

RAPORT POLSIF 2026

Czy finansowanie obronności może być zrównoważone?

ZARYSOWANIE KLUCZOWYCH
WYZWAŃ I PRZYKŁADY
DOBRYCH PRAKTYK

PRACA ZBIOROWA GRUPY
ROBOCZEJ POLSIF

Sif
POLAND
—
SUSTAINABLE
INVESTMENT FORUM

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowne Czytelniczki, Szanowni Czytelnicy,

Zbroimy się nie tylko przeciwko komuś, ale przede wszystkim w obronie czegoś. Tym czymś są nasze wartości, takie jak wolność, suwerenność, demokracja, kultura oraz bezpieczne i zdrowe miejsce do godnego życia. Pokój nie jest jedynie brakiem wojny, lecz przede wszystkim stanem, w którym możemy te wartości realizować.

Celem tego raportu, który w imieniu POLSIF polecam Państwu do wnikliwej lektury, było udzielenie odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie istnieje możliwość zastosowania instrumentów finansowania zrównoważonego w kontekście branży obronnej. Kompetentna, praktyczna i wielowymiarowa odpowiedź znajduje się w tym dokumencie.

W zamierzeniu Autorów i Auterek miał być to jedynie materiał bardzo „techniczny”. I rzeczywiście taki jest. Jednak przez warstwę faktograficzną przebija ważna myśl, która w raporcie nie została wprost wyrażona, ale uważam, że jest fundamentalna i nadaje temu opracowaniu dodatkową wartość.

Otóż Autorzy i Autorki raportu pokazali, że można i powinno się wzmacniać oraz finansować obronność bez pójścia na kompromis i rezygnacji z wartości, które są nam bliskie i których chcemy chronić.

Sektor obronny wraz z całym ekosystemem uwzględniającym technologie i rozwiązania podwójnego zastosowania nie powinien być czarną skrzynką, której nie dotyczą i w której giną ważne dla nas zasady społeczne oraz standardy prowadzenia działalności gospodarczej. Nie powinniśmy rezygnować z takich wartości jak: uczciwość, która przejawia się chociażby w braku zgody na jakiegokolwiek działania korupcyjne; sprawiedliwość, która funduje bezpieczne standardy pracy, wpływa na łańcuch dostaw i stoi na straży godnych warunków życia lokalnych społeczności; godność i prawa człowieka, dzięki którym jesteśmy wrażliwsi na konsekwencje naszych działań; czy solidarność, która wskazuje na konieczność dbania o tych, którzy nie mogą sami bronić własnych praw, a przede wszystkim troski o środowisko i zapobiegania zmianom klimatu, które dotyczą wszystkich, ale jednak najdotkliwiej najbiedniejszych.

W raporcie przeczytają Państwo, że przepisy UE w zakresie zrównoważonego rozwoju nie nakładają żadnych ograniczeń na finansowanie sektora obronnego, a działania, które wykluczają broń zakazaną i spełniają wymogi przejrzystości i należytej staranności, mogą kwalifikować się do finansowania powiązanego z ESG, zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju. Zatem dobra wiadomość jest taka, że wzmacniając nasze zdolności obronne, nie musimy rezygnować z wartości. Natomiast nie wydarzy się to samoistnie. Jak dowiedzą się Państwo, czytając ten dokument, tylko niektóre firmy z sektora zbrojeniowego oraz jego ekosystemu posiadają spisane wartości w kodeksach etyki, a informacji o tym, czy sprawdzają przestrzeganie tych zasad u siebie oraz w łańcuchu dostaw – i wyciągają konsekwencje za ich nieprzestrzeganie – brak. A to nie tylko negatywnie wpływa na standardy działalności gospodarczej, ale generuje dodatkowe ryzyko dla podmiotów udzielających finansowania.

Realizacja tych wartości podczas finansowania obronności jest niełatwym wyzwaniem. W raporcie jasno zostały wykazane główne ograniczenia wynikające z wrażliwości projektów, ochrony tajemnicy, konieczności szybkiego działania, obecnie występujących ryzyk i negatywnych praktyk rynkowych. Te fakty nie przestają istnieć i nie można ich ignorować. Ale nie oznacza to, że w tym trudnym obszarze gospodarki nie ma możliwości przestrzegania standardów etycznych, które – co ważne – pozwalają ograniczać ryzyko finansowania.

Pytanie o to, jak zaprojektować i wdrożyć skuteczne mechanizmy należytej staranności, które zapewnią przestrzeganie wartości – czemu jest poświęcony oddzielny rozdział w tym raporcie – jest tym istotniejsze, że musimy się mierzyć ze skomplikowanymi i nowymi wyzwaniami. Na potwierdzenie wystarczy przywołać takie hasła jak: sztuczna inteligencja, cyberprzestrzeń, nowe zagrożenia bakteriologiczne i toksyczne, infrastruktura krytyczna, manipulacja w mediach społecznościowych czy systemy autonomiczne.

Sytuacja geopolityczna wymaga znacznego zwiększenia finansowania obronności, która chroni wolność i umożliwia realizację wartości. Na początku pisałem, że zbroimy się nie tylko przeciwko komuś, ale przede wszystkim w obronie wartości. O tym, jak skutecznie i praktycznie finansować obronność z zachowaniem wartości, przeczytają Państwo w tym raporcie.

Zapraszam do uważnej lektury.

DR HAB. ROBERT SROKA

Wiceprezes POLSIF

Spis treści

1.	Wstęp	1
1.1.	Nowy strategiczny kierunek sektora finansowego	2
1.2.	Cel raportu	4
1.3.	Struktura	4
1.4.	Zakres branżowy i produktowy	5
1.5.	Wypowiedzi liderów i liderów sektora bankowego	6
1.6.	Lista skrótów i definicji	10
2.	Perspektywa regulacyjno-prawna	13
2.1.	Kluczowa terminologia i definicje	14
2.2.	Regulacje związane z prowadzeniem działalności i inwestycjami	21
2.3.	Regulacje związane z obrotem i transferem technologii	24
2.4.	Ochrona informacji niejawnych i jej wpływ na finansowanie	25
3.	Perspektywa szans biznesowych	28
3.1.	Specyfika branży obronnej	29
3.2.	Przykłady zrównoważonych praktyk sektora obronnego	34
3.3.	Podejście sektora finansowego	37
3.4.	Instrumenty finansowe powiązane ze zrównoważonym rozwojem	42
4.	Perspektywa wpływu	49
4.1.	Rola instytucji finansowych w identyfikowaniu wpływów	50
4.2.	Relacje z interesariuszami	51
4.3.	Wpływ środowiskowy i społeczny działalności sektora obronnego	52
4.4.	Wpływy środowiskowe i społeczne w łańcuchu wartości	55
4.5.	Znaczenie standardów i ram międzynarodowych identyfikacji i oceny wpływów	58
4.6.	Rola ratingów ESG w zarządzaniu wpływem i ryzykiem	61
5.	Perspektywa ryzyka finansowego	66
5.1.	Ryzyko ESG jako ryzyko finansowe dla banku	68
5.2.	Czynniki ESG związane z branżą obronną	70
5.3.	Transmisja ryzyka ESG na tradycyjne ryzyka bankowe	74
5.4.	Podejście poszczególnych banków do finansowania branży obronnej	77
5.5.	Narzędzia zarządzania ryzykiem ESG w finansowaniu sektora obronnego	78
6.	Perspektywa należytej staranności	82
6.1.	Uwarunkowania procesu należytej staranności	83
6.2.	Przyjęcie i wdrożenie polityki	86
6.3.	Identyfikacja i ocena negatywnych wpływów	87
6.4.	Plany i działania – zarządzanie negatywnymi wpływami	90
6.5.	Monitoring i współpraca z interesariuszami	94
6.6.	Raportowanie i publikacje	96
6.7.	Działania naprawcze i korygujące	97
7.	Zakończenie	100
	Załączniki	104
	Definicje zawarte w regulacjach	105
	Polityki polskich banków dotyczące branży obronnej	107
	Uwagi metodyczne	112
	Bibliografia	114
	Akty prawne i dokumenty międzynarodowe	114
	Literatura, raporty i opracowania	116
	Źródła internetowe	118
	Autorki i autorzy	121

Wstęp

01

W TYM ROZDZIALE

01

Nowy strategiczny
kierunek sektora
finansowego

02

Cel raportu

03

Struktura

04

Zakres branżowy
i produktowy

05

Wypowiedzi liderów i
liderów
sektora bankowego

06

Lista skrótów
i definicji

1.1. Nowy strategiczny kierunek sektora finansowego

Przez ponad trzy dekady Unia Europejska korzystała z „pokojoyej dywidendy”¹. Po zakończeniu zimnej wojny wydatki obronne ograniczono, moce produkcyjne zredukowano, a środki publiczne kierowano na inne potrzeby społeczne i gospodarcze. Europejska Strategia Przemysłu Obronnego wskazuje wprost, że lata niedoinwestowania osłabiły zdolności przemysłu do szybkiego zwiększenia produkcji i pogłębiły zależność od dostawców spoza Unii². W 2014 roku wydatki obronne państw UE osiągnęły historycznie niski poziom 171 miliardów euro. Choć później zaczęły rosnąć, pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku sprawiła, że odbudowa zdolności nabrała strategicznego znaczenia.

Zapewnienie bezpieczeństwa i budowa zdolności obronnych zyskały strategiczne znaczenie. Kluczowym kamieniem milowym był ogłoszony w 2025 roku przez Komisję Europejską plan ReArm Europe, później określanego jako Readiness 2030, którego celem jest mobilizacja ponad 800 mld euro dodatkowych wydatków na obronność. Wskazana kwota obejmuje zwiększone wydatki państw członkowskich, większą elastyczność wykorzystania instrumentów unijnych oraz zaangażowanie Europejskiego Banku Inwestycyjnego i kapitału prywatnego³. Kapitał prywatny, w tym sektor finansowy, ma w tym zakresie do odegrania istotną rolę. Rozbudowa zakładów, zwiększenie zapasów, finansowanie badań, modernizacja infrastruktury czy rozwój nowych technologii wymagają kredytów, gwarancji, ubezpieczeń, emisji obligacji i kapitału inwestycyjnego.

PUNKTY ODNIESIENIA PRZYWOŁANE W ROZDZIALE

171 mld €

wydatki obronne państw UE w 2014 roku – poziom historycznie niski

lutym 2022

pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę; odbudowa zdolności nabiera znaczenia

800 mld €

docelowa mobilizacja dodatkowych wydatków na obronność w planie Readiness 2030

Ta zmiana następuje w chwili, gdy nie zniknęło żadne z wyzwań, które doprowadziły do rozwoju zrównoważonych finansów. Rosnące temperatury, niedobory wody, ekstremalne

¹ Termin spopularyzowany na początku 90. XX wieku oznaczający korzyści gospodarcze wynikające ze zmniejszenia wydatków na zbrojenia.

² Wspólny Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Nowa Strategia na rzecz europejskiego przemysłu obronnego: osiągnięcie gotowości UE dzięki zdolnemu do reagowania i odpornemu europejskiemu przemysłowi obronemu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52024JC0010> [dostęp: 15.07.2026 r.].

³ Rada Unii Europejskiej. SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence> [dostęp 16.07.2026 r.].

zjawiska pogodowe czy degradacja ekosystemów i napięcia społeczne nadal wpływają na gospodarkę i społeczeństwo. Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu podkreśla, że każdy wzrost globalnej temperatury nasila zagrożenia, a opóźnianie działań zwiększa koszty i ryzyko strat⁴. Pojawiają się zatem kluczowe pytania: jak budować bezpieczeństwo i zdolności obronne zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju? Czy finansowanie obronności może być zrównoważone i w jakich przypadkach?

KLUCZOWE PYTANIA RAPORTU

Jak budować bezpieczeństwo i zdolności obronne zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju? Czy finansowanie obronności może być zrównoważone i w jakich przypadkach?

Komisja Europejska podkreśla, że przemysł obronny może wносить wkład w bezpieczeństwo, odporność i realizację celu 16. Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącego pokoju, sprawiedliwości i silnych instytucji. Jednocześnie Komisja podkreśla, że przedsiębiorstwa sektora obronnego, tak jak podmioty z innych sektorów, podlegają ogólnemu oczekiwaniu poprawy swoich wyników w wymiarze środowiskowym, społecznym i w zakresie ładu korporacyjnego⁵. Dodatkowo przepisy UE w zakresie zrównoważonego rozwoju nie nakładają żadnych ograniczeń na finansowanie sektora obronnego, a działania, które wykluczają broń zakazaną oraz spełniają wymogi przejrzystości i należytej staranności, mogą kwalifikować się do finansowania powiązanego z ESG, zgodnego z celami zrównoważonego rozwoju⁶.

W związku z powyższym instytucje finansowe znalazły się w punkcie, w którym rosnąca szansa związana z finansowaniem sektora obronnego spotyka się z oczekiwaniami dotyczącymi realizacji celów zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego zarządzania ryzykami ESG. Dla banków i inwestorów ta sytuacja stwarza potrzebę wypracowania zasad i narzędzi pozwalających na odpowiednie zarządzanie ryzykami i wpływami związanymi z finansowaniem tej branży. Jako że misją POLSIF jest rozwijanie i promowanie polskiego oraz europejskiego rynku zrównoważonych inwestycji i finansów, podjęliśmy temat finansowania obronności, dostrzegając potrzebę analizy i być może

⁴ IPCC (2023). AR6 Synthesis Report: Summary for Policymakers – Headline Statements. <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/> [dostęp: 17.07.2026 r.].

⁵ Zawiadomienie Komisji w sprawie stosowania ram zrównoważonego finansowania i dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju do sektora obronnego (2025). <http://data.europa.eu/eli/C/2025/4950/oj> [dostęp: 15.07.2026 r.].

⁶ Wspólna Biała Księga w sprawie obronności europejskiej – Gotowość 2030. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en [dostęp: 15.07.2026 r.].

wypracowania w przyszłości praktycznych rozwiązań wspierających odpowiedzialne decyzje finansowe.

1.2. Cel raportu

W ramach grupy roboczej POLSIF jako przedstawicielki i przedstawiciele różnych banków połączyliśmy siły, aby razem przyjrzeć się w szczegółach zarysowanym powyżej zagadnieniom. Aby zaznaczyć, że są to nasze spostrzeżenia, niebędące wyrazem stanowisk banków, w których pracujemy, w wielu miejscach piszemy w pierwszej osobie liczby mnogiej. Wspólnie przygotowaliśmy ten raport jako wsparcie koncepcyjne dla osób w sektorze bankowym, które w różnych rolach będą zajmowały się finansowaniem obronności. Biorąc pod uwagę wczesny etap dyskusji i analiz w tym zakresie, postawiliśmy sobie za cel nakreślenie kluczowych zagadnień stojących na przekroju finansowania obronności i zrównoważonego rozwoju. Mamy nadzieję, że przedstawienie perspektywy praktyków i praktyczek z sektora zainteresuje także naszych interesariuszy i ułatwi działanie w nowej sytuacji geopolitycznej. Prosimy potraktować to opracowanie jako zaproszenie do dyskusji.

1.3. Struktura

Nasze rozważania prezentujemy, inspirując się logiką analizy podwójnej istotności (ang. Double Materiality Assessment, DMA), która stanowi podstawę europejskich standardów raportowania zrównoważonego rozwoju (ang. European Sustainability Reporting Standards, ESRS) oraz fundament rozważań nad zrównoważonym rozwojem. To podejście zakłada dwukierunkowe spojrzenie na (1) wpływ działalności przedsiębiorstw na otoczenie (perspektywa wpływu) oraz (2) wpływ czynników środowiskowych, społecznych i związanych z łańcem korporacyjnym na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw i instytucji finansowych (perspektywa szans biznesowych i ryzyka finansowego). Analiza została uzupełniona o spojrzenie na procesy należytej staranności, które są kluczowym narzędziem do zarządzania kwestiami zrównoważonego rozwoju.

W związku z tym raport podzieliliśmy na pięć uzupełniających się części. W pierwszej przedstawiliśmy ramy regulacyjno-prawne dostarczające podstawowej wiedzy umożliwiającej dalszą dyskusję. W kolejnej przedstawiliśmy perspektywę biznesową, obejmującą charakterystykę sektora obronnego, główne kierunki jego rozwoju oraz ewolucję podejścia instytucji finansowych do finansowania tej branży, w tym rozwój instrumentów finansowych uwzględniających aspekty zrównoważonego rozwoju. Trzecia część przedstawia perspektywę wpływu poprzez identyfikację najważniejszych pozytywnych i negatywnych oddziaływań środowiskowych i społecznych wynikających z działalności przedsiębiorstw sektora obronnego oraz opis roli standardów, ram

międzynarodowych i ratingów ESG w umożliwianiu oceny i zarządzania wpływem środowiskowym i społecznym.

Kolejna część prezentuje perspektywę ryzyka finansowego poprzez identyfikację czynników ryzyka ESG charakterystycznych dla sektora, analizę ich potencjalnej materializacji oraz omówienie kanałów przenoszenia do podstawowych kategorii ryzyka bankowego. Przybliżamy również podejścia stosowane przez instytucje finansowe w zakresie finansowania sektora obronnego oraz narzędzia wykorzystywane do identyfikacji, oceny i ograniczania ryzyk ESG. Ostatnia część poświęcona została procesowi należytej staranności, który pozwala na zarządzanie skutkami działalności firmy. W tej części opisaliśmy proponowany przez nas proces identyfikacji, oceny, zapobiegania, ograniczania i monitorowania negatywnych wpływów związanych z finansowaniem przedsiębiorstw sektora obronnego, oparty na międzynarodowych wytycznych.

1.4. Zakres branżowy i produktowy

Przedmiotem opracowania jest branża obronna, rozumiana jako ekosystem przedsiębiorstw, instytucji publicznych i jednostek badawczo-rozwojowych tworzących bazę technologiczno-przemysłową do budowania możliwości obronnych i zbrojeniowych⁷. Branżę obronną tworzą głównie wykonawcy i integratorzy systemów, średnie i małe przedsiębiorstwa działające jako dostawcy oraz poddostawcy, wyspecjalizowani producenci komponentów, wyposażenia i amunicji, a także firmy oferujące rozwiązania podwójnego zastosowania. Są to podmioty zajmujące się m.in. produkcją sprzętu wojskowego, uzbrojenia, amunicji, systemów obronnych oraz technologii wykorzystywanych na potrzeby bezpieczeństwa i obronności. To te podmioty są bezpośrednimi odbiorcami finansowania dłużnego i inwestycyjnego od banków komercyjnych, dlatego na nich koncentruje się dalsza analiza. Ekosystem uzupełniają instytucje publiczne odpowiedzialne za planowanie i zamówienia oraz uczelnie i centra badawcze wspierające badania nad nowymi technologiami.

NOTA TERMINOLOGICZNA

W tym raporcie terminy takie jak branża obronna, sektor obronny i przemysł obronny są stosowane zamiennie.

⁷ Wspólny Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Nowa Strategia na rzecz europejskiego przemysłu obronnego: osiągnięcie gotowości UE dzięki zdolnemu do reagowania i odpornemu europejskiemu przemysłowi obronnemu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52024JC0010> [dostęp: 15.07.2026 r.].

Przedsiębiorstwa mogą działać w różnych segmentach rynku obronnego. Ich działalność może obejmować produkcję uzbrojenia i platform wojskowych, systemy dowodzenia, łączności i rozpoznania, rozwiązania cyfrowe, logistykę, utrzymanie i modernizację sprzętu oraz technologie służące ochronie ludności i infrastruktury krytycznej. Opracowanie nie ogranicza się do żadnego konkretnego segmentu rynku, przy czym szczególną uwagę poświęcono produkcji sprzętu obronnego ze względu na skalę rynku, znaczenie gospodarcze oraz istotność zagadnień ESG. W przypadku pozostałych obszarów omówiono przede wszystkim aspekty, które mają istotne znaczenie z punktu widzenia przedstawionych perspektyw.

1.5. Wypowiedzi liderów i liderów sektora bankowego

**ELŻBIETA
CZETWERTYŃSKA**

Prezes Zarządu,
Citi Handlowy

” Zmiany geopolityczne redefiniują rolę sektora obronnego w nowoczesnej gospodarce. Staje się on nie tylko gwarantem bezpieczeństwa, ale również filarem suwerenności technologicznej i odporności państwa. Inwestycje w tym obszarze, zwłaszcza w technologie podwójnego zastosowania (dual-use), są kołem zamachowym dla innowacji, które przenikają do sektorów cywilnych i umacniają długoterminową pozycję całej gospodarki.

Zadaniem nowoczesnego sektora finansowego jest wspieranie tego ekosystemu. Jako Citi Handlowy, korzystając z globalnego doświadczenia i zasięgu Citi, angażujemy się w dostarczanie kapitału, który umożliwia firmom skalowanie produkcji i rozwój przełomowych technologii, kluczowych dla bezpieczeństwa narodowego i rozwoju gospodarczego. Nie ma zrównoważonego rozwoju bez stabilności. Dlatego odpowiedzialne finansowanie obronności postrzegamy jako inwestycję w bezpieczną przyszłość.

” Największą szansą związaną ze wzrostem wydatków obronnych jest rozwój „domestic capacity” - kompetencji, technologii i zdolności produkcyjnych, które pozostaną w gospodarce na dekady. Polska ma szeroką bazę dostawców i bardzo zdywersyfikowany eksport. Wartość pozostanie jednak w kraju, jeśli polskie firmy wejdą głębiej w globalne łańcuchy dostaw - od poddostawców do integratorów, właścicieli technologii i eksporterów gotowych rozwiązań. Wymaga to inwestycji w R&D, testy, certyfikację i moce produkcyjne, szczególnie w technologie dual-use, których zastosowania wykraczają poza obronność.

Wobec wyzwań demograficznych kluczowe będą też automatyzacja i robotyzacja. Rolą banków będzie coraz częściej finansowanie nie pojedynczych firm, lecz całych łańcuchów dostaw – w tym inwestycji i kapitału obrotowego MŚP. „Domestic capacity” to także lokalny serwis, ciągłość działania i większa suwerenność technologiczna gospodarki.

**KRZYSZTOF
DRESLER**

Wiceprezes Zarządu,
Powszechna Kasa
Oszczędności Bank
Polski

JOANNA ERDMAN

Wiceprezes Zarządu,
ING Bank Śląski

” Bezpieczeństwo państwa oraz odporność gospodarki są dziś fundamentem stabilnego i długoterminowego rozwoju. Z perspektywy instytucji finansowej wspieranie tych obszarów ma szczególne znaczenie. Dlatego dyskusja o finansowaniu obronności nie powinna koncentrować się na pytaniu, czy sektor obronny może być finansowany przez instytucje finansowe, lecz jak robić to odpowiedzialnie, transparentnie i z uwzględnieniem ryzyk ESG. Raport POLSIF pokazuje, że obronność i zrównoważony rozwój nie muszą się wykluczać.

Grupa ING dopuszcza finansowanie wybranych działalności i transakcji związanych z sektorem obronnym, pod warunkiem spełnienia wymogów dotyczących kontroli eksportu, sankcji oraz odpowiednich procedur należytej staranności. Kluczowe jest rozróżnienie między wspieraniem legalnych potrzeb obronnych, a finansowaniem działań mogących prowadzić do istotnych negatywnych skutków społecznych lub naruszeń prawa międzynarodowego. Takie podejście pozwala łączyć cele bezpieczeństwa z odpowiedzialnym zarządzaniem ryzykiem i tworzeniem długoterminowej wartości dla interesariuszy.

” W obecnych warunkach geopolitycznych bezpieczeństwo stało się jednym z fundamentów rozwoju gospodarczego Polski. Dlatego finansowanie sektora obronnego należy dziś postrzegać nie tylko jako element polityki bezpieczeństwa państwa, ale również jako strategiczną inwestycję w stabilność i konkurencyjność gospodarki. Polski sektor bankowy dysponuje kapitałem i kompetencjami niezbędnymi do wspierania tego procesu.

W Erste Bank Polska mamy polityki, które umożliwiają finansowanie zarówno przedsiębiorstw działających w obszarze obronności, jak i inwestycji publicznych związanych z budową potencjału bezpieczeństwa kraju. Wierzymy, że jest to nowy wymiar społecznej odpowiedzialności biznesu – odpowiedzialności polegającej na wspieraniu projektów wzmacniających zdolności obronne państwa.

Naszą siłą jest także zaplecze jednej z największych grup finansowych w Europie Środkowo-Wschodniej, co przekłada się na dostęp do znaczącego kapitału i doświadczeń. Posiadamy również praktyczne kompetencje w tym obszarze – uczestniczyliśmy już w finansowaniu projektów realizowanych przez Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych BGK, a nad tego typu transakcjami pracuje wyspecjalizowany zespół ekspertów.

LECH GAŁKOWSKI

Wiceprezes Zarządu
Erste Bank Polska,
kierujący Pionem
Bankowości Biznesowej
i Korporacyjnej oraz
Pionem Bankowości
Korporacyjnej
i Inwestycyjnej

CEZARY KOCIK

Prezes Zarządu,
mBank

” W dyskusji o obronności najczęściej rozmawiamy o tym, ile pieniędzy przeznaczamy na bezpieczeństwo. Tymczasem równie ważne jest przecież to, jak szybko i skutecznie potrafimy te środki zamienić w realne zdolności produkcyjne. Zamówienia dla armii są niezbędne, tyle że same nie zbudują nowych linii produkcyjnych, nie zwiększą mocy wytwórczych i nie przyspieszą rozwoju technologii. Do tego potrzebny jest kapitał. Rekordowe wydatki na obronność, środki z programu SAFE i potencjał krajowych przedsiębiorstw mogą być silnym impulsem rozwojowym dla całej gospodarki Polski.

Coraz częściej dostrzegamy również, że odpowiedzialne finansowanie obronności i budowanie bezpieczeństwa państwa mogą i powinny iść w parze z wysokimi standardami zarządzania oraz odpowiedzialności biznesu. Powinniśmy więc wszyscy robić to, co w naszej mocy, żeby usuwać bariery podnoszące koszt finansowania inwestycji. Dlatego postuluję wyłączenie z podatku bankowego aktywów finansujących kwalifikowane projekty obronne oraz technologie podwójnego zastosowania. O sile gospodarki i bezpieczeństwa decyduje nie tylko suma pieniędzy, ale także zdolność do szybkiego uruchamiania kapitału tam, gdzie jest najbardziej potrzebny.

” Raport przedstawia i analizuje dynamiczne zmiany w finansowaniu sektora obronnego w kontekście globalnych zagrożeń oraz standardów zrównoważonego rozwoju. Opisuje ewolucję europejskiej polityki zbrojeniowej, wskazując na konieczność zaangażowania kapitału prywatnego w odbudowę potencjału militarnego, ale przy jednoczesnym zachowaniu dbałości o wpływ społeczny i środowiskowy.

Autorzy przybliżają skomplikowane, czasami nieprecyzyjne i niepełne, ramy regulacyjno-prawne, istotne dla szeroko rozumianej oceny ryzyka finansowania tego sektora. Identyfikują te ryzyka, bariery oraz szanse biznesowe wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii w tym sektorze i instrumentów zrównoważonego finansowania.

Wypracowanie wspólnego podejścia sektorowego, regularny dialog między instytucjami finansowymi oraz wymiana doświadczeń mogą istotnie wspierać ustrukturyzowanie praktyk rynkowych dotyczących finansowania sektora obronnego. Raport może stanowić merytoryczne wsparcie dla instytucji finansowych, przewodnik po elastycznym zarządzaniu „odpowiedzialnymi” inwestycjami w nowej rzeczywistości geopolitycznej, pomagając wdrażać procesy należytej staranności w finansowaniu sektora zbrojeniowego.

LUDWIK KOTECKI

Członek Rady Polityki
Pieniężnej, Rada
Programowa POLSIF

**PROF. ZW. DR HAB.
MARTA POSTUŁA**

Pierwsza Wiceprezes
Banku Gospodarstwa
Krajowego

”

Zmieniające się uwarunkowania geopolityczne sprawiają, że sektor obronny staje się coraz ważniejszym elementem polityki rozwojowej państwa. Jego znaczenie wykracza dziś poza kwestie bezpieczeństwa, obejmując także rozwój przemysłu, innowacji, kompetencji technologicznych oraz krajowych łańcuchów dostaw.

W tym kontekście kluczowe staje się zapewnienie skutecznych mechanizmów finansowania przedsięwzięć, które budują długoterminowy potencjał gospodarczy kraju. Szczególnie istotne jest wspieranie inwestycji zwiększających zdolności produkcyjne, stymulujących transfer technologii oraz wzmacniających współpracę pomiędzy sektorem publicznym, nauką i biznesem.

Zrównoważony rozwój wymaga dziś spojrzenia uwzględniającego nie tylko aspekty środowiskowe i społeczne, ale również odporność gospodarki na szoki i zagrożenia. Dlatego tak ważne jest tworzenie ram pozwalających odpowiedzialnie kierować kapitał do projektów, które jednocześnie wzmacniają bezpieczeństwo oraz konkurencyjność gospodarki w długim okresie.

”

Coraz częściej to geopolityka dyktuje warunki gospodarce, nieodwrotnie. Kapitał nie tylko odzwierciedla istniejące powiązania, lecz aktywnie kształtuje warunki przyszłości. Finansowanie obronności warto czytać w tej samej logice: koszt transformacji do gospodarki zrównoważonej to nie wydatek narzucony przedsiębiorstwom, lecz metoda lepszej wyceny ryzyka, która, jeśli jest dobrze zaprojektowana i konsekwentnie wdrażana, wzmacnia odporność gospodarki i bezpieczeństwo kraju.

Dlatego cieszy mnie, że sektor finansowy sięga po sprawdzone narzędzia: kredyty powiązane ze zrównoważonym rozwojem oraz systematyczną ocenę ryzyk ESG klientów i kontrahentów. Musimy jednak uważać na pokusę „zazieleniania” finansowania zbrojeń. Wiarygodność zielonych standardów zależy od precyzyjnego stosowania kryteriów, nie od poszerzania etykiet. Raport POLSIF porządkuje instrumenty i ryzyka, dając bankom i inwestorom narzędzia do finansowania obronności, bez rozmywania standardów, które budowaliśmy przez lata.

**DR HAB., PROF. SGH
AGNIESZKA
SŁOMKA-
GOŁĘBIOWSKA**

Przewodnicząca
Rady Nadzorczej
mBanku

1.6. Lista skrótów i definicji

AML – ang. Anti Money Laundering, zbiór regulacji, procedur i środków służących zapobieganiu wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

BION – Badanie i Ocena Nadzorcza, proces stosowany przez Komisję Nadzoru Finansowego w ramach nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami finansowymi. Jego celem jest identyfikacja oraz ocena skali i charakteru ryzyk, na które narażona jest dana instytucja, a także ocena jakości zarządzania ryzykiem, sytuacji kapitałowej, płynnościowej i organizacyjnej.

CSDDD – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859, wprowadzająca wymóg wdrożenia przez największe przedsiębiorstwa procesów należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju.

CSRD – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, wprowadzająca obowiązek sporządzania sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju przez niektóre spółki i grupy kapitałowe.

DMA – ang. Double Materiality Assessment, proces identyfikacji i oceny istotnych zagadnień zrównoważonego rozwoju z dwóch uzupełniających się perspektyw istotności: istotności wpływu (rzeczywistego lub potencjalnego wpływu przedsiębiorstwa na społeczeństwo i środowisko) oraz istotności finansowej (ryzyk i szans związanych ze zrównoważonym rozwojem, które mogą wpływać na sytuację finansową, wyniki, przepływy pieniężne lub wartość przedsiębiorstwa).

DNSH – ang. Do No Significant Harm, zasada niewyrządzania poważnej szkody wprowadzona w taksonomii środowiskowej, w ramach której ustanawia się próg między poważną szkodą a niewyrządzaniem poważnej szkody dla określonych celów środowiskowych; progiem tym w UE jest co do zasady zgodność z przepisami prawa środowiskowego.

Dual-use – podwójne zastosowanie, towary, technologie lub oprogramowanie, które mogą mieć zarówno zastosowanie cywilne, jak i wojskowe.

EBA – ang. European Banking Authority, Europejski Urząd Nadzoru Bankowego to niezależny organ Unii Europejskiej odpowiedzialny za wspieranie skutecznych i spójnych regulacji oraz praktyk nadzorczych w europejskim sektorze bankowym.

ESG – ang. Environmental, Social and Governance, trzy grupy czynników związanych ze środowiskiem, społeczeństwem i ładem korporacyjnym, które są wykorzystywane do oceny działalności, ryzyk, wpływów i sposobu zarządzania przedsiębiorstwem.

ESIA – ang. Environmental and Social Impact Assessment, ocena oddziaływania środowiskowego i społecznego projektu, sporządzana w związku z nowymi projektami (ale można też sporządzić taką ocenę dla historycznej inwestycji), uwzględniająca perspektywę wpływu na środowisko i społeczeństwo.

ESRS – ang. European Sustainability Reporting Standards, europejskie standardy raportowania zrównoważonego rozwoju, przyjęte rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2023/2772 z dnia 31 lipca 2023 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju.

GHG – Greenhouse Gases, gazy cieplarniane to gazy obecne w atmosferze, które pochłaniają i emitują promieniowanie ciepłe, przyczyniając się do efektu cieplarnianego i zmiany klimatu. GHG Protocol to międzynarodowy standard służący do pomiaru, zarządzania i raportowania emisji gazów cieplarnianych.

ICMA – ang. International Capital Market Association, międzynarodowa organizacja zrzeszająca uczestników rynku kapitałowego, opracowująca uznawane globalnie standardy emisji instrumentów finansowych, w tym standardy dotyczące zielonych obligacji (ang. Green Bond Principles), obligacji społecznych (ang. Social Bond Principles) oraz obligacji powiązanych ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Bond Principles).

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego, organ administracji publicznej sprawujący nadzór nad polskim rynkiem finansowym, w tym nad sektorem bankowym.

KPI – ang. Key Performance Indicators, w kontekście zrównoważonego finansowania oznacza kluczowe wskaźniki wyników dla obszarów ESG, dla których będą wyznaczane cele, od spełnienia których uzależniona będzie zmiana poziomu marży.

LMA – ang. Loan Market Association, międzynarodowe stowarzyszenie opracowujące standardy dokumentacji, dobre praktyki i wytyczne dla rynku kredytów konsorcjalnych i finansowania przedsiębiorstw, w tym standardy dotyczące finansowania powiązanego ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Loan Principles).

Należyta staranność – ang. due diligence, proces identyfikacji, oceny, zapobiegania, ograniczania oraz monitorowania rzeczywistych i potencjalnych negatywnych wpływów działalności przedsiębiorstwa na środowisko i społeczeństwo oraz sposobu zarządzania tymi wpływami.

Negatywne wpływy – ang. negative impacts, rzeczywiste lub potencjalne niekorzystne oddziaływania działalności przedsiębiorstwa na środowisko lub społeczeństwo, niezależnie od ich wpływu na sytuację finansową przedsiębiorstwa lub instytucji finansowej.

PAI – ang. Principal Adverse Impacts, główne niekorzystne skutki decyzji inwestycyjnych dla czynników zrównoważonego rozwoju. Na podstawie rozporządzenia SFDR uczestnicy rynku finansowego wykorzystują określone wskaźniki PAI do identyfikowania, mierzenia i ujawniania negatywnych skutków swoich inwestycji.

SBTi – ang. Science Based Targets initiative, inicjatywa opracowująca standardy umożliwiające przedsiębiorstwom wyznaczanie celów redukcji emisji gazów cieplarnianych zgodnych z aktualną wiedzą naukową dotyczącą zmiany klimatu.

SFDR – ang. Sustainable Finance Disclosure Regulation, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 dotyczące ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych. SFDR nakłada na uczestników rynku finansowego i doradców finansowych obowiązki informacyjne dotyczące między innymi sposobu uwzględniania ryzyk dla zrównoważonego rozwoju, najistotniejszych negatywnych oddziaływań inwestycyjnych (PAI) oraz środowiskowych lub społecznych cech i celów produktów finansowych.

SLL – ang. Sustainability-Linked Loan, kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem to instrument kredytowy, którego warunki finansowe, na przykład wysokość marży, są uzależnione od osiągnięcia przez kredytobiorcę ustalonych, mierzalnych i odpowiednio ambitnych celów zrównoważonego rozwoju. Realizacja celów jest oceniana za pomocą kluczowych wskaźników efektywności (KPI) oraz przypisanych im celów wynikowych (SPT). Loan Market Association dostarcza standard rynkowy w tym zakresie (Sustainability-Linked Loan Principles).

SPT – ang. Sustainability Performance Targets w kontekście zrównoważonego finansowania oznacza cele w obszarze ESG, od spełnienia których uzależniona będzie zmiana poziomu marży.

Taksonomia środowiskowa – system klasyfikacji zrównoważonych środowiskowo działalności gospodarczych. Jego ogólne ramy oraz techniczne kryteria kwalifikacji określają trzy akty:

- **ramy ogólne** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088;
- **techniczne kryteria kwalifikacji dla celów klimatycznych** – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeni warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeni, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych;
- **techniczne kryteria kwalifikacji dla pozostałych czterech celów środowiskowych** – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/2486 z dnia 27 czerwca 2023 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeni warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, w przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrolę lub w ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów, a także określeni, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem któregośkolwiek z innych celów środowiskowych, i zmieniające rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 w odniesieniu do publicznego ujawniania szczegółowych informacji w odniesieniu do tych rodzajów działalności gospodarczej.

TCFD – ang. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures, Grupa zadaniowa ds. ujawniania informacji finansowych związanych z klimatem, powołana w 2015 roku przez Radę Stabilności Finansowej G20, która pomaga firmom w transparentny sposób informować inwestorów i banki o finansowych ryzykach i szansach związanych ze zmianami klimatu.

Wytyczne OECD – Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej. Stanowią wspierany przez rządy międzynarodowy standard odpowiedzialnego postępowania przedsiębiorstw.

Perspektywa regulacyjno-prawna

W TYM ROZDZIALE

01

Kluczowa terminologia i definicje

02

Regulacje związane z prowadzeniem działalności i inwestycjami

03

Regulacje związane z obrotem i transferem technologii

04

Ochrona informacji niejawnych i jej wpływ na finansowanie

KLUCZOWE INFORMACJE

- Do opisanie sektora obronnego nie ma jednej definicji. Postęp technologiczny w zakresie technologii wojskowych rozszerzył grono przedsiębiorstw i rozmył granice między tym, co stanowi produkcję cywilną, a co wojskową.
- W ramach porozumień i konwencji międzynarodowych określono rodzaje broni, których stosowanie, produkcja, transfer lub magazynowanie podlegają ograniczeniom lub zakazom ze względu na ich nieselektywny charakter, nadmierne skutki humanitarne oraz wysokie ryzyko występowania ofiar cywilnych. Do kategorii tej zalicza się m.in. broń chemiczną, biologiczną, miny przeciwpiechotne oraz amunicję kasetową. W praktyce instrumenty finansowe i standardy ESG często określają tego rodzaju uzbrojenie mianem broni kontrowersyjnej.
- Trwają dyskusje o nowych porozumieniach międzynarodowych dotyczących broni autonomicznej. Dyskusje wywołuje stosowanie AI na polu walki.
- Unijne wytyczne w zakresie eksportu broni zawierają kryteria odnoszące się m.in. do sytuacji politycznej w kraju docelowym oraz do zaistniałych lub potencjalnych naruszeń praw człowieka, które powinny wykluczać określone jurysdykcje spośród odbiorców.
- Krajowa produkcja broni, amunicji i materiałów wybuchowych jest koncesjonowana i podlega szczególnemu nadzorowi państwa. Uzyskanie koncesji wymaga spełnienia określonych wymogów dotyczących bezpieczeństwa, ochrony informacji, kontroli obrotu oraz zdolności organizacyjnych przedsiębiorstwa.
- Obrót produktami podwójnego zastosowania podlega harmonizacji na poziomie UE. Lista produktów i systemów podwójnego zastosowania (dual-use) jest bardzo obszerna i zawiera pozycje, które mogą w ogóle nie kojarzyć się z zastosowaniem wojskowym.
- Od kontraktorów realizujących zamówienia obronne w Polsce wymagana jest zdolność zachowania tajemnicy informacji, potwierdzona przez Świadectwo Bezpieczeństwa Przemysłowego.

2.1. Kluczowa terminologia i definicje

W kontekście opisywanego zagadnienia jednym z wielu wyzwań jest kwestia definicji. W związku z realizacją krajowej polityki obronności przyjęło się mówić o sektorze obronnym. Nadal jednak w dyskusjach pojawiają się odniesienia do sektora zbrojeniowego, kiedy punktem odniesienia są producenci uzbrojenia. Jeszcze większa niejednoznaczność występuje przy próbach kategoryzacji produktów, usług oraz rodzajów działalności gospodarczej poszczególnych podmiotów oraz przypisania do niej wytwarzanych produktów i świadczonych usług. W regulacjach widoczna jest również podobna niejednorodność definicyjna. W ramach klasyfikacji PKD i NACE nie ma jednego kodu, który obejmowałby całą branżę, są: 30.32.Z, Produkcja wojskowych statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn, 30.40.Z, Produkcja wojskowych pojazdów bojowych oraz 25.30.Z, Produkcja broni i amunicji. Podmioty finansowe dla branży obronnej często mają oddzielne polityki wskazujące, co jest finansowane lub wykluczone z finansowania. Zrozumienie określonych pojęć jest więc kluczowe zarówno dla osób pracujących w tych instytucjach, jak i dla potencjalnych kredytobiorców, akcjonariuszy oraz szerszego grona interesariuszy.

Możliwość odwołania się do wspólnej terminologii jest ograniczona. Częstym punktem odniesienia jest Traktat o handlu bronią z 2 kwietnia 2013 r. zawarty pod egidą ONZ, nakładający określone obowiązki na państwa będące sygnatariuszami⁸. W art. 2 ust. 1 wskazano zakres przedmiotowy stosowania Traktatu, który obejmuje broń konwencjonalną w ramach określonych kategorii produktów (czołgi bojowe, opancerzone pojazdy bojowe, wielkokalibrowe systemy artyleryjskie, samoloty bojowe, śmigłowce szturmowe, okręty wojenne, pociski i systemy rakietowe, broń strzelecką i lekką). Wbrew powierzchownej lekturze, nie jest to definicja czy lista broni konwencjonalnej.

W obiegu pojawia się też określenie „broń kontrowersyjna”. Ono także nie jest zdefiniowane w regulacjach. W praktyce m.in. organizacji pozarządowych i banków odnosi się do broni wskazanej w kluczowych traktatach międzynarodowych.

TABELA 1. KLUCZOWE TRAKTATY MIĘDZYNARODOWE DOTYCZĄCE BRONI KONTROWERSYJNEJ

NAZWA INSTRUMENTU	DATA INSTRUMENTU	RATYFIKACJA POLSKI
Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakteriologicznych (dotyczy nie tylko gazów, ale też „cieczy, materiałów i sposobów analogicznych”) ⁹	1925	Tak
Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej ¹⁰	1968	Tak
Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji i gromadzenia zapasów broni bakteriologicznej (biologicznej) i toksycznej oraz o ich zniszczeniu ¹¹	1972	Tak
Konwencja o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmierne cierpienia lub mające niekontrolowane skutki (1980) ¹² :		
Protokół I w sprawie niewykrywalnych odłamków	Protokół I - 1980	Protokół I - Tak
Protokół II w sprawie zakazów lub ograniczeń użycia min, min-pułapek i innych urządzeń	Protokół II - 1980/1996	Protokół II - Tak
Protokół III w sprawie zakazów lub ograniczeń użycia broni zapalających	Protokół III - 1980	Protokół III - Tak
Protokół IV w sprawie oślepiającej broni laserowej	Protokół IV - 1995	Protokół IV - Tak
Protokół V o wybuchowych pozostałościach wojennych ¹³	Protokół V - 2003	Protokół V - Tak
Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów ¹⁴	1993	Tak

⁸ Traktat o handlu bronią, sporządzony w Nowym Jorku dnia 2 kwietnia 2013 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 40).

⁹ Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakteriologicznych (Dz.U. z 1929 r. Nr 28, poz. 278).

¹⁰ Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakteriologicznych (1925 r.) (dotyczy nie tylko gazów, ale też „cieczy, materiałów i sposobów analogicznych”).

¹¹ Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji i gromadzenia zapasów broni bakteriologicznej (biologicznej) i toksycznej oraz o ich zniszczeniu, sporządzona w Moskwie, Londynie i Waszyngtonie dnia 10 kwietnia 1972 r. (Dz.U. z 1976 r. Nr 1, poz. 1).

¹² Konwencja o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmierne cierpienia lub mające niekontrolowane skutki, wraz z załącznikami, sporządzona w Genewie dnia 10 października 1980 r. (Dz.U. z 1984 r. Nr 23, poz. 104 z późn. zm.).

¹³ Tamże.

¹⁴ Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów, sporządzona w Paryżu dnia 13 stycznia 1993 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 63, poz. 703 z późn. zm.).

TABELA 1 (CD.)

NAZWA INSTRUMENTU	DATA INSTRUMENTU	RATYFIKACJA POLSKI
Konwencja o zakazie użycia, składowania, produkcji i przekazywania min przeciwpiechotnych oraz o ich zniszczeniu (Konwencja ottawska) ¹⁵	1997	Nie ¹⁶
Konwencja o zakazie użycia amunicji kasetowej ¹⁷	2008	Nie ¹⁸
Traktat o zakazie broni jądrowej ¹⁹	2017	Nie ²⁰

W konsekwencji za broń kontrowersyjną uznaje się najczęściej broń chemiczną, biologiczną, jądrową, miny przeciwpiechotne, amunicję kasetową oraz niektóre inne rodzaje uzbrojenia objęte ograniczeniami wynikającymi z prawa międzynarodowego. W raporcie przyjmujemy pragmatyczną, niejednorodną definicję operacyjną, która nie ma charakteru wiążącego standardu.

W ramach działań grup roboczych pod auspicjami ONZ w zakresie broni kontrowersyjnej można jeszcze wskazać na pracę grupy ds. systemów śmiertelnej broni autonomicznej²¹ oraz Biura ds. Rozbrojenia ONZ w zakresie improwizowanych ładunków wybuchowych²². Z kolei UNIDIR (Instytut Narodów Zjednoczonych ds. Badań nad Rozbrojeniem) prowadzi działania związane z wykorzystaniem sztucznej inteligencji w działaniach militarnych²³. Te obszary mogą mieć szczególne znaczenie dla instytucji finansowych, które będą analizowały potencjalne kontrowersje związane z rozwojem technologii wojskowych oraz wykorzystaniem technologii cywilnych na potrzeby militarne.

W zakresie broni konwencjonalnej na arenie międzynarodowej wprowadzono zasady raportowania eksportu w celu monitorowania potencjalnych zagrożeń i unikania dostaw dla ugrupowań terrorystycznych. Rejestr Broni Konwencjonalnej ONZ (ang. United Nations Register of Conventional Arms, UNROCA)²⁴ działa równolegle do Porozumienia z Wassenaar w sprawie Kontroli Eksportu Broni Konwencjonalnej oraz Towarów i Technologii Podwójnego Zastosowania²⁵. Szczególnie przydatna przy analizie kategorii broni uznanej za konwencjonalną oraz produktów i technologii podwójnego zastosowania może być lista publikowana przez Porozumienie z Wassenaar²⁶.

¹⁵ Konwencja o zakazie użycia, składowania, produkcji i przekazywania min przeciwpiechotnych oraz o ich zniszczeniu, sporządzona w Oslo dnia 18 września 1997 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 323).

¹⁶ 20 lutego 2026 r. Polska oficjalnie przestała być stroną konwencji ottawskiej, po przyjęciu w 2025 r. ustawy o jej wypowiedzeniu. Wynikało to z pogorszenia sytuacji geopolitycznej w związku z atakiem Rosji na Ukrainę.

¹⁷ Konwencja o amunicji kasetowej (Convention on Cluster Munitions) z 2008 r. <https://www.clusterconvention.org/convention-text/> [dostęp: 12.06.2026 r.].

¹⁸ Polska nie przystąpiła do konwencji ze względu na sytuację geopolityczną i posiadanie tego typu broni przez sąsiadów.

¹⁹ Traktat o zakazie broni jądrowej (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons) z 2017 r. https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch_XXVI_9.pdf [dostęp: 12.06.2026 r.].

²⁰ Państwa NATO nie przystąpiły do traktatu.

²¹ The Group of Governmental Experts of the High Contracting Parties related to emerging technologies in the area of lethal autonomous weapons systems. Informacje dot. spotkań. <https://meetings.unoda.org/meeting/79329> [dostęp: 12.06.2026 r.].

²² Strona Biura ds. Rozbrojenia ONZ dotycząca improwizowanych ładunków wybuchowych. <https://disarmament.unoda.org/en/our-work/conventional-arms/improvised-explosive-devices> [dostęp: 12.06.2026 r.].

²³ Tamże.

²⁴ Strona UNROCA. <https://www.unroca.org/> [dostęp: 12.06.2026 r.].

²⁵ Strona Porozumienia z Wassenaar. <https://www.wassenaar.org/> [dostęp: 12.06.2026 r.].

²⁶ Lista kontrolna Porozumienia z Wassenaar. <https://www.wassenaar.org/control-lists/> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Na poziomie unijnym punktem wyjścia jest sformułowanie traktatowe przyjęte na potrzeby wspólnych ram konkurencji. Zgodnie z art. 346 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z ram tych wyłączono produkcję broni, amunicji i materiałów wojennych oraz handel nimi. Pojęcia te nie zostały jednak doprecyzowane. Konsekwencją postanowień traktatowych jest dyrektywa 2009/81/WE w sprawie zamówień w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa, w której pojawia się określenie „sprzęt wojskowy” („sprzęt specjalnie zaprojektowany lub zaadaptowany do potrzeb wojskowych i przeznaczony do użycia jako broń, amunicję lub materiały wojenne”, art. 1. pkt 6)), a także „newralgiczny sprzęt”, „newralgiczne roboty budowlane” i „newralgiczne usługi” („sprzęt, roboty budowlane i usługi do celów bezpieczeństwa, które wiążą się z korzystaniem z informacji niejawnych, wymagają ich wykorzystania lub zawierają je”, art. 1. pkt 7)²⁷. Tę samą definicję wykorzystano w prawie zamówień publicznych (art. 7. pkt 22)²⁸.

Kwestie związane z sektorem obronnym w ograniczonym zakresie podlegają harmonizacji. Wprowadzono wspólne regulacje dla obrotu bronią na terenie UE (dyrektywa 2009/43/WE w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie, zawierająca załącznik z obszerną listą „produktów związanych z obronnością” - „każdy produkt wymieniony w załączniku”)²⁹ oraz w zakresie eksportu produktów podwójnego przeznaczenia³⁰. Wskazane rozporządzenie 2021/821 zawiera obszerny załącznik z listą produktów podwójnego zastosowania, których eksport podlega kontroli. Warto zwrócić uwagę na szczególną kategorię „produktów służących do cyberinwigilacji”, które definiuje się jako „produkty podwójnego zastosowania specjalnie zaprojektowane po to, by umożliwić niejawną nadzór osób fizycznych poprzez monitorowanie, pobieranie, gromadzenie lub analizowanie danych z systemów informatycznych i telekomunikacyjnych” (art. 2. pkt 20). Przykład ten pokazuje, że współczesne regulacje coraz częściej odchodzą od klasycznego podziału na produkty cywilne i wojskowe, koncentrując się na potencjalnym sposobie wykorzystania danej technologii.

Raport SIPRI o kontroli eksportu i cyberinwigilacji

W raporcie Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem (ang. Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) wskazano na niepełną efektywność i ograniczenia procedur kontroli eksportu technologii do cyberinwigilacji, zarówno w ramach rozporządzenia 2021/821, jak i Porozumienia z Wassenaar. Raport zarazem porządkuje informacje o rodzajach technologii do inwigilacji i przedstawia kluczowe informacje o rynku³¹.

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa i zmieniająca dyrektywy 2004/17/WE i 2004/18/WE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02009L0081-20260101> [dostęp: 12.06.2026 r.].

²⁸ Ustawa z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 z późn. zm.).

²⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/43/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02009L0043-20260605> [dostęp: 12.06.2026 r.].

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające unijny system kontroli wywozu, pośrednictwa, pomocy technicznej, tranzytu i transferu produktów podwójnego zastosowania, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02021R0821-20251115> [dostęp: 12.06.2026 r.].

³¹ M. Bromley, G. Maletta (2025). Export Controls and Spyware: Enhancing Oversight, Transparency and Restraint, <https://www.sipri.org/publications/2025/other-publications/export-controls-and-spyware-enhancing-oversight-transparency-and-restraint> [dostęp: 2.08.2026 r.].

Na poziomie unijnym uregulowano także kwestie dotyczące cyberbezpieczeństwa (NIS2³², CRA³³, akt o cyberbezpieczeństwie³⁴, dyrektywa CER³⁵), częściowo mające zastosowanie do sektora militarnego. Z kolei rozporządzenie 2016/425 w sprawie środków ochrony indywidualnej wprowadza definicję „środków ochrony indywidualnej”, która może być użyteczna przy konstruowaniu katalogu produktów defensywnych (art. 3 pkt 1)³⁶.

W UE państwa członkowskie porozumiały się na forum Rady Europejskiej co do kontroli eksportu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego. Stworzono wykaz takich technologii i sprzętu³⁷ oraz opracowano wspólne zasady kontroli ich wywozu, biorąc pod uwagę negatywne konsekwencje wykorzystania broni³⁸. W szczególności interesujące są kryteria ustanowione w art. 2, które mogą posłużyć sektorowi jako przykłady kwestii mogących powodować negatywne wpływy i ryzyko ESG.

TABELA 2. PODSUMOWANIE KRYTERIÓW ZAWARTYCH WE WSPÓLNYM STANOWISKU RADY 2008/944/WPZiB Z DNIA 8 GRUDNIA 2008 R. OKREŚLAJĄCYM WSPÓLNE ZASADY KONTROLI WYWOZU TECHNOLOGII WOJSKOWYCH I SPRZĘTU WOJSKOWEGO

KRYTERIUM	TREŚĆ	ROZWIĘCIE KRYTERIUM
Kryterium 1	Poszanowanie międzynarodowych obowiązków i zobowiązań państw członkowskich, w szczególności środków ograniczających przyjętych przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych lub przez Unię Europejską, porozumień o nierozprzestrzenianiu oraz w innych sprawach, a także innych obowiązków i zobowiązań międzynarodowych.	Embarga, konwencje zakazujące (broń jądrowa, biologiczna, toksyczna, chemiczna, miny przeciwpiechotne), kontrola eksportu.
Kryterium 2	Poszanowanie praw człowieka w państwie końcowego przeznaczenia, a także poszanowanie przez to państwo międzynarodowego prawa humanitarnego.	Stosowanie lub ułatwianie represji wewnętrznych, popełniania lub ułatwiania poważnych aktów przemocy ze względu na płeć lub poważnych aktów przemocy wobec kobiet, dzieci lub innych poważnych pogwałceń praw człowieka; państwa ze stwierdzonymi pogwałceniami praw człowieka.
Kryterium 3	Wewnętrzna sytuacja w państwie końcowego przeznaczenia wynikająca z napięć lub konfliktów zbrojnych.	Wywołanie lub przedłużenie konfliktów zbrojnych lub zaostrzenie istniejących napięć lub konfliktów zbrojnych.
Kryterium 4	Zachowanie pokoju, bezpieczeństwa i stabilności w regionie.	Agresja przeciwko innemu państwu lub egzekwowanie przy pomocy siły roszczeń terytorialnych.

³² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2555 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu cyberbezpieczeństwa na terytorium Unii, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 910/2014 i dyrektywę (UE) 2018/1972 oraz uchylająca dyrektywę (UE) 2016/1148 (dyrektywa NIS 2), <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj?uri=CELEX:32022L2555> [dostęp: 14.07.2026 r.].

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2847 z dnia 23 października 2024 r. w sprawie horyzontalnych wymagań w zakresie cyberbezpieczeństwa w odniesieniu do produktów z elementami cyfrowymi oraz w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) nr 168/2013 i (UE) 2019/1020 i dyrektywy (UE) 2020/1828 (akt o cyberodporności), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02024R2847-20241120> [dostęp: 12.06.2026 r.].

³⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/881 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie ENISA (Agencji Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa) oraz certyfikacji cyberbezpieczeństwa w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 526/2013 (akt o cyberbezpieczeństwie), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02019R0881-20250204> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022L2557> [dostęp: 12.06.2026 r.].

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2557 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie odporności podmiotów krytycznych i uchylająca dyrektywę Rady 2008/114/WE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022L2557> [dostęp: 12.06.2026 r.].

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże.

³⁸ Wspólne stanowisko Rady 2008/944/WPZiB z dnia 8 grudnia 2008 r. określające wspólne zasady kontroli wywozu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02008E0944-20250415> [dostęp: 12.06.2026 r.].

TABELA 2 (CD.)

KRYTERIUM	TREŚĆ	ROZWINIĘCIE KRYTERIUM
Kryterium 5	Bezpieczeństwo narodowe państw członkowskich i terytoriów, za których stosunki zewnętrzne są odpowiedzialne państwa członkowskie, oraz bezpieczeństwo państw zaprzyjaźnionych i sprzymierzonych.	Interesy związane z obroną i bezpieczeństwem, własne i innych państw członkowskich oraz państw zaprzyjaźnionych i sprzymierzonych.
Kryterium 6	Postępowanie państwa kupującego lub państwa odbiorcy wobec społeczności międzynarodowej, a w szczególności jego nastawienie do terroryzmu, charakter jego sojuszy oraz poszanowanie przez niego prawa międzynarodowego.	Dotychczasowe postępowanie państwa kupującego lub państwa odbiorcy w zakresie wspierania terroryzmu i międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, niestosowania siły oraz przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego, nieprolifracji, kontroli zbrojeń i rozbrojenia.
Kryterium 7	Istnienie ryzyka, że nastąpi zmiana przeznaczenia technologii wojskowej lub sprzętu wojskowego w państwie odbiorcy lub dojdzie do ich ponownego wywozu na niepożądanych warunkach.	Działania na rzecz utrzymania pokoju, techniczna zdolność do użytkowania i ochrony danej technologii lub danego sprzętu, stosowanie skutecznych środków kontroli wywozu, zastosowanie inżynierii odwrótnej lub niezamierzony transfer technologii.
Kryterium 8	Zgodność wywożonych technologii wojskowych i sprzętu wojskowego z technicznymi i ekonomicznymi możliwościami państwa końcowego przeznaczenia, z uwzględnieniem faktu, że pożądane jest, aby państwa zaspokajały swoje uzasadnione potrzeby bezpieczeństwa i obronności przy jak najmniejszym przekierowywaniu zasobów ludzkich i gospodarczych na zbrojenia.	Ryzyko zahamowania zrównoważonego rozwoju państwa końcowego przeznaczenia wskutek przekierowywania zasobów ludzkich i gospodarczych na zbrojenia, poziom wydatków wojskowych i socjalnych tego państwa.

W ramach polskich regulacji, w tym wdrażających unijne dyrektywy, można w szczególności wskazać na dwie ustawy: ustawę o broni i amunicji³⁹ oraz ustawę o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym⁴⁰. Pierwsza z nich dotyczy posiadania broni przez osoby cywilne, więc pozostaje poza obszarem niniejszego raportu. Z kolei ta druga wprowadza wiele pojęć, które mogą pomóc w budowaniu branżowego słownika. Dalsze definicje wprowadza ustawa o obrocie z zagranicą⁴¹.

W kontekście obronności należy też wspomnieć o dronach, co do których krajowe przepisy nie są kompletne. Należy zakładać, że obszar ten będzie wymagał dalszych prac legislacyjnych w związku z rozwojem

³⁹ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 485 z późn. zm.).

⁴⁰ Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1743 z późn. zm.).

⁴¹ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1582 z późn. zm.).

technologicznym. Obecnie w Prawie lotniczym⁴² znajduje się odesłanie do rozporządzenia 2018/1139⁴³, gdzie wprowadzono definicję „bezzałogowego statku powietrznego”. Nie ma natomiast przepisów odnoszących się do dronów morskich. Z kolei do dronów lądowych należałoby rozważyć stosowanie ustawy – Prawo o ruchu drogowym⁴⁴ i definicję pojazdu autonomicznego (art. 65k), przy czym ogranicza się ona tylko do pojazdów silnikowych o prędkości przekraczającej 25 km/h (art. 2 pkt 33).

Nie wszystkie maszyny bezzałogowe muszą być jednak istotne z punktu widzenia sektora obronnego. Dla dronów powietrznych wprowadzono kategorie operacji na podstawie różnych poziomów ryzyka. Kategoria otwarta, dla której nie są wymagane zezwolenia na operację, obejmuje urządzenia o masie mniejszej niż 25 kg, brak przewozu materiałów niebezpiecznych, brak zrzutu jakichkolwiek materiałów, wysokość lotu poniżej 120 m, brak lotu nad zgromadzeniem osób i utrzymanie bezpiecznej odległości od osób, a utrzymanie statku przez pilota w zasięgu widoczności wzrokowej⁴⁵. W praktyce oceny ryzyka militarnego można przyjąć, że takie urządzenia co do zasady mają ograniczony potencjał dla działań ofensywnych i w związku z tym mogą być postrzegane przez instytucje finansowe jako powiązane z sektorem obronnym w ograniczonym zakresie.

Na koniec przeglądu definicji należy wspomnieć o działaniach na rzecz ochrony ludności, które cieszą się coraz większym zainteresowaniem kredytobiorców. W zakresie terminologii należy rozróżnić ochronę ludności od obrony cywilnej, zgodnie z postanowieniami ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej⁴⁶. Ta pierwsza dotyczy wykonywania zadań w sytuacji zagrożenia w czasie pokoju (art. 2 ust. 1), ta druga – dotyczy ochrony ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw (art. 2. ust. 2). W tej ustawie wprowadzono definicje dotyczące kluczowej infrastruktury ochronnej, w tym definicję schronu.

⁴² Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1431 z późn. zm.).

⁴³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1139 z dnia 4 lipca 2018 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa cywilnego i utworzenia Agencji Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Lotniczego oraz zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2111/2005, (WE) nr 1008/2008, (UE) nr 996/2010, (UE) nr 376/2014 i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/30/UE i 2014/53/UE, a także uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 552/2004 i (WE) nr 216/2008 i rozporządzenie Rady (EWG) nr 3922/91, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02018R1139-20250525> [dostęp: 12.06.2026 r.].

⁴⁴ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1251 z późn. zm.).

⁴⁵ Art. 3 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2019/947 z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie przepisów i procedur dotyczących eksploatacji systemów bezzałogowych statków powietrznych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02019R0947-20250501> [dostęp: 12.06.2026 r.].

⁴⁶ Tamże.

2.2. Regulacje związane z prowadzeniem działalności i inwestycjami

Działalność produkcyjna i handlowa

Działalność polegająca na wytwarzaniu, naprawie, remoncie i obrocie, pośrednictwie czy doradztwie handlowym w zakresie materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, a także na obrocie, pośrednictwie czy doradztwie handlowym w zakresie technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym podlega ścisłemu nadzorowi i jest koncesjonowana. Podlega ona regulacjom ujętym w ustawie o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym⁴⁷.

Koncesji udziela minister właściwy do spraw wewnętrznych na czas oznaczony, nie krótszy niż pięć lat i nie dłuższy niż 50 lat. W postępowaniu koncesyjnym uczestniczą również Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego lub właściwy komendant wojewódzkiej Policji, którzy wydają opinie. O koncesję mogą się ubiegać przedsiębiorcy spełniający warunki określone w ustawie, w tym odnoszące się do obywatelstwa (co do zasady obywatelstwo EOG lub zezwolenie na pobyt w UE) oraz przygotowania zawodowego. W ustawie przewidziano wiele okoliczności, które mogą doprowadzić do utraty koncesji, w szczególności gdy wydano prawomocne orzeczenie zakazujące wykonywania koncesjonowanej działalności gospodarczej lub gdy jest to uzasadnione ze względu na zagrożenie obronności lub bezpieczeństwa państwa albo porządku publicznego.

W czasie prowadzenia działalności przedsiębiorca musi spełniać liczne obowiązki notyfikacyjne, np. o zmianie współników, a także udziałowców i akcjonariuszy posiadających co najmniej 20% udziałów lub akcji, a także o zmianie stosowanej technologii, zmianach konstrukcyjnych obiektu i zmianach lokalizacji części produkcyjnej lub magazynowej. Należy o tym pamiętać w przypadku wprowadzania zmian w procesie produkcyjnym czy rozbudowy zakładu produkcyjnego. Z kolei w odniesieniu do pracowników pracujących bezpośrednio przy wytwarzaniu lub obrocie konieczne jest pozyskiwanie opinii Policji i odnawianie jej co 5 lat, a w stosunku do kadry kierowniczej wymagane są orzeczenia lekarskie i psychologiczne.

Przedsiębiorca powinien wdrożyć system oceny jakości produkcji. Wytworzone materiały wybuchowe, broń i amunicja muszą podlegać ocenie na zasadach określonych w ustawie o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa

Kontrakty na uzbrojenie w Polsce

Większość kontraktów na uzbrojenie w Polsce zawierana jest na podstawie tzw. ustawy offsetowej (ustawa z dnia 26 czerwca 2014 r. o niektórych umowach zawieranych w związku z realizacją zamówień o podstawowym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1218)), a nie w trybie przewidzianym w Prawie zamówień publicznych, głównie ze względu na wyłączenie jawności lub interes bezpieczeństwa państwa. W trybie PZP bywają realizowane zamówienia o charakterze powtarzalnym.

⁴⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1743 z późn. zm.).

i bezpieczeństwa państwa⁴⁸. Przedsiębiorca powinien też opracować i aktualizować plan postępowania na wypadek zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, mienia oraz środowiska, który jest uzgadniany z różnymi służbami.

Warunki przechowywania broni, amunicji i materiałów wybuchowych określa rozporządzenie⁴⁹. Zgodność działalności przechowywania z przepisami rozporządzenia oznacza zagwarantowanie warunków zapewniających ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia oraz środowiska.

Wwóz i wywóz materiałów wybuchowych, broni lub amunicji może, poza samą koncesją, wymagać zezwolenia ministra właściwego do spraw gospodarki. Materiały wybuchowe, broń lub amunicję można sprzedawać wyłącznie ograniczonemu kręgowi podmiotów na podstawie dokumentu uprawniającego do nabycia. Importer może być zobowiązany do uzyskania zgody ministerialnej. W ramach zawieranych umów sprzedający powinien wskazać ograniczenia w zakresie dalszej odsprzedaży.

Produkcja, magazynowanie i obrót materiałami wybuchowymi, bronią i amunicją podlegają ścisłej ewidencji po stronie przedsiębiorcy. Dodatkowo prowadzony jest System Rejestracji Broni, gdzie każda sztuka broni ma zapisywaną swoją historię, w tym ograniczenia dotyczące dalszej odsprzedaży. Dane z Systemu usuwane są po 30 latach od dnia zniszczenia broni.

Tereny z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych oczyszczają uprawnieni przedsiębiorcy, a w przypadku materiałów pochodzenia wojskowego także Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej.

Produkty i inwestycje podwójnego zastosowania

Odmienne wygląda sytuacja z produktami podwójnego zastosowania. Co do zasady ich produkcja nie wymaga szczególnych zezwoleń lub nadzoru. Jednakże szczególnemu reżimowi podlega obrót transgraniczny. Do eksportu produktów podwójnego zastosowania wskazanych w załączniku do unijnego rozporządzenia 2021/821 potrzebne jest zezwolenie. Zezwolenie jest konieczne także przy eksporcie innych produktów podwójnego zastosowania, jeżeli organy administracji poinformowały eksportera o jednej z trzech przesłanek. Pierwszą jest możliwy związek produktu z wytwarzaniem lub przenoszeniem niektórych rodzajów broni kontrowersyjnej. Drugą - przeznaczenie produktu do zastosowań wojskowych w krajach objętych embargiem. Trzecią - wykorzystanie produktu jako części wyrobów wojskowych wywiezionych bez zezwolenia. W przypadku produktów służących do cyberinwigilacji zezwolenie jest wymagane, jeżeli produkty mogą być przeznaczone do stosowania w celu prowadzenia represji wewnętrznych lub naruszeń praw człowieka. Zezwolenie jest wymagane także na świadczenie usług pośrednictwa w obrocie takimi produktami oraz na świadczenie pomocy technicznej związanej z produktami podwójnego zastosowania.

⁴⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 2006 r. o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 747).

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 5 sierpnia 2021 r. w sprawie obiektów i pomieszczeń magazynowych do przechowywania materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów i technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 1766).

Załącznik obejmujący wykaz produktów podwójnego zastosowania jest bardzo obszerny. Wykaz obejmuje też oprogramowanie i technologie powiązane z danymi urządzeniami lub ich produkcją.

TABELA 3. KATEGORIE PRODUKTÓW PODWÓJNEGO ZASTOSOWANIA I PRZYKŁADOWE PRODUKTY

KATEGORIA	PRZYKŁADOWE PRODUKTY
Kategoria 0 – Materiały, instalacje i urządzenia jądrowe	Reaktory jądrowe oraz powiązane z nimi urządzenia i podzespoły; urządzenia i instalacje do separacji izotopów, wzbogacania, przetwarzania lub obróbki uranu.
Kategoria 1 – Materiały specjalne i związane z nimi urządzenia	Maski przeciwigazowe, pochłaniacze, ubrania, rękawice i obuwie ochronne zabezpieczające przed określonymi czynnikami biologicznymi, materiałami promieniotwórczymi i chemicznymi środkami bojowymi; urządzenia do produkcji wyrobów lub laminatów kompozytowych i materiałów włóknistych, maszyny nawojowe, maszyny do układania taśm i kabli oraz maszyny tkackie; urządzenia do produkcji części lub konstrukcji lotniczych i kosmicznych.
Kategoria 2 – Przetwarzanie materiałów	Określone łożyska kulkowe i zespoły łożysk; tokarki, frezarki, szlifierki, obrabiarki i wiertarki; urządzenia do pomiaru wymiarów, położenia, odchylenia kąтового lub szorstkości powierzchni; określone roboty, urządzenia sterujące i manipulatory.
Kategoria 3 – Elektronika	Określone układy scalone; urządzenia mikrofalowe; urządzenia wykorzystujące fale akustyczne; cyfrowe rejestratory danych; generatory i analizatory sygnałów; wysokonapięciowe zasilacze prądu stałego; systemy chłodzenia kriogenicznego i ich części; sprzęt litograficzny; technologie do rozwoju lub produkcji układów mikroprocesorowych i procesorów.
Kategoria 4 – Komputery	Określone komputery, zespoły elektroniczne oraz specjalnie zaprojektowane do nich podzespoły.
Kategoria 5 – Telekomunikacja i „ochrona informacji”	Określone systemy i urządzenia telekomunikacyjne; systemy, urządzenia, oprogramowanie i technologie wykorzystujące kryptografię do ochrony informacji.
Kategoria 6 – Czujniki i lasery	Określone czujniki optyczne i kamery; lasery; magnetometry i grawimetry; systemy i urządzenia radarowe.
Kategoria 7 – Nawigacja i awionika	Określone urządzenia związane z przemysłem lotniczym i satelitarnym, w szczególności akcelerometry, żyroskopy, systemy nawigacji inercyjnej, urządzenia nawigacji satelitarnej i urządzenia lotnicze.
Kategoria 8 – Urządzenia okrętowe	Określone pływające jednostki podwodne i nawodne; systemy, urządzenia i podzespoły okrętowe.
Kategoria 9 – Kosmonautyka, aeronautyka, napęd	Określone pojazdy, systemy i urządzenia związane z przemysłem kosmicznym, w tym rakiety nośne, statki kosmiczne, satelity, bezzałogowe statki powietrzne oraz powiązane systemy napędowe.

Czasami o podwójnym zastosowaniu mówi się także w kontekście inwestycji infrastrukturalnych. Przede wszystkim odnosi się to do infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i energetycznej. Co istotne, z perspektywy oceny negatywnych wpływów i wdrażania procesów należytej staranności można spotkać przepisy wyłączające stosowanie niektórych ustaw dotyczących ochrony środowiska czy

zasobów wodnych. Przykładowo, w ustawie o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub kluczowych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub bezpieczeństwa publicznego oraz ustanawiania stref ochronnych terenów zamkniętych⁵⁰ wyłączono stosowanie przepisów o ocenie oddziaływania na środowisko, udziale społecznym oraz przepisów odnoszących się do zgód wodnoprawnych. Z kolei specustawa drogowa⁵¹ zawiera przepisy odnoszące się do inwestycji na drogach zawierających elementy o istotnym znaczeniu dla obronności lub bezpieczeństwa państwa, do których nie stosuje się przepisów ustawy – Prawo wodne oraz ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Takie inwestycje są realizowane jako inwestycje strategiczne, o których mowa w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁵². Ustawa ta zawiera szeroki katalog inwestycji strategicznych, zdefiniowany w art. 59a. ust. 4., obejmujących nie tylko inwestycje związane z obronnością. W odniesieniu do wybranych inwestycji strategicznych, określonych rozporządzeniem Rady Ministrów, wyłączono stosowanie przepisów o ocenie oddziaływania na środowisko oraz o udziale społecznym.

2.3. Regulacje związane z obrotem i transferem technologii

Obrót technologiami i produktami związanymi z obronnością jest jednym z najściślej regulowanych obszarów działalności gospodarczej, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Kluczowe znaczenie mają tu przepisy Unii Europejskiej oraz zobowiązania międzynarodowe wdrożone przez Polskę do krajowego porządku prawnego.

Wewnątrz unijny transfer produktów związanych z obronnością został znacząco uproszczony dzięki dyrektywie 2009/43/WE⁵³. Jej głównym celem było zniesienie barier w handlu wewnątrzwspólnotowym i stworzenie bardziej zintegrowanego europejskiego rynku obronnego. Dyrektywa wprowadziła system ogólnych i globalnych zezwoleń na transfer, które zastępują konieczność uzyskiwania indywidualnych licencji na każdą transakcję. Umożliwia to certyfikowanym przedsiębiorstwom swobodniejszy przepływ produktów do innych certyfikowanych odbiorców na terenie UE. Certyfikacja przedsiębiorstwa jest dowodem jego wiarygodności i zdolności do przestrzegania warunków kontroli eksportu, co jest weryfikowane przez odpowiednie organy państwowe.

⁵⁰ Ustawa z dnia 25 lipca 2025 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub kluczowych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub bezpieczeństwa publicznego oraz ustanawiania stref ochronnych terenów zamkniętych (Dz.U. poz. 1080).

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

⁵³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/43/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie. <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/43/2026-06-05> [dostęp: 16.07.2026 r.].

Równolegle, obrót produktami podwójnego zastosowania reguluje rozporządzenie 2021/821⁵⁴. Jak wskazano w raporcie, są to produkty, technologie i oprogramowanie, które mogą mieć zarówno cywilne, jak i wojskowe zastosowanie. Rozporządzenie to ustanawia jednolity dla całej UE system kontroli ich wywozu, transferu, pośrednictwa i tranzytu, aby zapobiec ich wykorzystaniu w programach zbrojeniowych, w tym w rozwijaniu broni masowego rażenia.

ESG w kontraktach zbrojeniowych – podsumowanie okrągłego stołu kancelarii prawnych

W ramach prac nad raportem zorganizowaliśmy okrągły stół kancelarii prawnych. Osoby uczestniczące wskazały, że choć w zamówieniach wojskowych NATO, Stanów Zjednoczonych czy Wielkiej Brytanii są obecne cele ESG, w polskiej praktyce rynkowej kontrakty z sektorem obronnym nie zawierają dodatkowych wymogów odnoszących się do zrównoważonego rozwoju, np. w zakresie dekarbonizacji. Są wprowadzane jedynie standardowe oświadczenia o przestrzeganiu przepisów prawa, w tym prawa ochrony środowiska. Szczególne postanowienia dotyczące kwestii społecznych dotyczą zakazu zatrudniania obcokrajowców określonej narodowości (np. Rosja). Standardowo ujmuje się zagadnienia z obszaru AML, zwalczania korupcji i finansowania terroryzmu. Postanowienia dotyczące audytów w miejscu produkcji dotyczą kontroli zachowania tajemnicy i dalszej odsprzedaży. Szczególną rolę we wprowadzaniu klauzul ESG do kontraktów może odegrać Prokuratura Generalna, jednak będzie musiała wykazać odpowiednią podstawę prawną. Czasami w umowach z podmiotami zagranicznymi pojawiają się odwołania do kodeksów etyki lub postępowania i zobowiązania do ich przestrzegania, ale nie towarzyszą im postanowienia dotyczące weryfikacji zgodności działań z tymi kodeksami ani żadne sankcje. Jeśli trzeba uwzględnić przepisy innych jurysdykcji, mogą pojawić się dodatkowe sformułowania, ale nie mają one na celu dobrowolnego określenia sposobu zarządzania wpływem.

Okrągły stół kancelarii prawnych odbył się 9 czerwca 2026 r. W dyskusji udział wzięły: CMS (Angelika Szufel, Władek Rzycki), DZP (Paulina Siewielec-Przychodzeń, Beata Cieszyńska), KW Kruk (Jarosław Kruk), Wardyński i Wspólnicy (Łukasz Szegda, Wojciech Kobyliński), White & Case (Maciej Zalewski).

2.4. Ochrona informacji niejawnych i jej wpływ na finansowanie

Działalność w sektorze obronnym wiąże się z dostępem do informacji niejawnych, których ochrona jest priorytetem dla bezpieczeństwa państwa. Ma to bezpośredni wpływ na zdolność przedsiębiorstw do pozyskiwania finansowania.

Świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego i zasada kaskadowania wymogów

Kluczowym dokumentem dla każdego przedsiębiorcy, który chce realizować kontrakty związane z informacjami niejawnymi, jest Świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego (ŚBP). Jest to dokument wydawany przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Służbę Kontrwywiadu Wojskowego⁵⁵, na podstawie ustawy o ochronie

⁵⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające unijny system kontroli wywozu, pośrednictwa, pomocy technicznej, tranzytu i transferu produktów podwójnego zastosowania. <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj> [dostęp: 16.07.2026 r.].

⁵⁵ Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Bezpieczeństwo przemysłowe. <https://bip.abw.gov.pl/bip/informacje-niejawne-1/nadzor-nad-systemem-oc/bezpieczenstwo-przemys/148,BEZPIECZENSTWO-PRZEMYSLOWE.html> [dostęp: 16.07.2026 r.].

informacji niejawnych⁵⁶, który potwierdza zdolność firmy do zapewnienia ochrony informacji o określonej klauzuli tajności (np. „poufne lub „tajne”). ŚBP nie jest natomiast wymagane w przypadku umów obejmujących wyłącznie dostęp do informacji o klauzuli „zastrzeżone”, choć przedsiębiorca nadal musi zapewnić ich ochronę zgodnie z wymaganiami ustawy o ochronie informacji niejawnych.

Ustawa przewiduje trzy stopnie ŚBP: pierwszy, potwierdzający pełną zdolność przedsiębiorcy do ochrony informacji niejawnych; drugi, wyłączający możliwość ich przetwarzania we własnych systemach teleinformatycznych; oraz trzeci, wyłączający możliwość przetwarzania informacji niejawnych w obiektach użytkowanych przez przedsiębiorcę. Postępowanie jest wszczynane na wniosek przedsiębiorcy i obejmuje m.in. ocenę jego struktury organizacyjnej i kapitałowej, sytuacji finansowej, stosowanego systemu ochrony informacji niejawnych oraz osób pełniących funkcje związane z ich ochroną.

Zasada kaskadowania wymogów (ang. flow-down) oznacza, że główny wykonawca kontraktu jest zobowiązany do nałożenia analogicznych wymogów bezpieczeństwa na swoich podwykonawców. Jeśli podwykonawca ma mieć dostęp do informacji niejawnych, on również musi posiadać odpowiednie ŚBP. W ten sposób tworzy się bezpieczny łańcuch dostaw, w którym każdy podmiot spełnia wymagane standardy ochrony.

Wpływ tajemnicy na finansowanie

Ochrona informacji niejawnych stanowi fundamentalne wyzwanie dla instytucji finansujących, takich jak banki. Standardowa procedura oceny ryzyka kredytowego wymaga od banku dogłębnej analizy projektu, w tym wglądu w szczegóły kontraktu, specyfikacje techniczne produktu czy plany operacyjne.

W przypadku kontraktów objętych klauzulą tajności, dostęp do tych informacji jest niemożliwy lub bardzo ograniczony. Bank, mogąc opierać się jedynie na publicznie dostępnych danych w tym zakresie, może nie być w stanie zweryfikować kluczowych parametrów ryzyka, co może prowadzić do odmowy finansowania lub żądania dodatkowych, często niemożliwych do spełnienia zabezpieczeń. Stanowi to istotną barierę dla rozwoju firm z sektora obronnego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, które z reguły dysponują mniejszymi zasobami umożliwiającymi spełnienie dodatkowych wymogów informacyjnych i zabezpieczeń stawianych przez instytucje finansowe.

Wymogi w kontraktach międzynarodowych

Współpraca w ramach kontraktów międzynarodowych nakłada dodatkowe, często bardziej restrykcyjne wymogi. W przypadku kontraktów obejmujących dostęp do informacji niejawnych NATO lub UE przedsiębiorstwa mogą być zobowiązane do posiadania

⁵⁶ Ustawa o dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 1209).

odpowiedniego świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego (ang. Facility Security Clearance, FSC), natomiast pracownicy realizujący takie zadania muszą posiadać właściwe poświadczenia bezpieczeństwa (ang. Personnel Security Clearance, PSC).

Szczególnie wymagające są regulacje amerykańskie, zwłaszcza ITAR (International Traffic in Arms Regulations). Kontrolują one wywóz z USA i przywóz do USA produktów oraz technologii o znaczeniu obronnym. Co istotne, ITAR mają charakter eksterytorialny, co oznacza, że ich postanowienia obowiązują wszystkie podmioty w łańcuchu dostaw, niezależnie od ich lokalizacji, jeśli w produkcie końcowym wykorzystano amerykańską technologię. Naruszenie ITAR grozi dotkliwymi karami finansowymi i wykluczeniem z rynku, co zmusza firmy i współpracujące z nimi instytucje finansowe do wdrożenia bardzo rygorystycznych procedur zgodności.

Imperatyw bezpieczeństwa a zrównoważony rozwój

Intensywna rozbudowa zdolności obronnych Europy stawia przed sektorem nowe wyzwanie: jak pogodzić imperatyw bezpieczeństwa z odpowiedzialnością za środowisko, prawa człowieka i ład korporacyjny. Coraz więcej przedsiębiorstw działających na rynku obronnym traktuje kwestie ESG nie jako element polityki wizerunkowej, lecz jako część zarządzania ryzykiem i budowania przewagi konkurencyjnej. Obejmuje to działania na rzecz ograniczania emisji, wzmacnianie standardów należytej staranności w zakresie praw człowieka oraz większą kontrolę nad łańcuchami dostaw.

Jednocześnie europejskie podejście do zrównoważonego finansowania ewoluuje w kierunku uznania, że bezpieczeństwo, odporność infrastruktury krytycznej i stabilność społeczna są istotnymi elementami długoterminowego rozwoju gospodarczego i społecznego. Polski sektor obronny, mimo dynamicznego wzrostu, pozostaje na wczesnym etapie tej transformacji. Potwierdza to praktyka kontraktowa, w której nadal dominują ogólne deklaracje zgodności z prawem, podczas gdy w kontraktach międzynarodowych coraz częściej pojawiają się szczegółowe wymagania dotyczące ESG, przejrzystości łańcucha dostaw i procedur due diligence. Nie jest to już wyłącznie kwestia reputacji, lecz warunek dostępu do kapitału, międzynarodowych programów współpracy i globalnych łańcuchów dostaw.

ANGELIKA SZUFEL

Counsel, Praktyka Energetyki i Infrastruktury oraz Lotnictwa i Obronności, Koordynatorka grupy ESG, CMS

WŁADEK RZYCKI

Szef Praktyki Lotnictwa i Obronności na Europę Środkowo-Wschodnią i Polskę, Współprzewodniczący Międzynarodowej Grupy Roboczej ds. Lotnictwa i Obronności w ramach CMS

Perspektywa szans biznesowych

W TYM ROZDZIALE

01

Specyfika branży
obronnej

02

Przykłady
zrównoważonych
praktyk sektora
obronnego

03

Podejście sektora
finansowego

04

Instrumenty finansowe
powiązane ze
zrównoważonym
rozwojem

KLUCZOWE INFORMACJE

- Branża obronna jest w fazie znacznego wzrostu. W 2025 roku światowe wydatki na duże systemy uzbrojenia osiągnęły 2,89 biliona USD⁵⁷, a szacunki przewidują wzrost globalnych wydatków wojskowych do poziomu od 4,7 do 6,6 bln USD w 2035 roku⁵⁸.
- Unia Europejska i Polska stały się kluczowymi graczami po stronie zakupowej. Połączony import broni (według wskaźnika SIPRI TIV)⁵⁹ do 29 europejskich państw członkowskich NATO wzrósł o 143% między latami 2016–2020 a 2021–2025. Polska jest obecnie siódmym największym importerem broni na świecie⁶⁰.
- Po 2022 r. polski przemysł obronny wszedł w okres intensywnego rozwoju. Obok dominującej Polskiej Grupy Zbrojeniowej, skupiającej ponad 50 przedsiębiorstw państwowych, istotną rolę odgrywają prywatne polskie grupy technologiczne oraz zakłady należące do największych światowych producentów uzbrojenia.
- Największe europejskie przedsiębiorstwa sektora obronnego wyznaczyły cele redukcji emisji GHG, z czego część została zweryfikowana przez SBTi. Dodatkowo część firm (np. Leonardo, Indra) wdraża strategię w obszarze gospodarki obiegu zamkniętego.
- Po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. większość banków zrewidowała lub poluzowała swoje polityki sektorowe dotyczące finansowania sektora obronnego. Największe banki w Polsce wyrażają chęć finansowania obronności.
- Od 2020 r. w Europie konsorcja z udziałem bardzo wielu banków udzielają finansowania w formule SLL dla sektora obronnego. KPI zazwyczaj odnoszą się do redukcji emisji GHG, co może częściowo wynikać z realizacji polityk dekarbonizacyjnych kredytodawców.

3.1. Specyfika branży obronnej

Globalna perspektywa na wydatki budżetowe, główne kierunki eksportu i importu broni

Głównym źródłem przytoczonych informacji o globalnych transferach broni jest Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem (ang. Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI)⁶¹. Wydatki budżetowe są kluczowym motorem rozwoju branży obronnej. Obecnie rządy na całym świecie dokonują oceny swoich strategicznych zdolności obronnych. Wiele z tych państw (zwłaszcza w Europie) nadrabia zaległości wynikające z dziesięcioleci niedoinwestowania obronności i koncentruje swoje działania na zaspokajaniu bieżących

⁵⁷ SIPRI (2026). Yearbook 2026. Armaments, Disarmament and International Security.

⁵⁸ ONZ (2025). The Security We Need: Rebalancing Military Spending for a Sustainable and Peaceful Future. <https://digitalibrary.un.org/record/4088022?v=pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁵⁹ Przytoczone wartości międzynarodowych transferów broni bazują na wskaźniku SIPRI TIV (Stockholm International Peace Research Institute Trend Indicator Value). Wskaźnik TIV służy do porównywania wielkości międzynarodowych transferów dużych systemów uzbrojenia konwencjonalnego. Wartość TIV odzwierciedla szacunkową wielkość transferu na podstawie zdolności wojskowych i kosztów produkcji sprzętu, a nie jego rzeczywistą wartość finansową lub cenę transakcyjną. Źródło: SIPRI (2026). Sources and Methods. SIPRI Arms Transfers Database. <https://www.sipri.org/databases/armstransfers/sources-and-methods>. [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁶⁰ W tej sekcji korzystamy przede wszystkim ze statystyk przedstawionych w opracowaniu SIPRI (2026). Trends in International Arms Transfers. SIPRI to wiodący globalny instytut analizujący handel uzbrojeniem, posiadający transparentne metodyki i dane zgromadzone na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Przytoczone dane dotyczą dużych systemów uzbrojenia konwencjonalnego (ang. major weapons systems), takich jak samoloty, okręty i systemy rakietowe.

⁶¹ Tamże.

potrzeb w zakresie bezpieczeństwa narodowego. Efektem tych działań jest dynamiczny wzrost nakładów na obronność obserwowany w ostatnich latach. W 2025 r. światowe wydatki na duże systemy uzbrojenia osiągnęły 2,89 bilionów USD⁶². Jest to więcej niż produkt krajowy brutto ósmej gospodarki światowej, Federacji Rosyjskiej⁶³. Światowe wydatki zwiększyły się o 37% od 2015 roku, po dziesięciu latach nieprzerwanego wzrostu. Rosnące budżety obronne przekładają się również na większą aktywność na międzynarodowym rynku uzbrojenia. Wolumen międzynarodowych transferów dużych systemów uzbrojenia w latach 2021–2025 osiągnął najwyższy poziom od lat 1991–1995. Szacunki przewidują wzrost globalnych wydatków wojskowych do poziomu 4,7– 6,6 bln USD w 2035 roku⁶⁴.

Pod względem eksportu pięcioma największymi dostawcami broni w latach 2021–2025 były Stany Zjednoczone, Francja, Rosja, Niemcy i Chiny. Stany Zjednoczone pozostają zdecydowanie największym dostawcą dużych systemów uzbrojenia na świecie. Ich eksport broni wzrósł o 27% między okresami 2016– 2020 a 2021– 2025, co daje im aż 42% udziału w całkowitym globalnym eksporcie broni. Po raz pierwszy od dwóch dekad największy udział w amerykańskim eksporcie broni miała Europa (38%). Natomiast Rosja, która była trzecim największym dostawcą na świecie w latach 2021–2025, doświadczyła spadku w globalnym eksporcie broni z 21% w latach 2016–2020 do 6,8% w latach 2021–2025 (tj. spadek o 64%).

Pod względem importu w latach 2021–2025 Ukraina była największym odbiorcą broni wielkogabarytowej na świecie, otrzymując 9,7% całkowitego globalnego importu broni w tym okresie, w porównaniu z 0,1% w latach 2016–2020. Czterema kolejnymi największymi obiorcami w tym okresie były Indie, Arabia Saudyjska, Katar i Pakistan. Państwa europejskie odpowiadały za 33% światowego importu broni, przy czym 58% uzbrojenia importowanego przez te państwa pochodziło ze Stanów Zjednoczonych. Polska otrzymała największą część importu uzbrojenia przez europejskie państwa NATO (17%), co odpowiada 3,6% udziału w światowym imporcie i lokuje Polskę na 7. miejscu globalnie.

Istotnym elementem analizy sektora obronnego jest również zrozumienie struktury łańcucha dostaw. Produkcja nowoczesnych systemów uzbrojenia ma charakter wielopoziomowy i obejmuje zarówno producentów końcowych, jak i szeroką sieć poddostawców dostarczających komponenty, materiały oraz usługi specjalistyczne. W wielu segmentach występują tzw. wąskie gardła produkcyjne. Przykładowo w Europie największe ograniczenia dotyczą zdolności produkcji materiałów wybuchowych, prochów i komponentów amunicji, których dostępność w istotnym stopniu determinuje możliwość zwiększania produkcji amunicji artyleryjskiej kalibru 155 mm. Z kolei w przypadku zaawansowanych systemów uzbrojenia coraz większego

⁶² SIPRI (2026). Yearbook 2026. Armaments, Disarmament and International Security.

⁶³ PKB Rosji wg wyliczeń Międzynarodowego Funduszu Walutowego w 2025 roku wyniosło 2,59 bilionów USD.

⁶⁴ ONZ (2025). The Security We Need: Rebalancing Military Spending for a Sustainable and Peaceful Future. <https://digitallibrary.un.org/record/4088022?v=pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

znaczenia nabierają dostawcy elektroniki, półprzewodników, czujników i oprogramowania, co zwiększa powiązania sektora obronnego z branżą wysokich technologii.

Kształt i kierunki rozwoju światowej branży obronnej

Branża obronna doświadcza silnego wzrostu oraz jednej z najgłębszych transformacji od zimnej wojny. Zgodnie z analizami SIPRI, przychody z działalności zbrojeniowej 100 największych firm zajmujących się produkcją broni i świadczeniem usług wojskowych wyniosły łącznie 679 miliardów dolarów w 2024 r., co oznacza wzrost o 5,9% w ujęciu realnym w porównaniu z rokiem poprzednim⁶⁵. Spośród 100 największych firm 39 ma siedzibę w Stanach Zjednoczonych i odpowiadają one za blisko połowę całkowitych przychodów branży. Liderzy to m.in. Lockheed Martin, RTX i Northrop Grumman. Jednocześnie europejskie firmy szybko rosną - łączne przychody z działalności zbrojeniowej 26 europejskich firm wśród 100 największych firm wzrosły o 13% do 151 miliardów USD. Europa jest drugim filarem światowego rynku, a firmy europejskie generują ok. 22% przychodów 100 największych światowych graczy. Liderzy to BAE Systems, Rheinmetall i Airbus. Na liście znajduje się jeden podmiot krajowy, Polska Grupa Zbrojeniowa, plasująca się na 51. miejscu z przychodami w wysokości 3 mld USD.

Współczesny przemysł obronny znajduje się w okresie dynamicznej transformacji technologicznej, która zmienia charakter rozwijanych produktów i model funkcjonowania całego sektora⁶⁶. Obok tradycyjnych systemów wojskowych, takich jak samoloty, okręty czy pojazdy opancerzone, coraz większego znaczenia nabierają rozwiązania oparte na technologiach cyfrowych oraz zaawansowanych systemach informatycznych. Jak wskazano w raporcie Boston Consulting Group (BCG) „The Defense Technology Frontier: How Europe Could Lead”, o konkurencyjności europejskiego przemysłu obronnego będzie w coraz większym stopniu decydować zdolność do opracowywania, integracji i szybkiego wdrażania nowoczesnych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, systemy autonomiczne, technologie kwantowe czy rozwiązania cyberbezpieczeństwa. Oznacza to stopniowe przesunięcie środka ciężkości z klasycznego przemysłu ciężkiego w kierunku przedsiębiorstw rozwijających zaawansowane technologie oraz oprogramowanie.

Raport BCG wskazuje na dziewięć kluczowych obszarów technologicznych wskazanych przez NATO, które będą kształtować rozwój sektora obronnego w najbliższych latach. Należą do nich: sztuczna inteligencja i uczenie maszynowe, systemy autonomiczne i robotyka, technologie kwantowe, cyberbezpieczeństwo, technologie

Inwestycje venture capital w spółki defence tech

Chociaż UE jest liderem w dziedzinie badań, osiąga słabsze wyniki w ich komercjalizacji. Europejskie ośrodki przewodzą pod względem jakości publikacji w sześciu z dziewięciu obszarów technologii przełomowych NATO, jednak przewaga ta nie przekłada się proporcjonalnie na wdrożone produkty.

Inwestycje venture capital w europejskie i amerykańskie spółki *defence tech* w latach 2015–2025 wyniosły odpowiednio 8 mld USD i 69 mld USD, co oznacza, że europejskie spółki pozyskały około 8,5-krotnie mniejszy kapitał VC niż ich amerykańskie odpowiedniki⁶⁷.

⁶⁵ SIPRI (2025). Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2024. <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2024> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁶⁶ BCG (2026). The Defense Technology Frontier: How Europe Could Lead. <https://web-assets.bcg.com/e4/66/98a7698b4f9c97ac60e8c412058e/the-future-of-defense-technology-can-europe-catch-up-feb2026.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁶⁷ Tamże.

kosmiczne, biotechnologie i technologie wspierające człowieka, zaawansowane materiały i nowe metody produkcji, technologie energetyczne oraz rozwiązania hipersoniczne. Tendencje te przekładają się nie tylko na rozwój nowych produktów, lecz także na przeobrażenia całego ekosystemu przemysłowego wspierającego obronność. Oprócz tradycyjnych producentów uzbrojenia coraz większą rolę odgrywają przedsiębiorstwa wcześniej niezwiązane z tą branżą (np. specjalizujące się w elektronice, półprzewodnikach, oprogramowaniu, czy cyberbezpieczeństwie). Powoduje to zacieranie się granic pomiędzy przemysłem obronnym a innymi branżami, a przemysł obronny staje się ekosystemem podmiotów, z których wiele z nich oferuje rozwiązania znajdujące zastosowanie zarówno na rynku cywilnym, jak i wojskowym.

Charakterystyka polskiej branży obronnej i rynku

Po 2022 r. polski przemysł obronny wszedł w okres intensywnego rozwoju. Wzrost wydatków obronnych, realizacja wieloletnich programów modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP oraz zwiększone zapotrzebowanie wynikające z wojny w Ukrainie doprowadziły do rozpoczęcia szeroko zakrojonych inwestycji w zwiększenie zdolności produkcyjnych, rozwój nowych technologii oraz rozbudowę krajowego łańcucha dostaw. Jednocześnie Polska staje się jednym z najważniejszych ośrodków produkcyjnych przemysłu obronnego w Europie Środkowo-Wschodniej, zarówno dla przedsiębiorstw krajowych, jak i międzynarodowych koncernów zbrojeniowych⁶⁸.

Struktura sektora jest znacznie bardziej zróżnicowana niż jeszcze dekadę temu. Obok dominującej Polskiej Grupy Zbrojeniowej, skupiającej ponad 50 przedsiębiorstw państwowych, istotną rolę odgrywają prywatne polskie grupy technologiczne oraz zakłady należące do największych światowych producentów uzbrojenia. Do najważniejszych przedstawicieli tej drugiej grupy należą PZL Świdnik, będący częścią włoskiej grupy Leonardo i produkujący śmigłowce; PZL Mielec, należący do Lockheed Martin; a także Airbus Poland rozwijający działalność w obszarze lotnictwa, technologii kosmicznych oraz systemów bezzałogowych. Uzupełnieniem sektora są dynamicznie rozwijające się przedsiębiorstwa prywatne, takie jak Grupa WB oraz mniejsze podmioty, takie jak Lubawa, VIGO Photonics czy Advanced Protection Systems.

⁶⁸ Sieć Badawcza Łukasiewicz (2025). Wzrost nakładów na obronę narodową – szansa na poprawę innowacyjności polskiej gospodarki. <https://lukasiewicz.gov.pl/wydatki-na-obronnosc-szansa-dla-polskiej-gospodarki-raport-centrum-lukasiewicz/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 4. GŁÓWNE PODMIOTY W BRANŻY OBRONNEJ W POLSCE⁶⁹

Firma	Przychody	Zatrudnienie	Obszar działalności
Polska Grupa Zbrojeniowa	19 mld zł (2025 r.)	20 tys. osób (2024 r.)	Największa grupa obronna w Polsce i główny integrator państwowych programów modernizacyjnych. Obejmuje produkcję artylerii, pojazdów wojskowych, amunicji, rakiet, radarów, systemów obrony powietrznej, optoelektroniki, okrętów oraz remonty i obsługę sprzętu. Do kluczowych produktów należą armatohaubica Krab, bojowy wóz piechoty Borsuk, transporter Rosomak, zestaw Piorun, radary oraz elementy systemów Wisła i Narew.
WB Group	2,9 mld zł (2025 r.)	2,6 tys. osób (2025 r.)	Największy prywatny podmiot obronny w Polsce. Specjalizuje się w bezzałogowych systemach rozpoznawczych FlyEye, amunicji krążącej Warmate, systemach dowodzenia Topaz, łączności wojskowej i elektronice. W 2025 r. grupa rozwijała również współpracę z Hanwha Aerospace w zakresie produkcji w Polsce pocisków raketowych.
Remontowa Shipbuilding	1,1 mld zł (2025 r.)	0,6 tys. osób (2025 r.)	Największa prywatna stocznia realizująca programy dla Marynarki Wojennej. Najważniejszym projektem wojskowym jest seria niszczycieli min typu Kormoran II; spółka buduje również holowniki i jednostki pomocnicze. W 2025 r. trwała budowa drugiej serii trzech niszczycieli min, Kormoranów II.
WSK PZL Świdnik (Leonardo)	Niejawne	3,0 tys. osób (2025 r.)	Jedyny w Polsce producent śmigłowców z pełnymi kompetencjami projektowymi i produkcyjnymi. Zakład produkuje śmigłowce, elementy konstrukcyjne dla światowych programów Leonardo oraz prowadzi serwis i modernizację floty wojskowej.
PZL Mielec (Lockheed Martin)	Niejawne	1,7 tys. osób (2025 r.)	Największy zakład lotniczy należący do zagranicznego koncernu. Produkuje śmigłowce oraz komponenty lotnicze dla globalnych programów Lockheed Martin. Zakład jest centrum eksportowym dla śmigłowców Black Hawk.

Podobnie jak w skali globalnej, jednym z obserwowanych trendów w ostatnich latach na lokalnym rynku jest zacieranie się granic pomiędzy tradycyjnym przemysłem obronnym a innymi branżami, w tym przede wszystkim sektorem wysokich technologii. Coraz większa część wartości dodanej powstaje nie w wyniku produkcji klasycznych platform wojskowych, lecz w takich obszarach jak oprogramowanie, sztuczna inteligencja, elektronika, czujniki, cyberbezpieczeństwo, technologie kosmiczne i systemy bezzałogowe. W rezultacie do sektora obronnego wchodzi nowe przedsiębiorstwa, które dotychczas nie były z nim kojarzone. Coraz więcej spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych, w tym przedsiębiorstwa z branży elektronicznej i materiałowej oraz sektora zaawansowanych technologii, deklaruje zamiar rozwoju działalności lub rozpoczyna ten rozwój na potrzeby sektora obronnego, wykorzystując istniejące kompetencje w obszarze technologii podwójnego zastosowania. Przykładem jest Unimot, który w 2025 r. wspólnie z partnerami utworzył spółkę PZL Defence rozwijającą systemy bezzałogowe i antydronowe, czy firma Scanway, która rozwija kamery i teleskopy mogące znaleźć zastosowanie w satelitach rozpoznawczych i dronach⁷⁰.

⁶⁹ Na bazie sprawozdań rocznych za 2025 roku oraz informacji dostępnych na stronach internetowych podmiotów, w tym: <https://www.bizraport.pl/krs/0000489456/polska-grupa-zbrojeniowa-spolka-akcyjna>, <https://www.wsj.com/business/lockheed-martin-speeds-up-european-defense-tie-up-talks-amid-eu-push-to-buy-local-c973a370?utm>, <https://www.pzlswidnik.pl/en/>, <https://www.bizraport.pl/krs/0000038656/remontowa-shipbuilding-spolka-akcyjna>, [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁰ Scanway. Wielkość oferty Scanway wyniosła 76,4 mln zł, Spółka wykorzysta środki na zwiększenie skali działalności w odpowiedzi na rosnący popyt. <https://scanway.pl/wielkosc-oferty-scanway-wyniosla-764-mln-zl-spolka-wykorzysta-srodki-na-zwiekszenie-skali-dzialalnosci-w-odpowiedzi-na-rosnacy-popyt/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

3.2. Przykłady zrównoważonych praktyk sektora obronnego

O tym, że sektor obronny nie musi pozostawać poza głównym nurtem transformacji gospodarki, świadczą przykłady czołowych europejskich producentów. Przykładem mogą być brytyjski BAE Systems⁷², włoski Leonardo⁷³ czy też niemiecki koncern Rheinmetall⁷⁴. W spółkach tych obowiązują polityki klimatyczne, a plany dekarbonizacji zostały zarejestrowane w SBTi. Publikują one również sprawozdania zrównoważonego rozwoju i raportują wskaźniki emisyjności, dążąc do ich ograniczania.

Przykładem kompleksowego podejścia jest Leonardo, który w czerwcu 2026 r. opublikował plan transformacji. Plan uwzględnia cel redukcji emisji gazów cieplarnianych zwalidowany przez SBTi oraz podejście do adaptacji do zmian klimatu. Ponadto zawiera cele redukcji poboru wody i ilości generowanych odpadów oraz wskaźnik cyrkularności, a także strategię w obszarze gospodarki obiegu zamkniętego⁷⁶. Leonardo nie jest jedynym przedsiębiorstwem, które wyznaczyło sobie cele redukcji emisji.

Poniżej znajdują się przykłady działań trzech liderów europejskiej branży obronnej w zakresie zrównoważonego rozwoju. Pokazują one szeroki zakres inicjatyw i celów podejmowanych przez te firmy. Ich programy i działania obejmują m.in. procesy należytej staranności w zakresie praw człowieka, ocenę użytkownika końcowego produktów, monitorowanie dostawców, systemy kontroli eksportu i sankcji, programy przeciwdziałania korupcji, cele klimatyczne oraz integrację celów ESG z procesami inwestycyjnymi i operacyjnymi. Coraz większe znaczenie zyskują również mechanizmy związane z odpowiedzialnym wykorzystaniem sztucznej inteligencji, bezpieczeństwem produktów oraz zarządzaniem ryzykami w łańcuchu dostaw.

Cele redukcji emisji GHG w sektorze obronnym

Zgodnie z raportem KPMG już w 2023 r. na 22 największych producentów z sektora obronnego z Europy i Ameryki Północnej 95% miało wyznaczone lub zrealizowane krótkoterminowe cele redukcji emisji GHG w zakresie 1 i 2, a 74% ujawniało emisje we wszystkich trzech zakresach⁷¹.

Ekoprojektowanie w Indra Group

Indra Group wyznaczyła cel, zgodnie z którym dla wszystkich urządzeń projektowanych od 2026 r. mają być określone wymogi dotyczące ekoprojektowania⁷⁵.

⁷¹ KPMG (2023). Sustainability in the Aerospace and Defense industry. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/06/sustainability-in-a-and-d-report-final-web.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷² BAE Systems. Sustainability reporting, disclosure and assurance. <https://www.baesystems.com/en/sustainability/sustainability-reporting> [dostęp: 14.07.2026 r.]; rating D (podstawowy poziom ujawnień) wg CDP za 2025.

⁷³ Leonardo. Planet and Climate. <https://www.leonardo.com/en/sustainability/protecting-the-planet> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁴ Rheinmetall. Corporate Sustainability. <https://www.rheinmetall.com/en/responsibility/responsibility-overview> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁵ Indra Group (2026). Sustainability Report 2025, s. 81. https://www.indragroup.com/cms-content/2026/04/EN_Sustainability-Report-2025_2026.04.30.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁶ Leonardo (2026). Transition Plan. Building Resilience Across Transitions. https://www.leonardo.com/documents/15646808/23359630/Transition_Plan_2026_V17.pdf/cc22305d-c179-a2ca-60cb-e05dc17552d9?t=1781605889961 [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 5. CELE DEKARBONIZACYJNE WYBRANYCH PRZEDSIĘBIORSTW EUROPEJSKICH

Firma	2030	2035	2050	Walidacja celów przez SBTi
Rheinmetall⁷⁷	-	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 (market-based)	-	Nie
Thales⁷⁸	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 (market-based) o 50,4%	-	-	Tak
BAE Systems⁷⁹	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 o 44%	-	-	Nie
Safran⁸⁰	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 o 50,4% Wyznaczone cele redukcyjne dla wybranych grup emisji w zakresie 3	-	-	Nie
Saab⁸¹	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 o 42%	-	Redukcja emisji GHG w zakresach 1, 2 i 3 o 90%	Tak
Indra⁸²	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 o 90% Redukcja emisji GHG w zakresie 3 o 55% w przeliczeniu na jednostkę wartości dodanej (mln EUR)	-	-	Tak
Patria⁸³	Redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2 o 42% i w zakresie 3 o 25%	-	-	Tak

⁷⁷ Rheinmetall (2026). 2025 Annual report, s. 128. <https://www.rheinmetall.com/Rheinmetall%20Group/Investor%20Relations/Ver%C3%B6ffentlichungen/Pr%C3%A4sentationen%20und%20Berichte/2026/GB/Rheinmetall-Annual-Report-2025.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁸ Thales (2026). 2025 Annual Report, s. 53. <https://www.thalesgroup.com/sites/default/files/2026-05/Thales-CSR-Integrated-Report-2025-EN.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁷⁹ BAE Systems (2026). Raport roczny FY 2025, s. 56. <https://annualreport.baesystems.com/2025> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁸⁰ Safran (2026). 2025 Annual Report, s. 40. https://web.safran-group.com/ir2025/publication/contents/templates/SAFRAN_RI_2025_EN.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁸¹ Saab (2025). Annual Sustainability Report 2024. <https://www.saab.com/globalassets/cision/documents/2025/20250303-saab-publishes-its-2024-annual-and-sustainability-report-en-0-4999946.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁸² Indra Group (2026). Sustainability Report 2025. https://www.indragroup.com/cms-content/2026/04/EN_Sustainability-Report-2025_2026.04.30.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁸³ Patria (2026). Sustainability Report 2025. <https://patria.contenthub.fi/NiboWEB/patria/getPublicFile.do?uuid=19869730&inline=false&ticket=cecc14210bab50cb6475c0153979f4d4&type=original> [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 6. PRZYKŁAD 1. BAE SYSTEMS⁸⁴

Siedziba	Wielka Brytania
Przychody	28 mld GBP (2025 r.)
Obszary działalności	<i>Air</i> (Eurofighter Typhoon, F-35, program GCAP), <i>Maritime</i> (okręty podwodne klasy Dreadnought i Astute, fregaty Type 26), <i>Electronic Systems</i> (radary, systemy walki elektronicznej, systemy ostrzegania, nawigacja wojskowa), <i>Platforms & Services</i> (bojowe wozy piechoty CV90, Bradley, haubice M109, amunicja) oraz cyberbezpieczeństwo i technologie kosmiczne.
Przykłady działań w zakresie zrównoważonego rozwoju	Ład korporacyjny i zgodność: globalny program etyki biznesu, przeciwdziałania korupcji, sankcji i kontroli eksportu; obowiązkowe szkolenia dla pracowników i partnerów biznesowych. Prawa człowieka: program <i>Human Rights Due Diligence</i> zintegrowany z procesem zarządzania ryzykiem (prawa człowieka są formalnie wpisane do systemu zarządzania ryzykiem). Proces obejmuje ocenę ryzyka praw człowieka dla nowych kontraktów, ocenę partnerów biznesowych, analizę krajów wysokiego ryzyka, przeglądy eksportu produktów. Łańcuch dostaw: wymogi etyczne dla dostawców, audyty i ocena ryzyka dostawców. Wymagania obejmują: prawa pracownicze, przeciwdziałanie pracy przymusowej, bezpieczeństwo pracy, ochronę środowiska, cyberbezpieczeństwo. Najwyższe ryzyka podlegają audytom. Cyberbezpieczeństwo i bezpieczeństwo informacji: rozwinięte polityki bezpieczeństwa danych oraz ochrony infrastruktury krytycznej. Środowisko: cel redukcji emisji w zakresach 1 i 2 o 44% do 2030 r. (zatwierdzony przez SBTi), redukcja emisji w łańcuchu dostaw, rozwój energii odnawialnej i efektywności energetycznej.
Ratingi ESG	MSCI ESG Rating: AA Sustainalytics ESG Risk Rating: średnie ryzyko ESG FTSE4Good

TABELA 7. PRZYKŁAD 2. LEONARDO⁸⁵

Siedziba	Włochy
Przychody	19,5 mld EUR (2025 r.)
Obszary działalności	<i>Defence Electronics & Security</i> (radary Kronos, sensory, systemy dowodzenia, elektronika wojskowa), <i>Helicopters</i> (AW101, AW139, AW169, AW249), <i>Aeronautics</i> (Eurofighter, M-346, C-27J), <i>Cyber & Security</i> , <i>Space</i> (satelity, obserwacja Ziemi, komunikacja). Jest jednym z największych producentów śmigłowców na świecie.
Przykłady działań w zakresie zrównoważonego rozwoju	Integracja czynników ESG ze strategią biznesową: pięcioletni Plan Zrównoważonego Rozwoju zintegrowany z planem przemysłowym i procesem alokacji kapitału. Program obejmuje ponad 100 mierzalnych celów KPI dotyczących zrównoważonego rozwoju monitorowanych przez zarząd. Cele ESG są powiązane z wynagrodzeniem zmiennym kadry kierowniczej, oceną wyników biznesowych, procesem inwestycyjnym, oceną nowych projektów. Antykorupcja: pierwsza wśród największych firm w sektorze lotnictwa i obronności posiadająca certyfikację ISO 37001 dla systemu przeciwdziałania korupcji; regularne audyty certyfikacyjne. Prawa człowieka i łańcuch dostaw: ocena dostawców (ponad 70% zakupów objętych jest oceną ESG), due diligence praw człowieka, odpowiedzialne pozyskiwanie surowców. Przeciwdziałanie korupcji: rozbudowany system zgodności, nadzór korporacyjny i zarządzanie ryzykiem eksportowym. Środowisko: zatwierdzone przez SBTi krótkoterminowe cele dekarbonizacyjne (redukcja emisji w zakresach 1 i 2 o ponad 50% do 2030 r.), zwiększanie udziału energii odnawialnej, efektywność energetyczna zakładów, monitorowanie kapitału naturalnego. Innowacje: rozwój technologii wspierających bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej, ochronę ludności i odporność państw.

⁸⁴ Źródła i więcej informacji: BAE Systems. Annual Report 2025 <https://annualreport.baesystems.com/2025>; BAE Systems. Human Rights <https://www.baesystems.com/en/sustainability/responsible-business/human-rights>; BAE Systems. ESG Performance Data. <https://www.baesystems.com/en/sustainability/sustainability-reporting/esg-performance-data> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁸⁵ Źródła i więcej informacji: Leonardo. Integrated Report 2025, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.leonardo.com/documents/15646808/30043445/Integrated%2BReport%2B2025.pdf>; Leonardo. ESG performance data. <https://www.baesystems.com/en/sustainability/sustainability-reporting/esg-performance-data>; Leonardo. Sustainable Supply Chain and ESG Assessment. <https://www.leonardo.com/en/suppliers/becoming-a-supplier/sustainable-supply-chain/performance-and-esg-impacts> [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 7 (CD.)

Ratingi ESG	Sustainalytics ESG Risk Rating: 22 pkt (3. miejsce na świecie w Aerospace & Defence) CDP Climate: A- S&P Global CSA: 83/100 ISS ESG: Prime
--------------------	---

TABELA 8. PRZYKŁAD 3. THALES⁸⁶

Siedziba	Francja
Przychody	22 mld EUR (2025 r.)
Obszary działalności	Działa w trzech głównych segmentach: <i>Defence & Security</i> (radary Ground Master, systemy walki elektronicznej, łączność wojskowa, systemy dowodzenia), <i>Aerospace</i> (awionika, systemy lotnicze), <i>Cyber & Digital</i> (cyberbezpieczeństwo, ochrona danych, rozwiązania cyfrowe, Imperva) oraz <i>Space</i> . Spółka jest jednym z globalnych liderów cyberbezpieczeństwa i bezpieczeństwa cyfrowego.
Przykłady działań w zakresie zrównoważonego rozwoju	Cyberbezpieczeństwo i bezpieczeństwo informacji: jeden z kluczowych filarów strategii ESG; rozwój własnych kompetencji cyber oraz zarządzanie ryzykiem cyfrowym. Bezpieczeństwo produktów i odpowiedzialne technologie: procedury oceny bezpieczeństwa produktów, zarządzanie ryzykiem AI i ochroną danych. Thales należy do pionierów odpowiedzialnej sztucznej inteligencji w sektorze obronnym. Firma wdrożyła m.in. Kartę etyki AI (AI Ethics Charter), powołała Radę ds. przeglądu AI (AI Review Board) oraz wdrożyła proces oceny wpływu AI na prawa człowieka i procedury oceny ryzyka dla systemów autonomicznych. Każdy nowy projekt AI przechodzi ocenę etyczną. Ład korporacyjny: ścisły nadzór rady nadzorczej nad zagadnieniami ESG i zgodnością. Zarządzanie prawami człowieka: spółka wdrożyła Politykę Praw Człowieka zgodną z Wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka, ocenę ryzyka naruszeń praw człowieka dla krajów wysokiego ryzyka, proces należytej staranności dla dostawców. Środowisko: zatwierdzone przez SBTi krótkoterminowe cele dekarbonizacyjne obejmujące redukcję emisji w zakresach 1 i 2 o 50,4% do 2030 r., redukcję emisji w zakresie 3, zwiększanie udziału energii odnawialnej. Kapitał ludzki: programy różnorodności, rozwoju kompetencji i bezpieczeństwa pracowników.
Ratingi ESG	CDP Climate: A ISS STOXX Corporate Rating: Prime S&P Global CSA: 63/100

3.3. Podejście sektora finansowego

Ewolucja polityk finansowania banków

Podejście instytucji finansowych do finansowania sektora obronnego ulegało w ostatnich dwóch dekadach istotnym zmianom. Do początku XXI wieku działalność przedsiębiorstw zbrojeniowych była zasadniczo traktowana na zasadach zbliżonych do innych rodzajów działalności gospodarczej, a ograniczenia w finansowaniu stosowały przede wszystkim wyspecjalizowane banki etyczne, tj. instytucje finansowe kierujące się dodatkowymi kryteriami społecznymi i środowiskowymi, często wykluczające finansowanie produkcji uzbrojenia, oraz niektóre

⁸⁶ Źródła i więcej informacji: Thales. Universal Registration Document 2025. <https://www.thalesgroup.com/sites/default/files/2026-04/Thales-Universal-Registration-Document-2025-EN.pdf>; Thales. Sustainability Reports and Data. <https://www.thalesgroup.com/en/sustainability-thales/reports-and-data>; Thales. Sustainability. Key Documents. <https://www.thalesgroup.com/en/sustainability-thales/key-documents>; Thales. Thales Makes CDP Climate List. <https://www.thalesgroup.com/en/news-centre/press-releases/thales-makes-cdp-climate-list-first-time-endorsement-its-environmental> [dostęp: 14.07.2026 r.].

międzynarodowe instytucje finansowe, takie jak Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju⁸⁷. Wraz z rozwojem idei odpowiedzialnego biznesu i inwestowania ESG oraz wzrostem presji społecznej dotyczącej finansowania produkcji uzbrojenia, wiele banków zaczęło opracowywać i publikować sektorowe polityki dotyczące przemysłu obronnego. Ich podstawowym celem było ograniczenie ryzyka reputacyjnego dzięki wykluczeniu finansowania producentów broni zakazanej konwencjami międzynarodowymi oraz wprowadzenie dodatkowych wymogów należytej staranności i ograniczeń dotyczących wybranych kategorii uzbrojenia lub kierunków eksportu.

W odpowiedzi na pogarszającą się sytuację w zakresie bezpieczeństwa, państwa europejskie znacząco zwiększyły wydatki obronne, a Komisja Europejska uruchomiła inicjatywy mające na celu odbudowę zdolności przemysłowych i zwiększenie inwestycji w sektor obronny, w tym plan ReArm Europe. Jednocześnie rozpoczęła się dyskusja nad relacją między finansowaniem przemysłu obronnego a celami zrównoważonego rozwoju. Coraz częściej podkreślano, że bezpieczeństwo i odporność państw stanowią warunek stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego, co znalazło odzwierciedlenie również w stanowisku Komisji Europejskiej. W opublikowanym w 2025 r. komunikacie dotyczącym stosowania przepisów z zakresu zrównoważonego finansowania i należytej staranności w sektorze obronnym Komisja wskazała, że obowiązujące regulacje ESG nie wykluczają finansowania działalności obronnej, a decyzje inwestycyjne powinny opierać się na indywidualnej ocenie ryzyk związanych z konkretną transakcją lub przedsiębiorstwem⁸⁸.

W ostatnich latach można zaobserwować rosnącą otwartość polskiego sektora bankowego na finansowanie przedsięwzięć związanych z obronnością. Część polskich banków uwzględniła finansowanie obronności w dokumentach strategicznych, wpisując się tym samym w szerszy trend rynkowy. W strategii BGK wyraźnie wskazano cel polegający na finansowaniu krajowych spółek z sektora obronnego i rozwoju sił zbrojnych⁸⁹. Z kolei w strategii mBanku obronność została wskazana jako jedna z fundamentalnych zmian w gospodarce, której finansowanie bank zamierza wspierać⁹⁰. Inne banki (PKO BP, Pekao, ING Bank Śląski, Citi Handlowy) publicznie deklarują zainteresowanie finansowaniem sektora obronnego. Bank PKO BP dodatkowo publicznie poinformował o wielomiliardowej strategicznej umowie ramowej na finansowanie zwiększenia zdolności produkcyjnych oraz nowych inwestycji infrastrukturalnych i technologicznych w Polskiej Grupie Zbrojeniowej⁹¹.

87 EBRD (2024). Environmental and Social Policy. https://www.ebrd.com/content/dam/ebird_xdp/assets/pdfs/environment---sustainability/environmental-and-social-policy-esp-2024/EBRD-Environmental-and-Social-Policy-2024-high-res.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]; Triodos Bank. Why Banks Shouldn't Fund War. <https://www.triodos.co.uk/articles/2026/why-banks-shouldnt-fund-war> [dostęp: 14.07.2026 r.]; Global Alliance for Banking on Values (2024). Values-based banks call on the financial industry to stop profiting from weapons. <https://www.gabv.org/press-release/values-based-banks-reveal-the-global-financial-industrys-disturbing-role-in-financing-weapons-and-war/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

88 Zawiadomienie Komisji w sprawie stosowania ram zrównoważonego finansowania i dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju do sektora obronnego. <http://data.europa.eu/eli/C/2025/4950/oj> [dostęp: 15.07.2026 r.].

89 BGK (2025). Prezentacja: Strategia BGK na lata 2025-2030. https://www.bgk.pl/files/public/Grafika/O_Banku/Prezentacja_strategii_BGK_2025-2030.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

90 mBank (2025). Cała naprzód! Strategia Grupy mBanku na lata 2026-2030. <https://www.mbank.pl/pdf/msp-korporacje/relacje-inwestorskie/strategia-grupy-mbanku-na-lata-2026-2030-prezentacja.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.].

91 PKO Bank Polski. Strategiczne partnerstwo dla bezpieczeństwa Polski – PGZ i PKO Bank Polski łączą siły. <https://www.pkobp.pl/media/aktualnosci/informacje-o-banku/strategiczne-partnerstwo-dla-bezpieczenstwa-polski-pgz-i-pko-bank-polski-lacza-sily> [dostęp: 14.07.2026 r.].

Od kilku lat widać otwieranie się banków oraz inwestorów na spółki z sektora obronnego

WOOD & Company zajmuje się przemysłem obronnym od 2012 r., poprzez transakcje M&A, ECM oraz analizy sektorowe dla Europy i Bliskiego Wschodu. Wydajemy obecnie raporty m.in. Colt CZ, Theon czy Elbit oraz narodowych championów takich jak Aselsan czy CSG.

Nasze doświadczenia na przykładzie IPO Colt CZ wskazuje, że spółka była w stanie pozyskać inwestorów na obligacje korporacyjne, a IPO z 2020 r. miało zapewnić środki na rozwój. Był to okres silnego rozkwitu praktyk ESG oraz komentowanych w raporcie POLSIF regulacji, np. SFDR, taksonomii środowiskowej oraz, już po IPO, CSRD. Wzrost znaczenia zrównoważonego rozwoju był wyzwaniem dla emitentów sektora obronnego na rynkach publicznych akcji, zanim budowa bezpieczeństwa i zdolności obronnych istotnie zyskała na znaczeniu. Colt CZ zebrał w IPO około 33 milionów EUR z emisji akcji, a od tego czasu zwiększył przychody czterokrotnie, a WOOD & Company w ciągu kilku lat pozyskał dodatkowe ok. 170m EUR dla spółki i właścicieli rozszerzając bazę akcjonariuszy, którzy obecnie poszukują innych spółek z sektora na rynku publicznym do swoich funduszy. Pokazuje to otwartość różnych grup inwestorów na spółki z sektora obronnego. Colt CZ od 2023 r. regularnie publikuje raport nt. zrównoważonego rozwoju.

PRZEMYSŁAW BŁOGOWSKI

Dyrektor Zarządzający
w Dziale Bankowości Inwestycyjnej
WOOD & Co.

Bank Obronności, Bezpieczeństwa i Odporności (DSRB)

Odpowiedzią na rosnące potrzeby finansowe sektora obronnego i produktów podwójnego zastosowania oraz wyzwania dla banków związane z zarządzaniem ryzykiem ESG w tym obszarze może być inicjatywa Banku Obronności, Bezpieczeństwa i Odporności (ang. Defence, Security & Resilience Bank, DSRB), zakładająca utworzenie pierwszej wielostronnej instytucji finansowej przeznaczonej do finansowania obronności, bezpieczeństwa i odporności gospodarczej. Inicjatywa została ogłoszona w 2025 r. i znajduje się obecnie na etapie tworzenia oraz pozyskiwania kapitału i państw założycielskich. Podczas szczytu NATO w lipcu 2026 r. Kanada promowała utworzenie DSRB, wskazując na poparcie kilku państw: Albanii, Belgii, Grecji, Łotwy, Luksemburga, Rumunii, Turcji i Ukrainy⁹².

⁹² PAP. NATO mobilizuje 217 mld dol. Banki i inwestorzy prywatni wchodzą do gry, „Business Insider”. <https://businessinsider.com.pl/finanse/nato-mobilizuje-srodk-na-obronnosc-mark-rutte-ujawnia-skale-wsparcia/mdy3ec9> [dostęp: 14.07.2026 r.].

Docelowo DSRB ma funkcjonować w modelu zbliżonym do wielostronnych banków rozwoju. Instytucja nie prowadzi jeszcze działalności finansowej na skalę operacyjną. W perspektywie długoterminowej DSRB planuje zmobilizować około 100 mld GBP finansowania, wykorzystując zarówno bezpośrednie pożyczki, jak i instrumenty gwarancyjne oraz mechanizmy współdzielenia ryzyka. Zgodnie z założeniami inicjatywy finansowanie ma być kierowane m.in. do państw realizujących programy modernizacji obronnej, przedsiębiorstw sektora obronnego i podwójnego zastosowania oraz podmiotów uczestniczących w strategicznych łańcuchach dostaw i działalności badawczo-rozwojowej wspierającej bezpieczeństwo i obronność⁹³.

Bezpieczeństwo jako jeden z aspektów transformacji

Europa musi dziś odpowiedzieć na trzy proste pytania: czy ma z czego produkować, gdzie produkować i za co produkować. Pierwsze dotyczy bezpieczeństwa dostaw surowców, komponentów i technologii potrzebnych przemysłowi obronnemu. Drugie – odbudowy zdolności produkcyjnych, magazynowych i logistycznych po dekadach „dywidendy pokoju”. Trzecie – zapewnienia trwałego finansowania inwestycji, których nie da się planować w perspektywie jednego czy dwóch lat.

Raport POLSIF pokazuje, że sektor finansowy zaczyna odpowiadać na tę zmianę, a obok instrumentów publicznych pojawiają się nowe rozwiązania, takie jak Defence, Security and Resilience Bank. Wszystkie trzy elementy muszą działać razem. Europa może przeznaczać na obronność coraz większe środki, ale pieniądze same nie tworzą bezpieczeństwa. Tworzą je trwałe zdolności przemysłowe i odporność gospodarki.

DR MICHAŁ KURTYKA

Prezes Instytutu Sprawiedliwej Transformacji,
były Minister Klimatu oraz
Prezydent COP24

⁹³ Defence, Security & Resilience Bank (DSRB). <https://www.dsrb.org/> [dostęp: 14.07.2026 r.]; International Trade & Forfeiting Association (01.2026). How the New DSR Bank Will Support Defence and Security Financing. <https://itfa.org/interview-how-the-new-dsr-bank-will-support-defence-and-security-financing-january-2026/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

Dostępne instrumenty wsparcia w Polsce

Sektor obronny może skorzystać z dwóch funduszy zarządzanych przez BGK. Pierwszym z nich jest utworzony na mocy ustawy z 2022 r. Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych (FWSZ), który finansuje modernizację techniczną Sił Zbrojnych RP, zakupy uzbrojenia, rozwój infrastruktury wojskowej oraz wybrane projekty technologiczne. Roczna skala działalności funduszu wynosi około 70–80 mld zł. Fundusz jest zasilany zarówno środkami budżetowymi, jak i finansowaniem dłużnym pozyskiwanym przez BGK⁹⁴.

Dostępny jest także Fundusz Bezpieczeństwa i Obronności (FBiO), którego środki pochodzą z Krajowego Planu Odbudowy (KPO). Łączna wartość funduszu wynosi 23 mld zł, z czego 7 mld zł ma być przeznaczony na inwestycje kapitałowe w przedsiębiorstwa sektora obronnego, technologie, transport i sektor energetyczny, a pozostałą część mają stanowić pożyczki⁹⁵. Środkami zarządza BGK za pośrednictwem spółki Chrobry. Główne obszary finansowania obejmują rozwój budowli ochronnych i infrastruktury ochrony ludności, infrastruktura podwójnego zastosowania, modernizacja przedsiębiorstw sektora obronnego oraz cyberbezpieczeństwo⁹⁶.

Istotnym elementem wsparcia przedsiębiorstw są także gwarancje de minimis udzielane przez BGK w ramach portfelowej linii gwarancyjnej PLD-KFG⁹⁷. Instrument jest skierowany do przedsiębiorców należących do sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), dlatego maksymalna kwota jednostkowej gwarancji wynosi 5 mln zł. Maksymalny okres gwarancji wynosi pięć lat w przypadku kredytu obrotowego i dziesięć lat w przypadku kredytu inwestycyjnego⁹⁸. W pierwszym kwartale 2026 r. aneksy do umów z BGK, umożliwiające udzielanie finansowania przedsiębiorcom z sektora obronnego i podwójnego zastosowania, podpisało już 16 polskich banków kredytujących, od banków krajowych, przez banki z kapitałem zagranicznym, po banki spółdzielcze⁹⁹.

⁹⁴ Ministerstwo Obrony Narodowej. Strona informacyjna Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/fundusz-wsparcia-sil-zbrojnych> [dostęp: 14.07.2026 r.], P. Błaziak. Rusza nowy fundusz wsparcia obronności. Pieniądze na schrony, drogi czy kolej, Interia Biznes. <https://biznes.interia.pl/gospodarka/news-rusza-nowy-fundusz-wsparcia-obronnosci-pieniadze-na-schrony,nld,23511705> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁹⁵ PAP. Szef MON: dzięki Funduszowi Bezpieczeństwa i Obronności zrealizujemy plan budowy bezpiecznej Polski. <https://www.pap.pl/aktualnosci/szef-mon-dzieki-funduszowi-bezpieczenstwa-i-obronnosci-zrealizujemy-plan-budowy-1> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁹⁶ Chrobry S.A. <https://www.chrobrysa.pl/> [dostęp: 14.07.2026 r.]; BGK. Strona informacyjna A2.7.1 Fundusz Bezpieczeństwa i Obronności FBiO. <https://www.bgk.pl/krajowy-plan-odbudowy/a271-fundusz-bezpieczenstwa-i-obronnosci-fbio/> [dostęp: 14.07.2026 r.]; Jaworski P., Chodnicka-Jaworska P., Michalski K. (2026). Rozwiązania europejskie w zakresie finansowania obronności – wnioski dla Polski w zakresie wymaganego rozwoju instrumentów wspierania obronności, str. 105-106. <https://pabwib.pl/produkt/rozwiązania-europejskie-w-zakresie-finansowania-obronnosci-wnioski-dla-polski-w-zakresie-wymaganego-rozwoju-instrumentow-wspierania-obronnosci/> [dostęp: 17.07.2026 r.].

⁹⁷ BGK. Strona internetowa gwarancji de minimis. <https://www.bgk.pl/produkty/gwarancja-de-minimis/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁹⁸ BGK. Warunki uzyskania w Banku Gospodarstwa Krajowego gwarancji spłaty kredytu w ramach portfelowej linii gwarancyjnej de minimis (PLD-KFG). https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Przedsiębiorstwa/Gwarancje_de_minimis/Warunki_uzyskania_gwarancji_de_minimis_od_16-04-2026.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

⁹⁹ Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Ochrony Środowiska S.A., Bank Polska Kasa Opieki SA, Bank Spółdzielczy w Brodnicy, BNP Paribas, Bank Polska SA, Credit Agricole Bank Polska SA, ING Bank Śląski SA, mBank SA, Nest Bank SA, Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, Santander Bank Polska SA, VeloBank SA, Wschodni Bank Spółdzielczy w Chełmie, Bank Polskiej Spółdzielczości i zrzeszone Banki Spółdzielcze, Spółdzielcza Grupa Bankowa i zrzeszone Banki Spółdzielcze; <https://media.bgk.pl/komunikat-prasowy/bgk-wspiera-bezpieczenstwo-i-obronnosc-kraju-nowe-wsparcie-bgk-dla-przedsiębiorcow-z-sektora-obronnego-i-dual-use/> [dostęp 27.08.2026 r.].

Wyzwania związane z finansowaniem sektora obronnego

Oprócz omówionych w kolejnych rozdziałach zagadnień związanych z identyfikacją wpływów środowiskowych i społecznych oraz zarządzaniem nimi w ramach procesów należytej staranności oraz zarządzaniem ryzykiem ESG, w działalności kredytowej banki mierzą się z innymi wyzwaniami specyficznymi dla sektora obronnego¹⁰⁰.

Jednym z nich jest dostęp do informacji niejawnych, o czym częściowo była mowa w rozdziale 2.4. W ramach procesu kredytowego banki mogą nie otrzymać części danych, które nie tylko są konieczne dla należytego przeprowadzenia analizy wpływów i ryzyk ESG, ale także do oceny ryzyka kredytowego. Zakres niedostępnych informacji może obejmować szczegóły przedmiotu finansowania, harmonogram realizacji kontraktu sprzedaży uzbrojenia, dane odbiorcy czy zakładany sposób wykorzystania.

Innym wyzwaniem pozostaje odpowiednie zabezpieczenie ekspozycji kredytowej. Wynika to zarówno ze specyfiki realizowanych kontraktów, jak i charakteru aktywów. W praktyce część inwestycji jest realizowana na podstawie o długoterminowe kontrakty publiczne lub kontrakty eksportowe, których harmonogram realizacji może odbiegać od standardowych projektów przemysłowych. Jednocześnie niektóre składniki majątku przedsiębiorstw mogą cechować się ograniczoną płynnością lub specjalistycznym charakterem, co wpływa na jego wartość jako zabezpieczenia kredytowego. W przypadku niektórych aktywów ustanowienie zabezpieczenia może być wręcz niemożliwe. W związku z tym znaczenia nabierają instrumenty gwarancyjne oraz rozwiązania umożliwiające współdzielenie ryzyka między sektorem publicznym a prywatnym, w tym m.in. gwarancje BGK, instytucji międzynarodowych oraz podmiotów wspierających finansowanie eksportu. Ich rola polega na ograniczaniu ryzyka kredytowego oraz zwiększaniu zdolności sektora finansowego do wspierania inwestycji realizowanych przez przedsiębiorstwa obronne.

3.4. Instrumenty finansowe powiązane ze zrównoważonym rozwojem

Wskazane wcześniej przedsiębiorstwa europejskie oraz inne podmioty z sektora obronnego od lat z powodzeniem pozyskują środki z rynku zarówno w formie kredytów, jak i poprzez emisję obligacji. Świadczy to o akceptowaniu przez banki i inwestorów ekspozycji na sektor obronny¹⁰¹. Co więcej, wśród tych finansowań można również znaleźć instrumenty zrównoważonego finansowania.

¹⁰⁰ Jaworski P., Chodnicka-Jaworska P., Michalski K. (2026). Rozwiązania europejskie w zakresie finansowania obronności – wnioski dla Polski w zakresie wymaganego rozwoju instrumentów wspierania obronności, str. 40-41. <https://pabwib.pl/produkt/rozwiązania-europejskie-w-zakresie-finansowania-obronnosci-wnioski-dla-polski-w-zakresie-wymaganego-rozwoju-instrumentow-wspierania-obronnosci/> [dostęp: 17.07.2026 r.]

¹⁰¹ Jaworski P., Chodnicka-Jaworska P., Michalski K. (2026). Rozwiązania europejskie w zakresie finansowania obronności – wnioski dla Polski w zakresie wymaganego rozwoju instrumentów wspierania obronności, str. 36-38, 45-71. <https://pabwib.pl/produkt/rozwiązania-europejskie-w-zakresie-finansowania-obronnosci-wnioski-dla-polski-w-zakresie-wymaganego-rozwoju-instrumentow-wspierania-obronnosci/> [dostęp: 17.07.2026 r.]

Zrównoważone finansowanie obejmuje grupę instrumentów finansowych, których celem jest wspieranie przedsięwzięć przyczyniających się do realizacji celów środowiskowych i społecznych lub motywowanie przedsiębiorstw do poprawy wyników w obszarze ESG. Zrównoważone finansowanie może przyjmować formę kredytów, dla których standardy wyznacza Loan Market Association (LMA), lub obligacji emitowanych zgodnie z wytycznymi International Capital Market Association (ICMA). Chociaż oba rodzaje instrumentów opierają się na podobnych zasadach, różnią się konstrukcją i sposobem pozyskiwania kapitału.

Zrównoważone finansowanie można podzielić na dwa podstawowe typy. Pierwszy typ stanowią finansowania ogólnokorporacyjne, w których środki mogą być przeznaczone na dowolne cele związane z działalnością przedsiębiorstwa, a warunki finansowania są powiązane z realizacją określonych celów ESG (ang. kredyty sustainability-linked, SLL). Drugi obejmuje finansowania o określonym przeznaczeniu środków (ang. use-of-proceeds), w których pozyskane środki muszą zostać przeznaczone na z góry określone inwestycje spełniające kryteria zrównoważonego rozwoju.

Kredyty powiązane ze zrównoważonym rozwojem (Sustainability-Linked Loans, SLL)

Instrumenty powiązane ze zrównoważonym rozwojem koncentrują się na wynikach ESG osiągniętych przez przedsiębiorstwo na poziomie całej organizacji. Nie jest to równoznaczne ze stwierdzeniem, że cała działalność kredytobiorcy lub przeznaczenie środków muszą być zrównoważone. Podstawę konstrukcji tego typu finansowania stanowią wskaźniki KPI (ang. Key Performance Indicators) oraz odpowiadające im cele SPT (ang. Sustainability Performance Targets), które odzwierciedlają oczekiwaną poprawę wyników przedsiębiorstwa w wybranych obszarach środowiskowych, społecznych lub związanych z łańcem korporacyjnym.

Stopień realizacji uzgodnionych celów wpływa na poziom marży kredytowej. Mechanizm ten ma na celu zachęcanie przedsiębiorstw do systematycznej poprawy mierzalnych parametrów zrównoważonego rozwoju oraz realizacji celów ESG istotnych z perspektywy ich działalności, a także integracji zagadnień zrównoważonego rozwoju z procesami zarządzania i strategią biznesową. Kluczowe znaczenie ma przy tym odpowiedni dobór KPI i SPT, które powinny być istotne dla modelu biznesowego przedsiębiorstwa, mierzalne oraz możliwe do niezależnej weryfikacji.

Podjęcie do zastosowania instrumentów SLL w sektorze obronnym i podwójnego zastosowania wynika z indywidualnej oceny poszczególnych instytucji finansowych, gdyż punktem odniesienia jest całokształt działalności przedsiębiorstwa oraz jego zdolność do osiągania celów ESG. Część instytucji finansowych może całkowicie wyłączać przedsiębiorstwa związane z produkcją uzbrojenia z możliwości uzyskania finansowania typu SLL, pozostawiając taką możliwość wyłącznie podmiotom prowadzącym działalność podwójnego

zastosowania. Podejście to wynika najczęściej z wewnętrznych polityk sektorowych, strategii zrównoważonego finansowania banków lub oczekiwań inwestorów i interesariuszy.

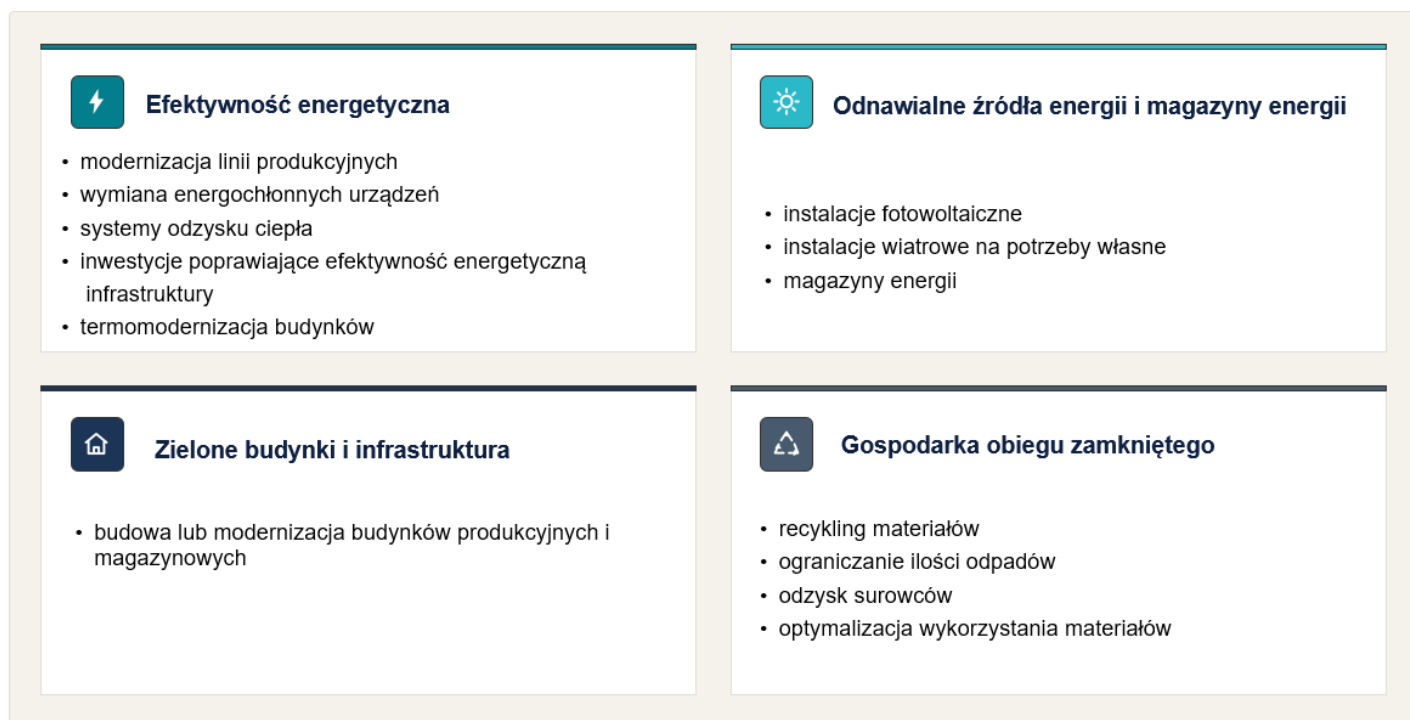
Inne instytucje mogą stosować bardziej zniuansowane podejście, uzależniając ocenę od charakteru prowadzonej działalności. Przykładowo, producenci wyposażenia ochronnego, takiego jak hełmy, kamizelki kuloodporne czy inne środki ochrony indywidualnej, mogą być oceniani odmiennie niż producenci broni, amunicji lub innych systemów bojowych. W rezultacie warunki finansowania oraz zakres dostępnych instrumentów mogą różnić się pomiędzy poszczególnymi segmentami sektora obronnego. Oznacza to, że możliwości wykorzystania finansowania typu SLL są często uzależnione od profilu działalności przedsiębiorstwa oraz polityki danej instytucji finansowej.

Możliwe jest również podejście, w którym bank nie różnicuje przedsiębiorstw ze względu na przynależność do określonego sektora, lecz koncentruje się na spełnieniu wymogów określonych w Sustainability-Linked Loan Principles opracowanych przez LMA. W takim przypadku kluczowe znaczenie ma możliwość zdefiniowania odpowiednich KPI i SPT, które będą istotne dla działalności przedsiębiorstwa, mierzalne, ambitne oraz możliwe do niezależnej weryfikacji. Jeżeli warunki te zostaną spełnione, a finansowanie pozostanie zgodne z politykami ryzyka danej instytucji, możliwe będzie udzielenie kredytu typu SLL.

Zielone kredyty (Green Loans)

Zielone kredyty są przeznaczone na realizację konkretnych inwestycji przynoszących mierzalne korzyści środowiskowe. Jest to finansowanie celowe, a nie ogólnokorporacyjne. Istotnym elementem tego finansowania są ramy zielonego finansowania (ang. Green Loan Framework), czyli dokument określający zasady identyfikacji, oceny, wyboru oraz monitorowania projektów kwalifikujących się do zielonego finansowania. Dokument ten stanowi praktyczne przełożenie wymogów LMA na działalność konkretnego przedsiębiorstwa lub grupy kapitałowej, przy czym zielone inwestycje w zakładzie obronnym nie nadają automatycznie całej działalności spółki statusu zrównoważonej. Zazwyczaj opisuje on kategorie kwalifikowalnych inwestycji, proces zarządzania środkami pozyskanymi z finansowania, sposób monitorowania realizowanych projektów oraz zakres raportowania do instytucji finansujących. W przypadku jego braku poszczególne zagadnienia mogą być uregulowane w umowie kredytowej.

RYSUNEK 1. PRZYKŁADOWE KATEGORIE ZIELONYCH INWESTYCJI SEKTORA OBRONNEGO

Przykłady zrównoważonego finansowania z Europy

Zrównoważone finansowania sektora obronnego w Europie mają dość ustabilizowaną praktykę z ostatnich sześciu lat. Ich skala nie jest w pełni znana, gdyż nie o wszystkich informacjach są publicznie rozpowszechniane, dlatego też najwięcej informacji dotyczy spółek notowanych.

Wśród komunikowanych transakcji występują wyłącznie kredyty obrotowe powiązane z czynnikami zrównoważonego rozwoju. Z jednym wyjątkiem, wyznaczone wskaźniki KPI odnoszą się wyłącznie do redukcji emisji GHG. Może to wskazywać przede wszystkim na obszar zainteresowania samych banków i realizację przez nie swoich własnych celów dekarbonizacyjnych.

TABELA 9. PRZYKŁADY ZRÓWNOWAŻONEGO FINANSOWANIA SEKTORA OBRONNEGO W EUROPIE

Podmiot finansowany	Rok zawarcia umowy	Nazwa instrumentu	Instytucje finansujące	Wielkość finansowania	Okres finansowania	KPI
Airbus	2022	Konsorcjalny odnawialny kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Revolving Syndicated Credit Facility)	Koordynatorzy: UniCredit Bank, BNP Paribas, Crédit Agricole Corporate and Investment Bank, Deutsche Bank i Banco Santander	8 mld EUR	Brak publicznie dostępnych informacji o okresie kredytowania	Brak informacji o KPI ¹⁰²

¹⁰² Airbus (2026). Airbus 2025 Financial Statements, s. 25. https://www.airbus.com/sites/g/files/jlcpta136/files/2026-02/airbus_fy_2025_financial_statements_1.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]; Legal Desire. Herbert Smith Freehills advises Airbus Se on the negotiation of an 8 billion euro Esg-Linked Revolving Credit Facility agreement. <https://legaldesire.com/herbert-smith-freehills-advises-airbus-se-on-the-negotiation-of-an-8-billion-euro-esg-linked-revolving-credit-facility-agreement/> [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 9 (CD.)

Podmiot finansowany	Rok zawarcia umowy	Nazwa instrumentu	Instytucje finansujące	Wielkość finansowania	Okres finansowania	KPI
Fincantieri	2023	Kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Loan)	9 banków ¹⁰³	800 mln EUR	5 lat	KPI: redukcja emisji GHG w zakresach 1 i 2, opracowanie projektu wysoce efektywnego energetycznie statku wycieczkowego, odsetek kobiet w wyższej kadrze menedżerskiej ¹⁰⁴
Leonardo	2022	Kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Loan)	Europejski Bank Inwestycyjny	260 mln EUR	12 lat	KPI: redukcja emisji, zwiększenie mocy obliczeniowych per capita ¹⁰⁵
Leonardo	2025	Konsorcjalny odnawialny kredyt powiązany z celami ESG (ang. ESG-linked Revolving Credit Facility)	26 banków ¹⁰⁶	1,8 mld EUR	5 lat	KPI: redukcja bezpośrednich i pośrednich emisji CO ₂ , zastąpienie poprzedniego finansowania w formule SLL ¹⁰⁷
Leonardo	2026	Kredyt terminowy powiązany z celami ESG (ang. ESG-linked Term Loan)	14 banków ¹⁰⁸	600 mln EUR	5 lat	KPI: redukcje emisji CO ₂ ¹⁰⁹
Safran	2022	Konsorcjalny odnawialny kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem (ang. Sustainability-Linked Revolving Syndicated Credit Facility)	Brak publicznie dostępnych informacji	2 mld EUR	5 lat	KPI: redukcja emisji CO ₂ w zakresach 1 i 2, odsetek kobiet w wyższej kadrze menedżerskiej ¹¹⁰
Thales	2020	Odnawialny kredyt powiązany z klimatem (ang. Climate-linked Revolving Credit Facility)	17 banków ¹¹¹	1,5 mld EUR	3 lata	KPI: redukcja emisji GHG w trzech zakresach ¹¹²

¹⁰³ BNP Paribas CIB Italia, Santander Corporate & Investment Banking (Santander CIB), CaixaBank, S.A. Italy Branch, Intesa Sanpaolo S.p.A. IMI Corporate & Investment Banking Division, Banco BPM, BPER Banca, Deutsche Bank, Banca Monte dei Paschi di Siena, BNL BNP Paribas.

¹⁰⁴ Fincantieri (2023). Raport bieżący. <https://www.fincantieri.com/en/newsroom/press-releases/2023/new-sustainability-linked-sace-guaranteed-financing-further-strengthening-fincantieri-financial-structure> [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹⁰⁵ Leonardo (2022). Raport bieżący. <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/07-11-2022-leonardo-260-million-euros-sustainability-linked-financing-from-the-european-investment-bank-with-innovative-kpi-linked-to-technology-esg-objectives> [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹⁰⁶ Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., Milan Branch, Banco BPM S.p.A., Banco Santander S.A / Banco Santander S.A., Milan Branch, Bank of America Europe DAC, BNP Paribas, Italian Branch / Banca Nazionale del Lavoro S.p.A., BPER Banca S.p.A., CaixaBank, S.A., Succursale in Italia, Commerzbank Aktiengesellschaft Filiale di Milano, Crédit Agricole Corporate and Investment Bank – Milan Branch, Deutsche Bank Luxembourg S.A., Intesa Sanpaolo S.p.A., Société Générale - Milan Branch and UniCredit S.p.A., Barclays Bank Ireland PLC, Crédit Industriel et Commercial, Citibank N.A., London Branch / Citibank Europe PLC, HSBC Continental Europe, Mediobanca - Banca di Credito Finanziario S.p.A., MUFG Bank, Ltd., Milan Branch and NatWest Markets N.V., Banca Passadore & C. S.p.A., Banca Popolare di Sondrio S.p.A., Bank of China LTD., Milan Branch, JP Morgan SE / JPMorgan Chase Bank, N.A., Milan Branch, Morgan Stanley AG and SMBC Bank EU AG Milan Branch.

¹⁰⁷ Leonardo. Raport bieżący. <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/leonardo-successfully-renegotiated-the-esg-linked-credit-line-ca-3x-oversubscribed> [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹⁰⁸ Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., Milan Branch, Banco BPM S.p.A., Banco Santander S.A / Banco Santander S.A., Milan Branch, BNP Paribas, Italian Branch / Banca Nazionale del Lavoro S.p.A., BPER Banca S.p.A., CaixaBank, S.A., Succursale in Italia, Commerzbank Aktiengesellschaft Filiale di Milano, Crédit Agricole Corporate and Investment Bank – Milan Branch, Deutsche Bank Luxembourg S.A., Intesa Sanpaolo S.p.A., Société Générale - Milan Branch and UniCredit S.p.A.

¹⁰⁹ Leonardo (2026). Raport bieżący. <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/10-03-2026-leonardo-refinances-a-portion-of-its-debt-new-term-loan-esg-linked-signed> [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹¹⁰ Safran (2022). Raport półroczny za I półrocze 2022. <https://www.safran-group.com/download/media/418492> [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹¹¹ Crédit Agricole Corporate & Investment Bank, BBVA, Banco Santander, BNP Paribas, Commerzbank, CM-CIC, Deutsche Bank, HSBC, J.P. Morgan, Natixis, Société Générale Corporate & Investment Banking, UniCredit, ANZ Bank, Barclays Bank, Citibank, Standard Chartered Bank.

¹¹² Thales. Thales Signs €1.5 bn Climate-Linked Revolving Credit Facility (informacja prasowa). <https://www.thalesgroup.com/en/news-centre/press-releases/thales-signs-eu15-bn-climate-linked-revolving-credit-facility> [dostęp: 14.07.2026 r.].

Zebrane przykłady potwierdzają, że w Europie wykształciła się praktyka stosowania instrumentów powiązanych ze zrównoważonym rozwojem przez przedsiębiorstwa sektora obronnego. W takie finansowania zaangażowanych jest wiele czołowych banków. Choć liczba publicznie dostępnych transakcji pozostaje ograniczona, analiza dostępnych przypadków wskazuje na akceptację tego rodzaju instrumentów przez banki i kredytobiorców. Jednocześnie dominacja celów klimatycznych sugeruje, że potencjał wykorzystania szerszego zakresu wskaźników ESG w sektorze obronnym pozostaje niewykorzystany. W kolejnych latach można oczekiwać stopniowego rozszerzania stosowanych KPI o obszary lepiej odzwierciedlające specyfikę działalności przedsiębiorstw obronnych.

Neutralność regulacji wspiera różnorodność podejść

Debata o finansowaniu obronności pokazuje, jak trudno dziś mówić o zrównoważonym finansowaniu w oderwaniu od szerszego kontekstu geopolitycznego i społecznego. Wzmocnienie europejskich zdolności obronnych jest niewątpliwie jednym z kluczowych wyzwań stojących przed Europą. Nie oznacza to jednak, że istnieje jedna uniwersalna odpowiedź na pytanie, jaką rolę w tym procesie powinien odgrywać kapitał prywatny, w tym inwestorzy kierujący się kryteriami ESG.

Podejścia inwestorów do sektora obronnego pozostają bardzo zróżnicowane – i jest to naturalne, biorąc pod uwagę różnice kulturowe, historyczne i geograficzne, a także odmienne oczekiwania klientów i właścicieli aktywów. Europejskie regulacje dotyczące zrównoważonego finansowania pozostają zasadniczo sektorowo neutralne: nie zakazują inwestycji w obronność, ale też nie przesądzają, że inwestycje w ten sektor są z definicji zrównoważone.

Dlatego zamiast szukać prostych odpowiedzi potrzebujemy większej przejrzystości i lepszego rozumienia zarówno ryzyk ESG związanych z sektorem, jak i sposobu, w jaki poszczególni inwestorzy definiują zrównoważone inwestowanie. Rolą zrównoważonego finansowania nie powinno być ani automatyczne wykluczanie obronności, ani automatyczne nadawanie jej statusu „zrównoważonej”, lecz umożliwienie inwestorom podejmowania świadomych decyzji zgodnie z regulacjami, własną polityką inwestycyjną i oczekiwaniami klientów.

ALEKSANDRA PALINSKA

Executive Director,
Eurosif

* * *

Zastosowanie instrumentów finansowania zrównoważonego w finansowaniu przemysłu obronnego lub kontraktów na uzbrojenie ma swoje ograniczenia. W każdym przypadku konieczne będzie przeprowadzenie szczegółowej analizy, w ramach której identyfikowane będą wpływy społeczne i środowiskowe, oceniane ryzyka ESG i projektowane sposoby zarządzania negatywnymi wpływami. Poszczególne etapy analizy w kontekście sektora obronnego wiążą się z pewnymi wyzwaniami lub ograniczeniami, o których piszemy w kolejnych rozdziałach. To właśnie rezultat tej analizy ostatecznie wskazuje, w jakim zakresie można wykorzystać strukturę finansowania zrównoważonego do poszczególnych finansowań sektora obronnego.

Perspektywa wpływu

W TYM ROZDZIALE

01

Rola instytucji finansowych
w identyfikowaniu wpływów

02

Relacje z interesariuszami

03

Wpływ środowiskowy i społeczny
działalności sektora obronnego

04

Wpływy środowiskowe i społeczne
w łańcuchu wartości

05

Znaczenie standardów i ram
międzynarodowych identyfikacji
i oceny wpływów

06

Rola ratingów ESG w zarządzaniu
wpływem i ryzykiem

KLUCZOWE INFORMACJE

- Wpływy pozytywne i negatywne nie podlegają bilansowaniu. Należy je rozpatrywać osobno.
- Istotność wpływu ocenia się, biorąc pod uwagę cały łańcuch wartości danego przedsiębiorstwa lub cykl życia danego produktu. Oznacza to rozciągnięcie analizy od momentu pozyskania surowca po unieszkodliwienie lub zużycie produktu i zagospodarowanie odpadów po nim.
- Ocena wpływów społecznych i środowiskowych z uwzględnieniem dialogu z lokalnymi społecznościami jest standardowym elementem procesu inwestycyjnego, ale zazwyczaj obejmuje bezpośrednie wpływy analizowanej inwestycji. Konieczne jest jej uzupełnienie o analizę całego łańcucha wartości i cyklu życia produktu.
- Wyzwaniem w sektorze obronnym jest stosowanie wystandaryzowanych sposobów identyfikacji i pomiaru wpływu. Działalność wojskowa nie jest wliczana do krajowych rachunków emisji GHG.
- Przy pomiarach wpływów można posłkować się ratingami ESG. Agencje ratingowe stosują bardzo zróżnicowane podejście do oceny sektora obronnego, w tym w zakresie jego odrębności. Niekiedy klasyfikacja działalności gospodarczej diametralnie zmienia wynik oceny.

4.1. Rola instytucji finansowych w identyfikowaniu wpływów

Na instytucjach finansowych spoczywa istotna rola w zapewnieniu dostępu do kapitału podmiotom sektora obronnego. Zarazem wyzwaniem dla sektora finansowego pozostaje identyfikacja negatywnych wpływów, a następnie zarządzanie nimi. Poprzez decyzje kredytowe i inwestycyjne instytucje finansowe mogą wpływać na standardy operacyjne przedsiębiorstw, wspierając działania zwiększające pozytywny wpływ sektora na bezpieczeństwo i rozwój gospodarczy, a także ograniczając potencjalne negatywne oddziaływania związane z prowadzoną działalnością. Kluczowe znaczenie mają wewnętrzne regulacje instytucji finansowych uzależniające decyzje finansowe i inwestycyjne od spełnienia określonych kryteriów dotyczących emisji gazów cieplarnianych, zarządzania środowiskowego czy standardów społecznych. W praktyce oznacza to integrację czynników ESG z oceną kredytową i inwestycyjną.

Szczególne znaczenie ma środowiskowa i społeczna należyta staranność, której zakres w sektorze obronnym musi obejmować nie tylko bezpośrednią działalność przedsiębiorstw, lecz także ich powiązania logistyczne, operacyjne oraz wpływy związane z działaniami militarnymi. W kontekście sektora obronnego oznacza to konieczność

Zanieczyszczenie Bałtyku w wyniku II wojny światowej

HELCOM wskazuje, że w czasie i po II wojnie światowej do Bałtyku wyrzucono ok. 40 tys. ton chemicznej amunicji. Zawierała ona ok. 15 tys. ton bojowych substancji chemicznych. Odnajdywana jest w dwóch obszarach na pograniczach polskiej strefy ekonomicznej: na wschód od Bornholmu i na południe od Gotlandii¹¹³.

¹¹³ HELCOM. Sea-Dumped Chemical Munitions. <https://helcom.fi/baltic-sea-trends/hazardous-substances/sea-dumped-chemical-munitions/> [dostęp: 30.07.2026 r.].

rozszerzenia analiz o aspekty geopolityczne oraz wpływy związane z wykorzystaniem produktów. Ze względu na złożoność działalności wojskowej i częstą niejawną związaną z nią informacji, ocena wpływu środowiskowego i społecznego wymaga wykorzystania metod pośrednich, takich jak analiza zużycia paliw czy mapowanie łańcuchów dostaw. W wielu przypadkach dostęp do danych jest ograniczony, co znacząco utrudnia przeprowadzenie pełnej oceny ESG.

4.2. Relacje z interesariuszami

Elementem oceny wpływu środowiskowego i społecznego jest dialog z interesariuszami. Przedsiębiorstwa zwyczajowo uwzględniają go w analizie podwójnej istotności swojej działalności lub ocenie środowiskowo-społecznej inwestycji (ang. Environmental and Social Impact Assessment, ESIA). Przykładowo dialog z lokalną społecznością jest częścią procedury oceny oddziaływania na środowisko planowanej inwestycji. W przypadku podmiotów nieobjętych obowiązkiem przeprowadzania analizy podwójnej istotności oraz przedsięwzięć niewymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dialog z interesariuszami jest zazwyczaj przeprowadzany w sposób mniej lub bardziej sformalizowany, np. w drodze odpowiedzi na skargi i protesty czy spotkań. Takie działania mają pomóc lepiej zrozumieć, jakie mogą być rzeczywiste lub potencjalne wpływy na poszczególne grupy interesariuszy, jakie oczekiwania mają interesariusze wobec przedsiębiorstwa oraz jaki może być skutek niespełnienia tych oczekiwań.

Finansowanie obronności wpływa na szerokie spektrum interesariuszy, dlatego też w ramach procesów w bankach przeprowadza się nie tylko analizę ekonomiczną, lecz także ocenę społecznej legitymizacji przedsięwzięcia i odpowiedzialności wobec interesariuszy.

TABELA 10. TYPOWE GRUPY INTERESARIUSZY PRZEDSIĘBIORSTWA Z SEKTORA OBRONNEGO, ICH OCZEKIWANIA ORAZ WPŁYWY PRZEDSIĘBIORSTWA NA TE GRUPY

Interesariusze	Kluczowe oczekiwania	Korzyści i pozytywne efekty	Ryzyka i wyzwania
Społeczności lokalne	Bezpieczeństwo i transparentność	Rozwój regionalny, zatrudnienie, inwestycje infrastrukturalne	Obawy środowiskowe, zagrożenia bezpieczeństwa, napięcia społeczne
Pracownicy	Bezpieczeństwo pracy	Stabilność zatrudnienia, rozwój kompetencji, standardy pracy	Ryzyka BHP, presja operacyjna
Inwestorzy	Przejrzystość danych	Lepsza ocena ryzyk i wpływów, większa przewidywalność decyzji	Brak danych, ryzyko reputacyjne
Regulatorzy	Zgodność regulacyjna	Większa przewidywalność, zgodność i kontrola nad standardami	Ryzyko niezgodności, luki regulacyjne
Partnerzy biznesowi	Odpowiedzialne zarządzanie łańcuchem dostaw	Wyższe standardy współpracy, większa przejrzystość procesów	Ryzyka w łańcuchu dostaw, odpowiedzialność społeczna

4.3. Wpływ środowiskowy i społeczny działalności sektora obronnego

Oddziaływanie sektora obronnego ma charakter wielowymiarowy i wynika zarówno ze specyfiki procesów produkcyjnych, jak i sposobu eksploatacji infrastruktury, sprzętu wojskowego oraz działań operacyjnych. Należy więc rozróżniać wpływy wynikające z działalności producenta, wpływy związane z dostarczeniem produktu określonego użytkownikowi końcowemu oraz wpływy wynikające ze sposobu wykorzystania produktu po jego dostarczeniu.

Działalność sektora obronnego, obejmująca pełen cykl, od produkcji przez logistykę po wykorzystanie podczas konfliktów zbrojnych, należy do najbardziej energochłonnych segmentów gospodarki. Nie są znane pełne dane dotyczące wielkości emisji gazów cieplarnianych generowanych przez wojska poszczególnych państw, funkcjonujące bazy wojskowe oraz przemysł wojskowy. Nie dysponujemy również danymi o zużyciu paliw podczas operacji wojskowych ani o oddziaływaniu radiacyjnym operacji lotniczych. Warto przy tym zaznaczyć, że procesy produkcyjne w przemyśle wojskowym mogą być bardziej emisyjne niż w przemyśle cywilnym. Również oddziaływanie substancji chemicznych stosowanych w produkcji i obecnych w wyrobach, a także zanieczyszczeń powstających podczas produkcji i używania uzbrojenia może mieć trwały charakter i prowadzić do skażenia środowiska. Jest to zarazem zasobochłonna gałąź gospodarki, w której możliwości wdrażania rozwiązań gospodarki o obiegu zamkniętym są co do zasady bardziej ograniczone niż w wielu sektorach cywilnych, przede wszystkim ze względu na wymagania techniczne, bezpieczeństwo użytkowania oraz specyfikę produktów obronnych.

Emisje GHG z działalności wojskowej

Szacuje się, że działalność militarna odpowiada za ok. 5,5% globalnych emisji GHG, przy czym skala ta może być wyższa ze względu na ograniczoną transparentność raportową, co wpływa na powstanie tzw. luki w raportowaniu emisji wojskowych (ang. military emissions gap).

Emisje powstają nie tylko w wyniku użytkowania sprzętu wykorzystującego paliwa kopalne, lecz także w procesie produkcji materiałów, takich jak beton czy komponenty technologiczne, a także w trakcie działań wojennych oraz odbudowy pokonfliktowej¹¹⁴.

TABELA 11. KLUCZOWE WPŁYWY ŚRODOWISKOWE SEKTORA OBRONNEGO

Kierunek wpływu ¹¹⁵	Nazwa wpływu	Przykład wpływu	Obszary występowania (przykłady)	Horyzont czasowy
N	Wysoki poziom emisji GHG	Emisje CO ₂ z produkcji sprzętu i paliw w operacjach	Przemysł ciężki, operacje wojskowe	Długoterminowy
N	Luka w raportowaniu emisji wojskowych (ang. military emissions gap)	Brak pełnej transparentności emisji sektora	System raportowania, sektor obronny	Długoterminowy
N	Wysoka energochłonność	Intensywne zużycie energii w produkcji i bazach	Zakłady produkcyjne, infrastruktura wojskowa	Krótko- i długoterminowy
N	Degradacja ekosystemów	Niszczanie siedlisk przez poligony i infrastrukturę	Poligony, bazy wojskowe	Długoterminowy

¹¹⁴ Kinney E., Weir D., Mackey B., de Klerk L., Abolfathi S. (2025). Accounting for the Uncounted: The Global Climate Impact of Militaries, Griffith Climate Action Beacon NZE Policy Briefing Note 2/25. <https://doi.org/10.25904/1912/5854> [dostęp: 3.08.2026 r.].

¹¹⁵ N – wpływ negatywny; P – wpływ pozytywny.

TABELA 11 (CD.)

Kierunek wpływu ¹¹⁵	Nazwa wpływu	Przykład wpływu	Obszary występowania (przykłady)	Horyzont czasowy
N	Skażenie środowiska	Zanieczyszczenie gleby i wód	Poligony, obszary ćwiczeń i działań militarnych	Krótko- i długoterminowy
N	Eksploatacja surowców krytycznych	Wydobycie metali ziem rzadkich i degradacja terenów	Górnictwo, łańcuch dostaw	Długoterminowy
N	Zniszczenia wojenne środowiska	Skażenia i degradacja ekosystemów w konfliktach	Obszary działań zbrojnych	Długoterminowy
P ¹¹⁶	Dekarbonizacja sektora	Wykorzystanie OZE i systemów efektywności energetycznej	Bazy wojskowe, infrastruktura	Długoterminowy
P	Ograniczenie paliw kopalnych	Alternatywne paliwa i nowe systemy napędowe	Logistyka, sprzęt wojskowy	Długoterminowy
P	Odbudowa ekosystemów	Renaturyzacja rzek i mokradeł („Zielona Tarcza”)	Obszary przygraniczne	Długoterminowy
P	Wzrost bioróżnorodności	Ochrona siedlisk i ograniczenie presji inwestycyjnej	Lasy, tereny podmokłe	Długoterminowy
P	Poprawa retencji wody	Odtwarzanie torfowisk	Ekosystemy wodnolotne	Długoterminowy
P	Redukcja ryzyka klimatycznego	Ograniczenie skutków suszy i powodzi	Systemy hydrologiczne	Długoterminowy

W obszarze społecznym sytuacja wydaje się jeszcze bardziej złożona. Produkty i usługi sektora obronnego generują złożony wpływ społeczny, który może mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny charakter. Należy przy tym pamiętać, że wpływy nie podlegają bilansowaniu. Należy oddzielnie ocenić wpływy negatywne i oddzielnie pozytywne.

Pozytywne wpływy społeczne sektora obronnego nie powinny być analizowane wyłącznie przez pryzmat bezpieczeństwa militarnego. Rozwój sektora może oddziaływać również na gospodarkę i społeczności lokalne między innymi przez tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój kompetencji technologicznych, zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej oraz wzrost bezpieczeństwa gospodarczego. Rozwijanie technologii obronnych może również prowadzić do transferu innowacji do sektorów cywilnych, wspierając rozwój nowych gałęzi przemysłu i zwiększając konkurencyjność gospodarki¹¹⁷.

Współczesne wyzwania obejmują również rozwój technologii podwójnego zastosowania i sztucznej inteligencji, systemów autonomicznych i cyberwojny. W tych obszarach klasyczne podejście do wpływu społecznego staje się niewystarczające, ponieważ rozwiązania te mogą jednocześnie zwiększać bezpieczeństwo oraz generować nowe zagrożenia społeczne.

Government Defence Integrity Index

Transparency International (TI) opracowało Government Defence Integrity Index na potrzeby oceny jakości kontroli instytucjonalnej nad zagadnieniem korupcji w sektorze obronnym. Publicznie dostępna metoda zawiera kwestionariusz z pytaniami, których celem jest pomoc w zrozumieniu ryzyk: politycznych, finansowych, personelu, zakupów i operacyjnego. Na podstawie indeksu TI oceniło wybrane kraje wysokiego ryzyka z Afryki, których lista może pomóc przy analizie kontraktów na dostawę uzbrojenia¹¹⁸.

Temat korupcji jest także głównym obszarem współpracy w ramach inicjatywy Building Integrity w NATO. Wsparcie dla demokratycznych rządów w budowie odpowiedzialnych instytucji w zakresie obronności odbywa się na wielu poziomach, w szczególności szkoleniowym¹¹⁹.

¹¹⁶ Zgodnie z podejściem w ESRS tylko działania na rzecz redukcji emisji GHG innych podmiotów można wykazać jako pozytywny wpływ. Redukcja własnych emisji GHG powinna być wykazana jako ograniczanie negatywnego wpływu.

¹¹⁷ Jaworski P., Chodnicka-Jaworska P., Michalski K. (2026). Rozwiązania europejskie w zakresie finansowania obronności – wnioski dla Polski w zakresie wymaganego rozwoju instrumentów wspierania obronności, str. 126. <https://pabwib.pl/produkt/rozwiązania-europejskie-w-zakresie-finansowania-obronnosci-wnioski-dla-polski-w-zakresie-wymaganego-rozwoju-instrumentow-wspierania-obronnosci/> [dostęp: 17.07.2026 r.].

¹¹⁸ Transparency International (2020). Government Defence Integrity Index (GDI). Methods Paper, https://ti-defence.org/gdi/wp-content/uploads/sites/3/2020/12/GDI-Methods-Paper_v3_09122020.pdf [dostęp: 2.08.2026 r.].

¹¹⁹ NATO. Strona dotycząca inicjatywy Building Integrity. <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/building-integrity> [dostęp: 2.08.2026 r.].

Ocena wpływu produktów obronnych nie powinna ograniczać się wyłącznie do fazy użytkowania, lecz obejmować cały cykl ich życia, ponieważ istotne znaczenie ma również etap wycofania z użycia produktów obronnych. Wpływ społeczny może występować nie tylko podczas użytkowania zgodnie z przeznaczeniem, lecz również podczas magazynowania, wycofywania z użycia, neutralizacji oraz demontażu. Procesy te mogą generować wpływy związane z bezpieczeństwem ludzi, zdrowiem pracowników oraz innymi oddziaływaniami, w tym na społeczności lokalne.

TABELA 12. KLUCZOWE WPŁYWY SPOŁECZNE SEKTORA OBRONNEGO

Kierunek wpływu ¹²⁰	Nazwa wpływu	Przykład wpływu	Obszary występowania (przykłady)	Horyzont czasowy
N	Ofiary cywilne konfliktów zbrojnych	Utrata życia i zdrowia ludności cywilnej w wyniku działań militarnych	Strefy konfliktów, obszary operacji wojskowych	Krótko- i długoterminowy
N	Przesiedlenia ludności	Migracje przymusowe oraz utrata miejsc zamieszkania	Obszary działań wojennych, regiony przygraniczne	Długoterminowy
N	Naruszenia praw człowieka	Nadużycia wobec ludności cywilnej lub jeńców wojennych	Obszary konfliktów, łańcuch dostaw	Długoterminowy
N	Zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa społeczności	Narażenie mieszkańców na hałas, eksplozje, skażenia lub niewybuchy	Poligony, bazy wojskowe, strefy ćwiczeń, magazyny, zakłady produkcyjne	Krótko- i długoterminowy
N	Pogorszenie dobrostanu psychicznego	Stres pourazowy, poczucie zagrożenia u osób cywilnych i wojskowych	Strefy konfliktów, społeczności lokalne	Długookresowy
N	Zagrożenie dla bezpieczeństwa pracy w sektorze obronnym	Wypadki, urazy i zagrożenia zdrowotne pracowników przemysłu obronnego	Zakłady produkcyjne, jednostki wojskowe	Krótko- i długookresowy
N	Ograniczenie przejrzystości i kontroli społecznej	Tajność działań i utrudniony dostęp do informacji publicznej	Systemy bezpieczeństwa, administracja obronna	Długookresowy
N	Korupcja i łapownictwo	Pozyskiwanie kontraktów z naruszeniem prawa, sprzedaż nieuprawnionym odbiorcom	Łańcuch dostaw, łańcuch odbiorców	Krótko- i długookresowy
P	Zapewnienie bezpieczeństwa narodowego	Ochrona ludności i infrastruktury krytycznej przed zagrożeniami	Państwo, społeczności lokalne	Długookresowy
P	Wzrost odporności społecznej	Rozwój zdolności reagowania kryzysowego i obrony cywilnej	Samorządy, służby ratunkowe, społeczności	Długookresowy
P	Tworzenie miejsc pracy	Zatrudnienie w przemyśle obronnym i sektorach powiązanych	Zakłady produkcyjne, centra badawczo-rozwojowe	Długookresowy

¹²⁰ N – wpływ negatywny; P – wpływ pozytywny.

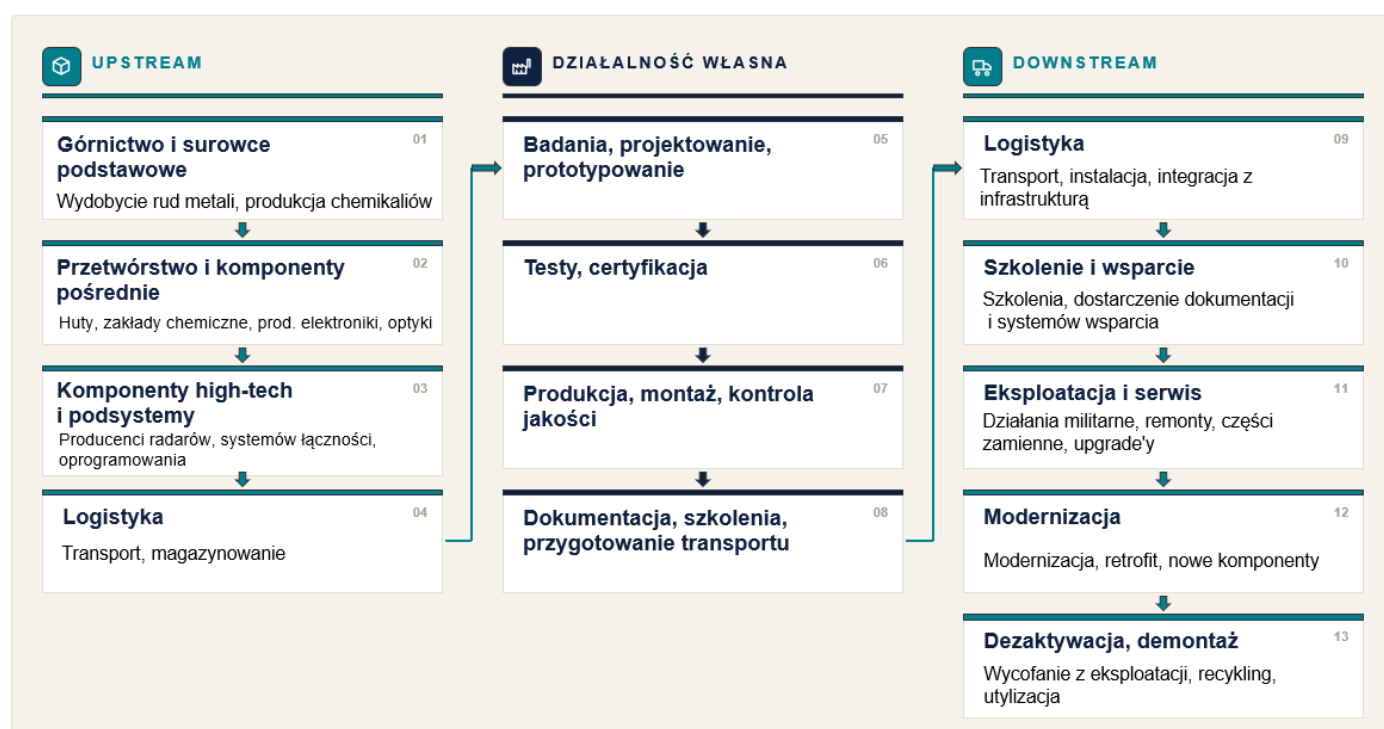
TABELA 12 (CD.)

Kierunek wpływu ¹²⁰	Nazwa wpływu	Przykład wpływu	Obszary występowania (przykłady)	Horyzont czasowy
P	Rozwój kompetencji i edukacji	Szkolenia techniczne, rozwój kwalifikacji zawodowych	Przemysł obronny, uczelnie, instytuty badawcze	Długookresowy
P	Rozwój innowacji o zastosowaniu cywilnym	Transfer technologii wojskowych do sektora cywilnego	Technologie cyfrowe, medycyna, transport	Długookresowy
P	Wzmocnienie infrastruktury krytycznej	Rozbudowa systemów bezpieczeństwa i łączności wykorzystywanych również przez ludność cywilną	Transport, energetyka, telekomunikacja	Długookresowy

4.4. Wpływy środowiskowe i społeczne w łańcuchu wartości

Wpływ sektora obronnego nie ogranicza się do jego bezpośredniej działalności, lecz obejmuje cały łańcuch wartości, od wydobycia surowców po produkcję komponentów, użytkowanie i wycofanie sprzętu z eksploatacji. Każdy z tych etapów generuje odrębne wpływy środowiskowe i społeczne. W konsekwencji pełna ocena wpływu sektora obronnego wymaga przyjęcia podejścia zintegrowanego, obejmującego wszystkie etapy łańcucha. Pozycja kredytobiorcy w łańcuchu wartości wpływa na rodzaj i skalę oddziaływań środowiskowych związanych z jego działalnością.

RYSUNEK 2. PRZYKŁADOWY ŁAŃCUCH WARTOŚCI PRODUCENTA UZBROJENIA

Analiza łańcucha wartości wskazuje, że istotne wpływy środowiskowe mogą występować na każdym etapie cyklu życia produktu. W zależności od rodzaju sprzętu szczególne znaczenie mogą mieć zarówno emisje związane z procesami produkcyjnymi, jak i emisje powstające na etapie użytkowania, w tym wynikające ze zużycia paliw i energii. Istotne oddziaływania środowiskowe mogą również występować na etapie pozyskiwania surowców oraz wycofywania produktów z eksploatacji.

Podobnie wpływy społeczne można identyfikować na poszczególnych etapach łańcucha wartości, w tym z uwzględnieniem cyklu życia produktu. Oprócz wpływów typowych dla przemysłu ciężkiego w przypadku sektora obronnego występują szczególne wpływy związane ze skutkami użycia broni wobec ludności cywilnej oraz zagrożeniami wynikającymi z obecności niewybuchów po zakończeniu działań wojennych.

Analiza przedsiębiorstwa przez bank powinna w miarę możliwości mieć jak najszerszy zakres. W ramach takiej analizy bada się łańcuch wartości obejmujący dostawców, operacje własne oraz kolejne grupy odbiorców, aż po demontaż i zagospodarowanie wycofanego sprzętu. Co do zasady podobne etapy będą brane pod uwagę w ramach oceny wpływów w cyklu życia produktów, który będzie obejmował poszczególne stadia od pozyskania surowców, przez wytworzenie produktu, po jego utylizację lub oddanie do odzysku. W zależności od przedmiotu finansowania z perspektywy banku w jednym przypadku istotne może być zrozumienie wpływów społeczno-środowiskowych w łańcuchu wartości przedsiębiorstwa (np. przy finansowaniu obrotowym), w innym zaś zarówno łańcuch wartości przedsiębiorstwa, jak i cykl życia produktu (np. przy finansowaniu inwestycyjnym związanym z wytwarzaniem określonego produktu).

Badanie wpływu wojny na środowisko

W trakcie wojny w Ukrainie na bieżąco realizowane są badania wpływu wojny i użycia broni na środowisko. Badania obejmują różne aspekty: zanieczyszczenie wody, powietrza i gleby, zniszczenia siedlisk, wpływ na geologię, konsekwencje zniszczenia infrastruktury przemysłowej. Badania te w nieoceniony sposób uzupełniają wiedzę i dostarczają dane do zrozumienia wpływu działań militarnych na środowisko¹²¹.

Emisje gazów cieplarnianych związane z odbudową Ukrainy

Już po 1,5 roku wojny w Ukrainie emisje GHG związane z odbudową Ukrainy szacowano na 54,7 mln tCO₂e, z czego 32,3 mln tCO₂e dotyczyło budynków i przemysłu – prawie tyle co połowa rocznej emisji GHG Czech. Po czterech latach wojny i zwiększonej skali zniszczeń te liczby będą kilkukrotnie większe¹²².

¹²¹ Conflict and Environment Observatory. Strona dotycząca wojny w Ukrainie. <https://ceobs.org/category/publications/country-publications/ukraine-country-publications/> [dostęp: 3.08.2026 r.].

¹²² Initiative on GHG Accounting of War (2023). Climate Damage Caused by Russia's War in Ukraine 24 February 2022 – 1 September 2023. https://climatefocus.com/wp-content/uploads/2023/12/20231201_ClimateDamageWarUkraine18monthsEN.pdf [dostęp: 3.08.2026 r.].

TABELA 13. PRZYKŁADOWE WPŁYWY ŚRODOWISKOWE (E) I SPOŁECZNE (S) W ŁAŃCUCHU WARTOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA PRODUKUJĄCEGO UZBROJENIE

Etap łańcucha wartości / cyklu życia ¹²³	E – wpływ negatywny	E – wpływ pozytywny / działanie ograniczające wpływ negatywny	S – wpływ negatywny	S – wpływ pozytywny / działanie ograniczające wpływ negatywny
UPSTREAM: Wydobycie i pozyskanie surowców krytycznych	Degradacja środowiska – degradacja terenów, presja wodna, emisje w wydobywaniu – łańcuch dostaw surowców krytycznych	Wzrost standardów środowiskowych w łańcuchu – wymogi dla dostawców, identyfikowalność produktów, substytucja materiałów – zarządzanie łańcuchem dostaw	Ryzyka BHP i zdrowotne – ekspozycja pracowników na substancje, warunki pracy – wydobywanie i przetwórstwo	Rozwój lokalny (warunkowy) – miejsca pracy i inwestycje, jeśli spełnione standardy – regiony wydobywcze
UPSTREAM: Produkcja materiałów i komponentów (np. beton, komponenty technologiczne)	Emisje procesowe i energochłonność – emisje już na etapie materiałów i komponentów – upstream w śladzie produktu	Efektywność energetyczna i OZE w produkcji – modernizacja procesów, redukcja emisji – zakłady wytwórcze	Ryzyko przemysłowe – awarie, ekspozycja na substancje niebezpieczne – przemysł ciężki i chemiczny	Transfer technologii – innowacje materiałowe, procesowe – łańcuch dostaw komponentów
PRODUKCJA: Wytwarzanie uzbrojenia i infrastruktury	Zużycie wody i odpady – odpady, w tym niebezpieczne, emisje z energochłonnych procesów – produkcja	Dekarbonizacja produkcji – mniej emisyjne technologie, optymalizacja zużycia zasobów – produkcja	Ryzyka BHP – praca z materiałami niebezpiecznymi i wybuchowymi – zakłady produkcyjne	Miejsca pracy i kompetencje – zatrudnienie, rozwój kompetencji technicznych – zakłady i regiony
DOWNSTREAM: Eksploatacja sprzętu	Dominujące emisje operacyjne – spalanie paliw kopalnych przez platformy lądowe, morskie i lotnicze – faza użytkowania	Transformacja energetyczna wojska – OZE, mikrogridy, magazyny energii w infrastrukturze – bazy i logistyka	Hałas i uciążliwości – oddziaływanie na społeczności w pobliżu baz i poligonów – eksploatacja infrastruktury	Odporność infrastruktury – poprawa ciągłości działania (energia, logistyka) – infrastruktura krytyczna
DZIAŁANIA MILITARNE I KONFLIKTY	Skażenia i zniszczenia środowiska – skażenie gleby, wód i powietrza, zniszczenie ekosystemów i infrastruktury – teren działań	(Warunkowo) ochrona środowiska przez rozwiązania oparte na przyrodzie (ang. nature-based solutions, NBS) – „Zielona Tarcza” jako ograniczenie ingerencji infrastrukturalnej – tereny przyrodnicze jako bariera	Ryzyko dla zdrowia i życia – skutki działań zbrojnych dla ludności – obszary konfliktu	Bezpieczeństwo obywateli – efekt ochronny działań obronnych – ochrona państwa i społeczeństwa
WYCOFANIE, DEMONTAŻ I UTYLIZACJA	„Dziedzictwo środowiskowe” – metale ciężkie, toksyny, emisje z demontażu i składowania – wycofanie z użycia	Bezpieczne unieszkodliwianie i recykling – odzysk materiałów, ograniczenie presji surowcowej – gospodarka odpadami	Zagrożenia zdrowotne – narażenie na substancje niebezpieczne przy demontażu, zagrożenia przy detonacji niewybuchów – BHP	Nowe miejsca pracy w recyklingu – rozwój usług środowiskowych – wycofanie z użycia
SKUTKI POKONFLIKTOWE: Odbudowa i usuwanie zniszczeń	Dodatkowe emisje i presja na zasoby – materiały budowlane, energia, odpady – odbudowa	Odbudowa zgodnie z zasadą lepiej niż było (ang. build back better) – standardy efektywności, OZE, infrastruktura odporna – rekonstrukcja	Ryzyka zdrowotne – odpady (azbest, metale ciężkie), ekspozycja społeczności, zagrożenia przy detonacji niewybuchów – usuwanie zniszczeń	Przywrócenie usług publicznych – infrastruktura, mieszkalnictwo, stabilizacja społeczna – rekonstrukcja

123 Upstream - część poprzedzająca łańcucha; downstream - część następująca.

Długotrwałe wpływy środowiskowe w Bałtyku

Rozwój inwestycji w obronność niesie ze sobą ryzyka środowiskowe, które powinny być uwzględniane już na etapie planowania i finansowania. Bałtyk staje się obszarem intensywnych inwestycji w ochronę infrastruktury krytycznej, systemy obserwacji, sensory i jednostki autonomiczne. W tak wrażliwym i już silnie obciążonym ekosystemie potrzebna jest nie tylko ocena pojedynczych projektów, ale także ich skumulowanego wpływu na dno morskie, hałas podwodny, jakość wody i bioróżnorodność.

Jednocześnie inwestycje obronne mogą przynosić dodatkowe korzyści środowiskowe. Sensory, drony i systemy mapowania tworzone dla bezpieczeństwa mogą równolegle wspierać monitoring stanu morza. Dobrym przykładem synergii na lądzie jest Zielona Tarcza Wschód, gdzie odtwarzanie mokradeł może wzmacniać zdolności obronne, retencję wody, zatrzymywanie biogenów i bioróżnorodność.

Istotna jest również odpowiedzialność za pełny cykl życia infrastruktury i uzbrojenia. Zatopiona w Bałtyku amunicja pokazuje, że koszty środowiskowe mogą pozostawać z nami przez dziesięciolecia. Warto więc rozważyć selektywne kryteria środowiskowe w finansowaniu i zamówieniach obronnych. Powinny one adresować możliwe do ograniczenia oddziaływania, nie blokując koniecznego rozwoju zdolności obronnych.

MARCIN KOTLAREK

Prezes

Race for the Baltic

4.5. Znaczenie standardów i ram międzynarodowych identyfikacji i oceny wpływów

Analiza wpływu sektora obronnego jest silnie uzależniona od dostępności wiarygodnych danych, poziomu transparentności przedsiębiorstw oraz możliwości pozyskania informacji o wpływach występujących w całym łańcuchu wartości, ale również od rozwoju i stosowania międzynarodowych standardów, ram raportowania oraz wytycznych rynkowych. Nowe standardy umożliwiają przejście od uogólnionej oceny sektorowej do podejścia opartego na analizie rzeczywistych wpływów, zgodnie z wymogami europejskich standardów

sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju (ESRS), co jest kluczowe z perspektywy wiarygodnej sprawozdawczości oraz ograniczania ryzyka greenwashingu po stronie banków.

Od międzynarodowych ram i standardów oczekuje się, że będą pełnić funkcję narzędzi identyfikacji oraz klasyfikacji wpływów środowiskowych i społecznych w sposób systemowy i porównywalny. W szczególności standardy takie jak GHG Protocol, a także standardy ESRS czy inicjatywy TCFD umożliwiają uporządkowanie analizy wpływu. Daje to szansę na przejście od fragmentarycznej oceny oddziaływania do podejścia zintegrowanego, w którym identyfikowane są zarówno obszary największej presji środowiskowej (np. emisje operacyjne, wydobywanie surowców), jak i potencjał pozytywnej transformacji (np. dekarbonizacja, rozwiązania oparte na przyrodzie, infrastruktura podwójnego zastosowania). W rezultacie stanowią one podstawę tworzenia kompleksowych narzędzi oceny wpływu obejmujących cały łańcuch wartości i cykl życia produktów obronnych.

Ważnym elementem skuteczności tych ram jest przejrzystość i sprawozdawczość. Brak spójnych i obowiązkowych zasad raportowania emisji związanych z działalnością wojskową prowadzi do powstania luki w raportowaniu i stanowi istotne wyzwanie dla banków wdrażających plany dekarbonizacji. Brak dostępu do danych i ich fragmentaryczność uniemożliwiają pełną ocenę wpływu sektora obronnego na klimat. Wiele państw nie raportuje emisji wojskowych lub robi to w sposób niepełny i niespójny, a istniejące regulacje międzynarodowe, w tym wcześniejsze ramy, takie jak Protokół z Kioto, wyłączały emisje militarne z obowiązkowego raportowania. W konsekwencji postulowane jest wprowadzenie obowiązkowego raportowania emisji militarnych w ramach międzynarodowych systemów, w tym UNFCCC¹²⁴. Umożliwiłoby to przedsiębiorstwom obronnym bardziej precyzyjne uwzględnianie emisji zakresu 3, wynikających np. z użycia produktu. W konsekwencji banki lepiej rozumiałyby emisje GHG związane z poszczególnymi finansowaniami.

Istotne znaczenie ma również ocena wielkości wpływu, która powinna obejmować zarówno emisje bezpośrednie, jak i pośrednie oraz skutki działań wojennych. Wskazuje się, że emisje związane z konfliktami, odbudową infrastruktury oraz logistyką wojskową mogą być porównywalne z emisjami całych państw, co dodatkowo podkreśla konieczność ich objęcia pełnym systemem raportowania i kontroli. W odpowiedzi na te ograniczenia rozwijane są standardy raportowania, które opierają się na metodyce GHG Protocol (zakresy 1, 2 i 3), a także postulują rozszerzenie zakresu analizy o emisje związane bezpośrednio z konfliktami zbrojnymi oraz odbudową pokonfliktową (tzw. rozszerzone podejście oceny całego cyklu życia).

¹²⁴ UNFCCC, ang. United Nations Framework Convention on Climate Change. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu z 1992 r. <https://unfccc.int/> [dostęp: 2.08.2026 r.]. Kinney E., Weir D., Mackey B., de Klerk L., Abolfathi S. (2025). Accounting for the uncounted: The global climate impact of military activities, Griffith Climate Action Beacon NZE Policy Briefing Note 2/25. <https://doi.org/10.25904/1912/5854> [dostęp: 02.08.2026 r.].

Elementem działań na rzecz większej przejrzystości było przyjęcie w UE rozporządzenia SFDR¹²⁵ wprowadzającego raportowanie w związku z produktami inwestycyjnymi. Sektor bankowy może odwołać się do katalogu wskaźników negatywnego wpływu decyzji inwestycyjnych (ang. Principal Adverse Impacts, PAI) z rozporządzenia delegowanego¹²⁶, w ramach którego obok emisji GHG czy naruszeń praw człowieka wskazano jako wskaźnik negatywnego wpływu „ekspozycję z tytułu kontrowersyjnych rodzajów broni (miny przeciwpiechotne, amunicja kasetowa, broń chemiczna i broń biologiczna)”. Obok funkcji raportowej SFDR wprowadza zarazem mechanizm zarządzania wpływem. Wpływ wykazany za pomocą wskaźnika PAI powinien być ograniczany. Przez analogię, dla sektora bankowego oznaczałoby to sugestię ograniczania ekspozycji na producentów broni kontrowersyjnej i transakcje z nią związane.

Kluczowe znaczenie ma rozwój mechanizmów audytowych oraz zewnętrznych ocen ESG. W tym kontekście zasadne byłoby stworzenie krajowego standardu audytowego regulującego proces badania sprawozdawczości przedsiębiorstw z sektora obronnego oraz udostępnienie listy certyfikowanych podmiotów uprawnionych do ich przeprowadzania, posiadających dostęp do informacji niejawnych na odpowiednim poziomie. Rozwiązania takie mogłyby przyczynić się do zwiększenia wiarygodności prezentowanych informacji, poprawy porównywalności danych oraz ograniczenia ryzyka błędnej oceny wpływu i ryzyka działalności podmiotów sektora obronnego przez instytucje finansowe i inwestorów.

W procesie oceny wpływu pomocne mogą być również zasady takie jak DNSH (ang. Do No Significant Harm) oraz ramy klasyfikacyjne, w szczególności unijna taksonomia środowiskowa. Można je interpretować jako komplementarne narzędzia wspierające podejście zgodne z ESRS, w tym w zakresie identyfikacji istotnych wpływów środowiskowych i społecznych (ang. impact materiality) w całym łańcuchu wartości.

Zasada DNSH odnosi się do wymogu, aby działalność, nawet jeśli generuje określone korzyści (np. zwiększenie bezpieczeństwa lub odporności państwa), nie powodowała znaczących negatywnych oddziaływań na inne cele środowiskowe. W praktyce oznacza to konieczność systematycznej identyfikacji, oceny oraz ograniczania wpływów negatywnych na poziomie całego cyklu życia działalności oraz w relacji do różnych komponentów środowiska, takich jak klimat, zasoby wodne, bioróżnorodność czy gospodarka o obiegu zamkniętym.

¹²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych. <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj> [dostęp: 15.07.2026 r.].

¹²⁶ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 w zakresie regulacyjnych standardów technicznych określających szczegóły dotyczące treści i sposobu prezentacji informacji w odniesieniu do zasady „nie czyni poważnych szkód”, określających treść, metody i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do wskaźników zrównoważonego rozwoju i niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju, a także określających treść i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do promowania aspektów środowiskowych lub społecznych i celów dotyczących zrównoważonych inwestycji w dokumentach udostępnianych przed zawarciem umowy, na stronach internetowych i w sprawozdaniach okresowych. http://data.europa.eu/eli/reg_del/2022/1288/oj [dostęp: 15.07.2026 r.].

Zasada niewyrządzania poważnej szkody oraz szereg wytycznych z nią związanych zostały sformułowane w rozporządzeniu 2020/852 o taksonomii¹²⁷, jednakże jest ona coraz szerzej stosowana w innych regulacjach unijnych jako kryterium wydatkowania środków. Między innymi kryterium to stosowane jest przy dystrybuowaniu środków z KPO, co będzie miało znaczenie przy inwestycjach obronnych w ramach FBIÖ.

Taksonomia środowiskowa rozwija to podejście poprzez zestaw technicznych kryteriów kwalifikacji dla rodzajów działalności gospodarczych, integrując:

- ocenę istotnego pozytywnego wkładu w realizację celów środowiskowych,
- ocenę braku znaczących szkód (DNSH),
- spełnienie minimalnych gwarancji, w tym w odniesieniu do praw człowieka i należytej staranności w łańcuchu wartości.

W kontekście standardów ESRS oznacza to, że zasada DNSH i taksonomia środowiskowa wspierają praktyczne zastosowanie podejścia opartego na wpływie (ang. impact-based), w którym analiza obejmuje:

- wpływy bezpośrednie i pośrednie (zakresy emisji oraz upstream i downstream łańcucha wartości),
- pełny cykl życia produktów i działalności (ang. lifecycle approach),
- zarówno negatywne oddziaływania (ang. adverse impacts), jak i pozytywne wpływy (ang. positive impacts),
- wpływy środowiskowe (E) oraz społeczne (S).

W odniesieniu do sektora obronnego ma to szczególne znaczenie, ponieważ kluczowe oddziaływania powstają często poza bezpośrednim obszarem kontroli podmiotów (np. w łańcuchach dostaw surowców krytycznych, w fazie użytkowania sprzętu czy w skutkach działań militarnych i pokonfliktowych).

4.6. Rola ratingów ESG w zarządzaniu wpływem i ryzykiem

Obok banków analizę wpływu środowiskowego i społecznego przedsiębiorstw przeprowadzają również agencje ratingowe. Ratingi ESG dostarczane przez zewnętrzne agencje są jednym z narzędzi wspierających banki w zakresie zarządzania kwestiami ESG w relacji z klientem. Mogą na przykład stanowić jedno ze źródeł wykorzystywanych w procesie identyfikacji i oceny ryzyka klienta. Ułatwiają wstępną ocenę firmy, porównywanie przedsiębiorstw, identyfikację obszarów wymagających pogłębionej analizy oraz

Działalności taksonomiczne spółek sektora obronnego

W zakresie nakładów inwestycyjnych (CapEx) Rheinmetall za 2025 r. wykazała ponad 20 działalności taksonomicznych¹²⁸, m.in.:

- CCM 3.21. Produkcja statków powietrznych
- CCM 1.3. Gospodarka leśna
- CCM 3.1. Wytwarzanie technologii energii odnawialnej
- CCM 3.5. Produkcja sprzętu zwiększającego efektywność energetyczną budynków
- CCM 3.6. Wytwarzanie innych technologii niskoemisyjnych
- CCM 3.18. Produkcja komponentów samochodowych i komponentów urządzeń do mobilności
- CCM 3.20. Produkcja, instalacja i serwisowanie urządzeń elektrycznych wysokiego, średniego i niskiego napięcia służących do przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej, które pociągają za sobą lub umożliwiają istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu
- CCM 5.3. Budowa, rozbudowa i eksploatacja systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Z kolei Leonardo wskazała m.in. następujące działalności taksonomiczne:

- CE 1.2 Produkcja sprzętu elektrycznego i elektronicznego
- CE 5.1 Naprawa, modernizacja i regeneracja produktów
- CE 5.2 Sprzedaż części zamiennych
- CCM 5.2 Modernizacja systemów poboru, uzdatniania i dostarczania wody
- CCM 5.4 Modernizacja systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków
- CCM 9.1 Pomoc przeznaczona na badania rynkowe, rozwój oraz innowacje.

¹²⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj> [dostęp: 12.06.2026 r.].

¹²⁸ Rheinmetall (2026). Annual Report 2025. <https://www.rheinmetall.com/Rheinmetall%20Group/Investor%20Relations/Ver%3CB6ffentlichungen/Pr%3CA4sentationen%20und%20Berichte/2026/GB/Rheinmetall-Annual-Report-2025.pdf>, [dostęp: 14.07.2026 r.].

monitorowanie zmian profilu ryzyka w czasie. Mogą również wspierać klasyfikację klientów do segmentów podwyższonego ryzyka, ustalanie limitów, warunków finansowania, a także dobór działań ograniczających ryzyko. Przy czym rating ESG nie stanowi oceny etycznej działalności przedsiębiorstwa ani społecznej akceptowalności jego produktów. Odnosi się przede wszystkim do sposobu identyfikacji, zarządzania i ograniczania istotnych ryzyk oraz wpływów ESG.

W tym podrozdziale przedstawiamy, jak ratingi ESG mogą być wykorzystywane do zarządzania kwestiami zrównoważonego rozwoju przy finansowaniu obronności. Do analizy wybrano trzy wiodące agencje ratingowe i ich główne ratingi ESG: MSCI (ESG Rating), Morningstar Sustainalytics (ESG Risk Rating), ISS ESG (Corporate Rating). Bazujemy na informacjach o metodykach, które są dostępne publicznie¹²⁹. W pierwszej części podrozdziału przedstawiono charakterystykę i kluczowe różnice pomiędzy podejściami stosowanymi przez każdą z agencji, a następnie wskazano kluczowe aspekty w kontekście finansowania obronności. Na wstępie warto zaznaczyć, że wybrane rodzaje ratingów są najbardziej obszerne w zakresie oceny ESG, natomiast istnieje wiele innych rodzajów ratingów związanych z ESG, np. dotyczących kontrowersji reputacyjnych lub jakości ujawnień, które również mogą być wykorzystane w zakresie specyficznych wyzwań.

Tabela 14. przedstawia porównanie metodyk wybranych ocen ESG. Wszystkie metodyki łączy wspólny cel: uporządkowanie informacji o uwarunkowaniach środowiskowych, społecznych i związanych z ładem korporacyjnym działalności przedsiębiorstwa oraz przełożenie ich na zbiorczą ocenę przydatną inwestorom i innym interesariuszom firm. W każdej metodyce wybiera się zagadnienia ESG istotne dla danego sektora, analizuje poziom ekspozycji spółki oraz jakość jej polityk, procedur i działań. Wspólną cechą jest również zróżnicowanie wag poszczególnych tematów zależnie od profilu działalności. Mimo różnic w budowie wszystkie trzy podejścia próbują odpowiedzieć na podobne pytanie: czy firma rozpoznaje najważniejsze wyzwania ESG i czy potrafi skutecznie nimi zarządzać.

Największe różnice w metodykach omawianych ratingów ESG dotyczą przedmiotu oceny i interpretacji wyniku. Morningstar Sustainalytics koncentruje się na niezarządzanym ryzyku dla wartości przedsiębiorstwa: im wyższy wynik, tym większa część ryzyka ESG pozostaje nieograniczona. Rating ma charakter bezwzględny, dzięki czemu możliwe jest porównywanie spółek z różnych branż według zasady „wspólnej waluty ryzyka”. MSCI przyjmuje perspektywę względną i ocenia, jak przedsiębiorstwo zarządza istotnymi finansowo ryzykami i szansami ESG na tle konkurentów branżowych (co oznacza, że identyczny poziom praktyk spółek w dwóch różnych branżach może prowadzić do innej oceny w zależności od standardów panujących

¹²⁹ MSCI (2026). ESG Ratings Methodology. March 2026. <https://www.msci.com/legal/sustainability-and-climate-resources-and-disclosures/msci-sustainability-and-climate-methodologies> [dostęp 14.07.2026 r.]. Morningstar Sustainalytics (2026). ESG Risk Ratings Methodology: Version 3.1. https://mstar-sustops-cdn-mainwebsite-s3.s3.amazonaws.com/docs/default-source/transparency-documents/methodology-disclosures/esg-risk-ratings/morningstar-sustainalytics_esg-risk-ratings-methodology_-3-1_23-06-2026.pdf?sfvrsn=38a237db_1 [dostęp 14.07.2026 r.]. ISS Stoxx (2026). Sustainability Corporate Rating Methodology & Research Process. Version 3.0. <https://www.iss-stox.com/research-advisory/methodology/#our-corporate-rating-methodology> [dostęp 14.07.2026 r.].

w danym sektorze). ISS STOXX uwzględnia perspektywę podwójnej istotności i obok ryzyk dla przedsiębiorstwa uwzględnia szersze oddziaływanie jego działalności na ludzi i środowisko. Ocena jest bezwzględna, ale przyznanie statusu Prime, czyli wyróżnienia za najwyższe wyniki w zakresie zrównoważonego rozwoju, zależy od progu ustalonego dla konkretnej branży. W rezultacie wskazane ratingi ESG mogą znacząco się różnić dla tej samej spółki.

TABELA 14. PORÓWNANIE GŁÓWNYCH ELEMENTÓW METODYK OCENY ESG STOSOWANYCH PRZEZ WYBRANE AGENCJE RATINGOWE

Element	Morningstar Sustainalytics: ESG Risk Rating	MSCI: ESG Rating	ISS STOXX: Corporate Rating
Podstawowe pytanie	Jaka część ryzyka ESG zagrażającego wartości przedsiębiorstwa pozostaje niezarządzona?	Jak dobrze firma zarządza istotnymi finansowymi ryzykami i szansami związanymi z ESG w porównaniu z konkurentami branżowymi?	Jakie są wyniki firmy w zarządzaniu ryzykami, ograniczaniu negatywnych wpływów i generowaniu pozytywnych efektów środowiskowych i społecznych oraz wykorzystywaniu szans biznesowych?
Wybór istotnych zagadnień	Wybór istotnych zagadnień ESG na poziomie branży. Przede wszystkim na bazie istotności finansowej, zagadnienie jest istotne, jeżeli może znacząco wpłynąć na wartość przedsiębiorstwa i decyzje inwestorów.	2-7 zagadnień środowiskowych wybieranych na podstawie czynników specyficznych dla branży i rynku. Przede wszystkim istotność finansowa, ale wybór zagadnień opiera się również na skali negatywnych efektów zewnętrznych generowanych przez daną działalność.	Zestaw standardowych oraz sektorowych wskaźników dobieranych oddzielnie dla każdej branży. Wagi i progi oceny ustalane są indywidualnie dla sektorów, a metodyka obejmuje również ocenę wpływu produktów i usług oraz kontrowersji.
Struktura oceny	Ocena ekspozycji na istotne zagadnienia ESG (Exposure) minus skuteczność zarządzania (Management). Wyniki dla poszczególnych zagadnień są agregowane do jednego wyniku ryzyka.	Ocena 2–7 kluczowych zagadnień z obszaru środowiskowego i społecznego. Wszystkie spółki poddawane są ocenie w ramach filaru ładu korporacyjnego.	Ocena zestawu standardowych i sektorowych wskaźników (ok. 100 wskaźników na rating), wagi oraz próg uzyskania statusu Prime ustalane dla każdej branży osobno.
Charakter skali	Bezwzględny. Wyniki są porównywalne między wszystkimi branżami dzięki zasadzie „wspólna waluta ryzyka”.	Przede wszystkim branżowy. Rating pokazuje pozycję względem konkurentów branżowych; dodatkowo dostępne są bezwzględne wyniki cząstkowe (0–10) dla poszczególnych zagadnień.	Bezwzględny. Wszystkie spółki oceniane są według tej samej skali, natomiast status Prime zależy od progu ustalonego dla danej branży.
Skala oceny (od najlepszej)	Wynik 0–100; kategorie: Negligible (0–9,99), Low (10–19,99), Medium (20–29,99), High (30–39,99), Severe (≥40).	Siedmiostopniowa skala AAA–CCC (rating względny wobec branży).	Dwunastostopniowa skala od A+/4,00 do D–/1,00 oraz dodatkowy status Prime.

W zakresie istotnych tematów ESG dla podmiotów związanych z branżą obronną, analiza sektorowa Sustainalytics wskazuje na trzy główne grupy ryzyka: etykę biznesu, jakość i bezpieczeństwo produktów oraz wpływ środowiskowy, a zwłaszcza emisje gazów cieplarnianych związane z produkcją¹³⁰.

¹³⁰ Morningstar (2026). Defense: Assessing New Investment Opportunities Through an ESG Lens. <https://www.sustainalytics.com/esg-research/resource/investors-esg-blog/defense--assessing-new-investment-opportunities-through-an-esg-lens> [dostęp 14.07.2026 r.].

W obszarze etyki biznesu szczególne znaczenie mają korupcja, nieprzejrzyste zamówienia publiczne, naruszenia regulacyjne, praktyki antykonkurencyjne i ryzyko związane z eksportem uzbrojenia. W obszarze produktów analizowane są m.in. awarie, niespełnianie wymogów technicznych i opóźnienia. Analiza dodatkowo wskazuje na nowe, narastające ryzyka, takie jak odpowiedzialność w zakresie stosowania sztucznej inteligencji, cyberbezpieczeństwo i dostawy surowców. Zbliżona lista istotnych zagadnień jest prezentowana dla branży lotnictwa i obronności w metodyce ISS STOXX: wpływ środowiskowy produktów, relacje z administracją publiczną i zapobieganie korupcji, zasobooszczędna produkcja oraz bezpieczeństwo produktów i odpowiedzialne praktyki handlowe.

Wyżej przytoczona analiza Sustainalytics pokazuje również statystyki powiązania przedmiotu działalności firmy i ratingu ESG. Z objętych ratingiem ESG firm zaangażowanych w realizację kontraktów zbrojeniowych ponad jedna czwarta (27%) jest bezpośrednio zaangażowana w produkcję broni lub specjalistycznych podzespołów¹³¹. Pozostałe 73% firm dostarcza powiązane produkty i usługi (np. specjalistyczne systemy radarowe, materiały do kamizelek kuloodpornych). Na potrzeby ratingu ESG klasyfikuje się je do różnych branż. Największa grupa przedsiębiorstw (33%) należy do sektora lotniczego i obronnego lub do przemysłu maszynowego. Niemal jedna czwarta przedsiębiorstw działa w sektorach sprzętu technologicznego, urządzeń elektrycznych oraz usług związanych z oprogramowaniem. Jednocześnie średnia ocena ESG Sustainalytics różni się istotnie w zależności od klasyfikacji branżowej firmy. W większości regionów znaczna część przedsiębiorstw realizujących kontrakty wojskowe na dostawy uzbrojenia jest oceniana jako obarczona wysokim lub poważnym ryzykiem ESG, podczas gdy firmy świadczące usługi wspierające zazwyczaj kwalifikują się do kategorii średniego ryzyka ESG.

W kontekście finansowania obronności warto również zwrócić uwagę na to, że rating ESG jest przypisany do całego przedsiębiorstwa, a nie do konkretnego produktu, kontraktu lub strumienia przychodów. Ma to szczególne znaczenie w przypadku zdywersyfikowanych dostawców elektroniki, oprogramowania, materiałów lub maszyn, których główna klasyfikacja branżowa może wynikać z działalności cywilnej, mimo że część ich produktów ma istotne zastosowanie wojskowe. Poszczególne metodyki mogą uwzględniać strukturę działalności lub dodawać zagadnienia specyficzne dla danej spółki, jednak wynik na najwyższym poziomie agreguje wiele różnych segmentów, tematów i rodzajów ryzyka. Przykładowo MSCI dopuszcza włączenie dodatkowego zagadnienia, gdy znacząca część przychodów pochodzi z innej działalności lub gdy spółka posiada nietypowy model biznesowy.

¹³¹ Morningstar (2026). Defense: Assessing New Investment Opportunities Through an ESG Lens. <https://www.sustainalytics.com/esg-research/resource/investors-esg-blog/defense--assessing-new-investment-opportunities-through-an-esg-lens> [dostęp 14.07.2026 r.].

Podsumowując, ratingi ESG mogą być przydatnym narzędziem i punktem wyjścia do oceny przedsiębiorstw związanych z obronnością. Przy interpretacji ratingów ESG w sektorze obronnym kluczowe jest doprecyzowanie przedmiotu oceny i punktu odniesienia oraz analiza klasyfikacji sektorowej, zestawu uwzględnionych tematów oraz ich wagi. Ten sam profil działalności może prowadzić do różnych wyników w zależności od tego, czy przedsiębiorstwo zaklasyfikowano jako producenta uzbrojenia, dostawcę elektroniki, oprogramowania czy maszyn przemysłowych. Dodatkowo rating nie zawsze pokazuje skalę przychodów związanych z działalnością wojskową ani profil odbiorców końcowych. Warto podkreślić, że wyniki mogą być zakłócone przez ograniczoną dostępność informacji oraz opóźnienia w uwzględnianiu nowych informacji.

Perspektywa ryzyka finansowego

W TYM ROZDZIALE

01

Ryzyko ESG jako ryzyko finansowe dla banku

02

Czynniki ESG związane z branżą obronną

03

Transmisja ryzyka ESG na tradycyjne ryzyka bankowe

04

Podejście poszczególnych banków do finansowania branży obronnej

05

Narzędzia zarządzania ryzykiem ESG w finansowaniu sektora obronnego

KLUCZOWE INFORMACJE

- Ryzyko ESG w kontekście europejskim oznacza „ryzyko wszelkich negatywnych skutków finansowych dla instytucji spowodowanych obecnym lub przyszłym wpływem czynników ESG na kontrahentów tej instytucji lub na inwestowane przez nią aktywa”¹³².
- Wytyczne EBA nakładają na banki obowiązek systematycznej identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka ESG. Banki muszą m.in. badać, jak czynniki ESG oddziałują na zdolność kredytową i profil ryzyka klientów oraz ich aktywów. Sektor obronny podlega tym samym oczekiwaniom.
- Czynniki ESG w sektorze obronnym mają charakter wielowymiarowy. Istotne mogą być nie tylko czynniki środowiskowe, ale szczególne znaczenie mogą mieć również kwestie społeczne i z zakresu ładu korporacyjnego, związane z użytkownikiem końcowym produktów, przestrzeganiem praw człowieka, kontrolą eksportu oraz bezpieczeństwem informacji.
- Analiza czynników ESG wskazuje na potencjalne oddziaływanie na podstawowe kategorie ryzyka bankowego przede wszystkim w obszarze ryzyka kredytowego i reputacyjnego, jednak oddziaływanie może obejmować również inne kategorie ryzyka bankowego – od ryzyka rynkowego przez ryzyko płynności i finansowania po ryzyko strategiczne i zgodności.
- Analiza ujawnień dziesięciu największych banków działających w Polsce wskazuje, że podstawowym punktem odniesienia dla banków pozostają międzynarodowe konwencje i standardy humanitarne, które stanowią fundament polityk wykluczeń. Rośnie znaczenie podejścia opartego na analizie ryzyka.
- Wykorzystywane rozwiązania do zarządzania ryzykiem można podzielić na trzy grupy: (1) narzędzia stosowane na poziomie polityki i portfela finansowań, (2) narzędzia służące ocenie pojedynczego klienta lub transakcji oraz (3) narzędzia monitorowania i ograniczania ryzyka po podjęciu decyzji o finansowaniu.

Poprzedni rozdział przybliżył perspektywę wpływu działalności przedsiębiorstw sektora obronnego na środowisko i społeczeństwo. Z punktu widzenia instytucji finansowych równie istotna jest perspektywa odwrotna, czyli wpływ czynników ESG na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa oraz ryzyko finansowe dla banku związane z jego działalnością. Czynniki środowiskowe, społeczne i z zakresu ładu korporacyjnego mogą wpływać na model biznesowy przedsiębiorstwa, jego zdolność do realizacji kontraktów, poziom kosztów, dostęp do rynków i finansowania, a w konsekwencji na jego zdolność do terminowej obsługi zobowiązań wobec banków. W dalszej części prezentujemy przykładowe podejście do identyfikacji czynników ESG dla sektora obronnego wraz z kanałami przenoszenia do podstawowych kategorii ryzyk bankowych oraz podsumowujemy dostępne informacje o podejściu banków w Polsce do zarządzania ryzykiem związanym z finansowaniem tej branży. Ostatnia część prezentuje dostępne narzędzia do zarządzania tym ryzykiem.

¹³² Rozporządzenie (UE) nr 575/2013, art. 4 ust. 1 pkt 52d.

5.1. Ryzyko ESG jako ryzyko finansowe dla banku

Od 11 stycznia 2026 r. obowiązują wytyczne Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA) w sprawie zarządzania ryzykami ESG, które formalnie włączają czynniki ESG do systemu zarządzania ryzykiem w bankach działających w Unii Europejskiej. Ryzyko ESG w kontekście europejskim oznacza „ryzyko wszelkich negatywnych skutków finansowych dla instytucji spowodowanych obecnym lub przyszłym wpływem czynników środowiskowych, społecznych lub z zakresu ładu korporacyjnego (ESG) na kontrahentów tej instytucji lub na inwestowane przez nią aktywa”¹³³. Co istotne, ryzyko ESG nie jest rozumiane jako odrębna kategoria ryzyka, ale jako ryzyko przekrojowe, które materializuje się w ramach tradycyjnych kategorii (takich jak kredytowe, rynkowe, operacyjne, płynności i strategiczne). Co więcej, czynniki ESG oddziałują na banki poprzez szereg wzajemnie powiązanych kanałów przenoszenia. Ekstremalne zjawiska pogodowe, wzrost kosztów energii czy ograniczenia dostępności surowców mogą oddziaływać na jakość portfela kredytowego, wartość zabezpieczeń oraz płynność banku, podczas gdy naruszenia praw człowieka i praw pracowniczych lub standardów etycznych przez finansowane podmioty mogą prowadzić do sankcji regulacyjnych, strat reputacyjnych, wzrostu kosztów finansowania oraz ograniczenia możliwości realizacji celów strategicznych.

Wytyczne EBA nakładają na banki obowiązek systematycznej identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka ESG. Jeden z kluczowych wymogów regulacyjnych dotyczy uwzględnienia ryzyka ESG jako elementu oceny kredytowej klienta. Banki muszą badać, jak czynniki ESG oddziałują na zdolność kredytową i profil ryzyka klientów oraz ich aktywów. Warto zaznaczyć, że w przywołanych regulacjach sektor obronny jest traktowany na równi z resztą gospodarki i podlega tym samym oczekiwaniom.

Plan działań w związku ze zmianami klimatu i bezpieczeństwem NATO

W 2021 r. NATO przyjęło Plan działań w związku ze zmianami klimatu i bezpieczeństwem. W jego ramach prowadzone są różne działania, w tym projekt INDY (niezależna i wydajna energetycznie baza wojskowa, 2022–2025).

W trakcie analizy scenariuszowej przeanalizowano możliwość celów ilościowych na lata 2030 i 2050 w określonych kategoriach, np. eliminacja paliw kopalnych, autonomia energetyczna czy paliwa w logistyce. Brano pod uwagę nie tylko koszt poszczególnych rozwiązań, ale też możliwość stosowania w warunkach operacji wojskowej w różnych strefach klimatycznych. Analizowano także kierunki rozwoju poszczególnych technologii. Z badań wynika, że głównymi źródłami energii będą energia słoneczna z paneli fotowoltaicznych oraz paliwo wodorowe¹³⁵.

¹³³ Rozporządzenie (UE) nr 575/2013, art. 4 ust. 1 pkt 52d.

¹³⁴ Thonon B. (2026). Energy Independent and Efficient Deployable Military Camps, Energy Highlights, Nr 26, NATO Energy Security Centre of Excellence, s. 6-14. https://www.ensecocoe.org/wp-content/uploads/2026/01/Energy-Highlights-No.21_A4_single-page.pdf [dostęp: 3.08.2026 r.].

Należyta identyfikacja, mierzenie i zarządzanie ryzykami odnosi się też do sektora obronnego

Finansowanie obronności stanowi obecnie około 0,3% portfeli kredytowych banków w UE. Jednak sytuacja geopolityczna spowodowała konieczność przededefiniowania polityki krajów członkowskich w zakresie obronności i związanych z tym potrzeb finansowych. W odpowiedzi na wiosenną edycję Kwestionariusza Oceny Ryzyka EBA ponad 70% banków w UE potwierdziło, że spodziewa się wzrostu popytu na kredyty w tym sektorze w ciągu najbliższych 12 miesięcy, a 34% zamierza zwiększyć bezpośrednie finansowanie unijnych przedsiębiorstw z sektora obronności i bezpieczeństwa.

Z perspektywy ostrożnościowej ocena tych ekspozycji powinna opierać się na analizie ryzyka. Ekspozycje związane z sektorem obronnym nie powinny być ani stygmatyzowane czy karane ze względu na przynależność do tego sektora, ani też objęte niższymi wymogami kapitałowymi, niewynikającymi z ich profilu ryzyka. Regulacje ostrożnościowe powinny zapewnić, że ryzyko jest właściwie identyfikowane, mierzone i zarządzane. To pozwoli bankom wspierać gospodarkę i obronność przy jednoczesnym zachowaniu stabilności finansowej.

Podobne zasady mają zastosowanie do oceny ryzyk ESG. Unijne ramy zrównoważonego finansowania nie wykluczają inwestowania w obronność. Jedynie ekspozycje na niektóre kontrowersyjne rodzaje broni zakazane na mocy konwencji międzynarodowych wiążą się z koniecznością dodatkowych ujawnień. Zrównoważony charakter inwestycji w obronność powinien być oceniany indywidualnie, tak jak w każdym innym sektorze, przy zastosowaniu tych samych zasad i należytej staranności. Wytyczne EBA dotyczące zarządzania ryzykami ESG określiły ramy i oczekiwania w tym zakresie.

DOROTA WOJNAR

Kierownik komórki ds. ryzyk ESG,
European Banking Authority

5.2. Czynniki ESG związane z branżą obronną

Czynniki ESG¹³⁵ to uwarunkowania działalności przedsiębiorstwa lub jego otoczenia związane ze środowiskiem, społeczeństwem lub łaodem korporacyjnym, które mogą oddziaływać na profil ryzyka przedsiębiorstwa lub instytucji finansowej. Czynniki ESG w sektorze obronnym mają charakter wielowymiarowy. Istotne mogą być nie tylko czynniki środowiskowe, ale w szczególności kwestie społeczne i z zakresu ładu korporacyjnego, obejmujące m.in. identyfikację użytkowników końcowych, sposób wykorzystania produktów, przestrzeganie praw człowieka, kontrolę eksportu oraz bezpieczeństwo informacji.

W obszarze środowiskowym, w regulacjach i wytycznych sektora bankowego, standardowo wyróżnia się dwie główne grupy źródeł ryzyka środowiskowego (w tym klimatycznego): źródła ryzyka transformacji oraz źródła ryzyka fizycznego. Stanowią one mechanizmy, poprzez które czynniki środowiskowe mogą prowadzić do materializacji ryzyka ESG i wywoływać negatywne skutki finansowe dla przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych. Źródła ryzyka transformacji obejmują proces dostosowywania gospodarki do celów klimatycznych i środowiskowych, w szczególności zmiany regulacyjne, technologiczne i rynkowe. Z kolei ryzyka fizyczne wynikają z bezpośrednich skutków zmian klimatu i degradacji środowiska, zarówno nagłych, takich jak ekstremalne zjawiska pogodowe, jak i przewlekłych, związanych m.in. ze wzrostem temperatury, zmianami dostępności zasobów wodnych czy podnoszeniem się poziomu mórz.

Tabela 15. podsumowuje kluczowe czynniki ESG związane z branżą obronną, przytaczając przykłady ich potencjalnego oddziaływania na finansującą instytucję. W zestawieniu skoncentrowano się przede wszystkim na oddziaływaniu pojedynczych relacji, podczas gdy kolejna sekcja analizuje również szersze oddziaływanie tych czynników w ujęciu portfelowym.

Ryzyko transformacji

Ryzyko transformacji wynika przede wszystkim z ryzyka politycznego związanego z podejmowaniem zobowiązań politycznych regionalnych lub globalnych oraz ryzyka prawnego związanego z przepisami nakazującymi podejmowanie działań w zakresie ograniczania emisji i dochodzenie do gospodarki neutralnej klimatycznie. Jego źródłem jest także zmiana oczekiwań klientów w zakresie śladu węglowego produktów lub usług.

Innymi źródłami mogą być ryzyko sądowe związane z pozwami klimatycznymi, ryzyko reputacyjne związane z prowadzeniem działalności o dużym śladzie węglowym oraz ryzyko zmian technologicznych związane z wypieraniem bardziej szkodliwej środowiskowo technologii przez mniej szkodliwą.

Bezpieczne dostawy surowców krytycznych

Komisja Europejska wskazała sektor obronny jako jeden z sektorów strategicznych szczególnie zależnych od bezpiecznych dostaw surowców krytycznych¹³⁶.

Rekultywacja terenów wojskowych

W wielu państwach NATO prowadzone są wieloletnie programy rekultywacji terenów wojskowych i dawnych zakładów amunicji. W Stanach Zjednoczonych koszty oczyszczania historycznych terenów wojskowych liczone są w miliardach dolarów rocznie¹³⁷.

¹³⁵ Na bazie raportu Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Report on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms (EBA/REP/2021/18).

¹³⁶ Komisja Europejska (2024). Critical Raw Materials Act. https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_en [dostęp: 14.07.2026 r.].

¹³⁷ U.S. Government Accountability Office (2022). Environmental Liabilities: Improvements Needed to Measure Progress of Cleanup of Formerly Used Defense Sites.

W przypadku branży obronnej ryzyko transformacji jest związane z takimi czynnikami ESG jak wysoka emisyjność gazów cieplarnianych, energochłonność procesów produkcyjnych czy zależność od strategicznych surowców i paliw. Ich materializacja może oddziaływać na koszty działalności przedsiębiorstw, rentowność realizowanych kontraktów oraz zdolność do terminowej realizacji zobowiązań. Z kolei materializacja ryzyka fizycznego może prowadzić do zakłóceń działalności zakładów produkcyjnych, ograniczenia dostępności zasobów, uszkodzenia infrastruktury krytycznej czy wzrostu kosztów rekultywacji i dostosowania aktywów do zmieniających się warunków klimatycznych.

W zakresie czynników społecznych kluczowe znaczenie mają kwestie związane z wpływem produktów na społeczności i ludność cywilną, przestrzeganiem praw człowieka, identyfikacją użytkowników końcowych produktów oraz bezpieczeństwem i warunkami pracy. Z kolei w obszarze ładu korporacyjnego szczególnie istotne są zagadnienia dotyczące przeciwdziałania korupcji, przejrzystości działalności, jakości systemów zgodności i kontroli wewnętrznej oraz cyberbezpieczeństwa. Nieprawidłowości w tych obszarach mogą stanowić źródło ryzyka ESG prowadzącego do sankcji regulacyjnych, kar finansowych, sporów prawnych, utraty kontraktów, ograniczenia dostępu do finansowania lub pogorszenia reputacji przedsiębiorstwa. Z perspektywy instytucji finansowej ich materializacja może przekładać się przede wszystkim na wzrost ryzyka kredytowego, zgodności, reputacyjnego oraz strategicznego.

Wykorzystanie eksportowanego uzbrojenia w konfliktach

Organizacje międzynarodowe i pozarządowe wielokrotnie wskazywały na przypadki wykorzystania eksportowanego uzbrojenia w konfliktach powodujących wysokie straty cywilne m.in. w Jemenie¹³⁸.

Cyberataki

Agencja Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa (ENISA) wskazuje na rosnącą liczbę cyberataków na producentów obronnych, dostawców infrastruktury i podwykonawców sektora¹³⁹.

¹³⁸ UN Working Group on Business and Human Rights (2022). Responsible business conduct in the arms sector: Ensuring business practice in line with the UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Transparency International UK (2024). GDI 2020 Global Report: Disruption, Democratic Governance, and Corruption Risk in Defence Institutions.

¹³⁹ ENISA, Agencja Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa (2025). Threat Landscape 2025.

TABELA 15. PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH CZYNNIKÓW ESG ZWIĄZANYCH Z BRANŻĄ OBRONNĄ

Kategoria	Czynnik ESG	Charakterystyka i znaczenie dla sektora obronnego	Przykład potencjalnego oddziaływania na finansujący bank
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Emisje gazów cieplarnianych (GHG)	Produkcja uzbrojenia, amunicji, pojazdów wojskowych, okrętów czy statków powietrznych wiąże się z wysokim zużyciem energii i znaczącymi emisjami gazów cieplarnianych.	Wzrost kosztów transformacji klimatycznej może obniżyć rentowność klientów, zwiększać ryzyko kredytowe oraz oddziaływać na realizację celów klimatycznych i dekarbonizacyjnych banku.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Energochłonność działalności	Produkcja materiałów wybuchowych, systemów rakietowych, komponentów lotniczych czy metali specjalistycznych wymaga dużych ilości i stabilnych dostaw energii.	Wzrost cen energii może pogarszać sytuację finansową klientów, zwiększać prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązań i oddziaływać na profil ryzyka portfela kredytowego.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Zależność od paliw kopalnych	Systemy wojskowe pozostają silnie uzależnione od paliw kopalnych, zarówno w obszarze logistyki, jak i użytkowania sprzętu. Ogranicza to odporność (szczególnie w kontekście trwającej transformacji energetycznej) oraz zwiększa podatność sektora na zmienność cen surowców energetycznych.	Wzrost cen energii i skutki postępującej transformacji energetycznej mogą utrudniać działalność podmiotów, obniżać wartość lub skuteczność ich produktów, co może prowadzić do pogorszenia sytuacji finansowej, zwiększenia prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązań i oddziaływać na profil ryzyka portfela kredytowego.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Wykorzystanie surowców krytycznych	Nowoczesne systemy obronne są silnie uzależnione od pierwiastków ziem rzadkich, półprzewodników, litu, kobaltu, niklu czy tytanu oraz globalnych łańcuchów dostaw tych materiałów. Zależność od metali, pierwiastków ziem rzadkich, chemikaliów i komponentów elektronicznych może zwiększać ryzyko środowiskowe i ryzyko społeczne w łańcuchu dostaw.	Zakłócenia dostaw, ograniczenia eksportowe lub wzrost cen surowców mogą oddziaływać na zdolność klientów do realizacji kontraktów oraz zwiększać ryzyko kredytowe.
Ryzyko środowiskowe (fizyczne)	Ekstremalne zjawiska pogodowe	Zakłady produkcyjne, infrastruktura krytyczna i magazyny materiałów niebezpiecznych są narażone na skutki powodzi, susz, pożarów, fal upałów i innych ekstremalnych zjawisk pogodowych.	Zakłócenia działalności klientów mogą prowadzić do opóźnień w realizacji kontraktów, utraty wartości zabezpieczeń i wzrostu ryzyka kredytowego.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Degradacja ekosystemów i utrata bioróżnorodności	Rozwój infrastruktury przemysłowej, działalność wydobywcza oraz wykorzystanie terenów przemysłowych i testowych mogą negatywnie oddziaływać na lokalne ekosystemy.	Ryzyko sporów środowiskowych, opóźnień inwestycyjnych i dodatkowych kosztów może oddziaływać na zdolność klientów do obsługi zadłużenia i prowadzić do wzrostu ryzyka kredytowego.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Zanieczyszczenie środowiska	Produkcja materiałów wybuchowych, paliw rakietowych i substancji chemicznych wiąże się z ryzykiem uwalniania substancji chemicznych, metali ciężkich, paliw, materiałów wybuchowych i pozostałości poprodukcyjnych do powietrza, gleby i wód.	Wysokie koszty rekultywacji, kar administracyjnych i odszkodowań mogą pogarszać sytuację finansową kredytobiorców oraz obniżać wartość zabezpieczeń, przez co prowadzić do wzrostu ryzyka kredytowego.
Ryzyko środowiskowe (transformacyjne)	Gospodarka odpadami niebezpiecznymi	Gospodarka odpadami niebezpiecznymi wiąże się z koniecznością bezpiecznego składowania, transportu i utylizacji materiałów toksycznych, wybuchowych lub skażonych.	Koszty usuwania skażeń, sankcje i utrata wartości zabezpieczeń mogą zwiększać ryzyko kredytowe banku.

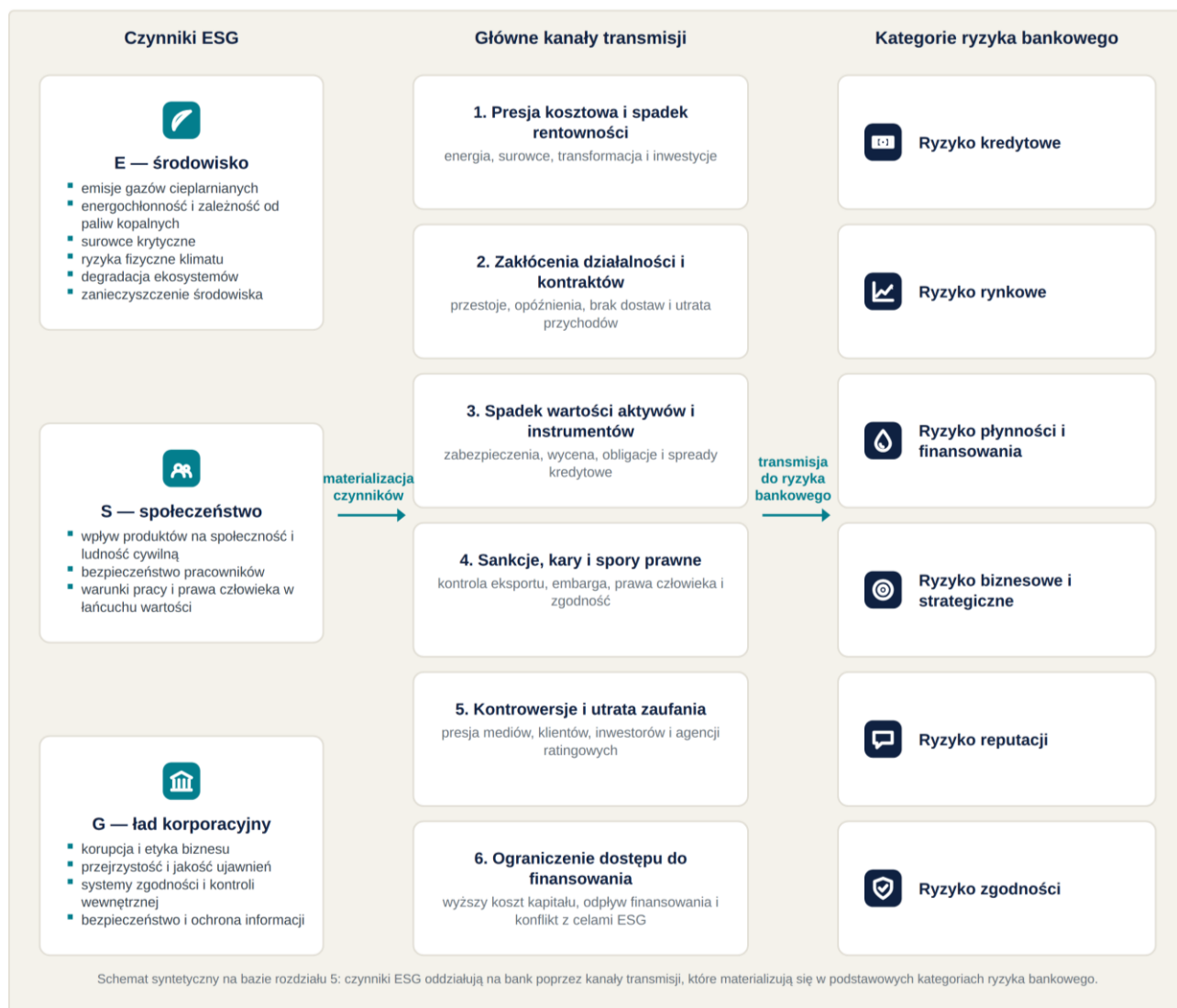
TABELA 15 (CD.)

Kategoria	Czynnik ESG	Charakterystyka i znaczenie dla sektora obronnego	Przykład potencjalnego oddziaływania na finansujący bank
Ryzyko społeczne	Wpływ produktów na społeczności i ludność cywilną	Kluczowy czynnik społeczny wynika z końcowego zastosowania produktów, które mogą powodować śmierć, obrażenia lub inne szkody zdrowotne. Produkty sektora obronnego mogą być wykorzystywane w konfliktach zbrojnych lub działaniach skutkujących naruszeniami praw człowieka i stratami wśród ludności cywilnej.	Wykorzystanie produktów podmiotu w konfliktach zbrojnych, represjach wobec ludności cywilnej lub działaniach naruszających międzynarodowe prawo humanitarne może prowadzić do sporów prawnych, presji inwestorów oraz zwiększonej uwagi regulatorów i interesariuszy, generując ryzyko kredytowe i reputacyjne dla banku.
Ryzyko społeczne	Bezpieczeństwo pracowników	Produkcja materiałów wybuchowych, amunicji oraz substancji niebezpiecznych wiąże się z podwyższonym ryzykiem wypadków i zagrożeń dla zdrowia pracowników przy produkcji, magazynowaniu i transporcie materiałów wybuchowych, chemikaliów, paliw i ciężkich komponentów.	Poważne incydenty mogą prowadzić do przestojów produkcyjnych, roszczeń odszkodowawczych oraz istotnych kosztów finansowych związanych z odpowiedzialnością cywilną, rekultywacją i odbudową infrastruktury, co może prowadzić do pogorszenia sytuacji finansowej klienta.
Ryzyko społeczne	Warunki pracy w łańcuchu wartości	Globalne łańcuchy dostaw obejmują często dostawców działających w jurysdykcjach o zróżnicowanych standardach ochrony pracowników i praw człowieka. Istnieje ryzyko naruszeń praw pracowniczych przy wydobyciu surowców, produkcji elektroniki, komponentów precyzyjnych lub materiałów specjalnych.	Naruszenia mogą prowadzić do sporów prawnych, presji inwestorów oraz zwiększonej uwagi regulatorów i interesariuszy, generując ryzyko kredytowe i reputacyjne dla banku.
Ryzyko ładu korporacyjnego	Korupcja i etyka biznesu	Zamówienia obronne należą do obszarów działalności szczególnie narażonych na ryzyko korupcji, konfliktów interesów i nieprzejrzystych relacji z administracją publiczną (duże kontrakty publiczne, zamówienia wojskowe, przetargi międzynarodowe i współpraca z pośrednikami).	Może prowadzić do sankcji, sporów prawnych, utraty kontraktów przez klientów oraz wzrostu ryzyka kredytowego, zgodności i reputacyjnego banku.
Ryzyko ładu korporacyjnego	Przejrzystość i jakość ujawnień	Poufny charakter części działalności obronnej może ograniczać dostępność informacji dotyczących kontraktów, użytkowników końcowych i wpływu ich działalności.	Utrudnia ocenę ryzyka, zwiększa niepewność modeli oceny klienta i może prowadzić do ryzyka zgodności z wymogami ujawnieniowymi. W praktyce brak przejrzystości zwiększa również ryzyko reputacyjne po stronie finansujących.
Ryzyko ładu korporacyjnego	Systemy zgodności i kontroli wewnętrznej	Działalność sektora podlega rozbudowanym regulacjom dotyczącym kontroli eksportu, sankcji, przeciwdziałania korupcji oraz należytej staranności.	Niewystarczające systemy kontroli mogą prowadzić do naruszeń przepisów, embarg, sankcji oraz zasad kontroli eksportu, sporów prawnych oraz kar, utraty licencji i reputacji.
Ryzyko ładu korporacyjnego	Bezpieczeństwo i ochrona informacji	Sektor obronny operuje informacjami wrażliwymi, technologiami podwójnego zastosowania i danymi o znaczeniu strategicznym, dlatego jest jednym z głównych celów cyberataków, działalności wywiadowczej i prób pozyskania informacji strategicznych.	Incydenty cyberbezpieczeństwa mogą powodować zakłócenia działalności, straty finansowe, odpowiedzialność prawną klientów, a w konsekwencji generować ryzyko kredytowe i reputacyjne dla banku.

5.3. Transmisja ryzyka ESG na tradycyjne ryzyka bankowe

Kluczowym etapem oceny ryzyka ESG powiązanego z finansowaniem sektora obronnego jest zidentyfikowanie kanałów przenoszenia do podstawowych kategorii ryzyka bankowego. Proces identyfikacji i analizy kanałów przenoszenia pozwala bankom zrozumieć, w jaki sposób kwestie środowiskowe, społeczne i ładu korporacyjnego mogą przełożyć się na konkretne skutki operacyjne, finansowe i reputacyjne, a tym samym umożliwia skuteczniejsze zarządzanie ryzykiem oraz wzmacnianie długoterminowej odporności instytucji. W tabeli 16. przedstawiono przykładowe kanały przenoszenia i ich potencjalny wpływ na bank, w podziale na kategorie ryzyka bankowego, zgodnie z definicjami stosowanymi przez Komisję Nadzoru Finansowego¹⁴⁰.

RYСУNEK 3. ILUSTRACJA WPŁYWU CZYNNIKÓW ESG NA PODSTAWOWE KATEGORIE RYZYKA BANKOWEGO

¹⁴⁰ Definicje zgodnie z KNF (2026). Metodyka badania i oceny nadzorczej banków komercyjnych, zrzeszających oraz spółdzielczych. https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/Informacje_dla_podmiotow_nadzorowanych/Sektor_bankowy/metodyka_BION_bankow [dostęp: 14.07.2026 r.].

Oddziaływanie finansowania sektora obronnego na profil ryzyka banku jest wielowymiarowe i często ma charakter przekrojowy, obejmujący jednocześnie kilka kategorii ryzyka bankowego. Analiza czynników w tabeli 16. pokazuje potencjalne oddziaływanie przede wszystkim w obszarze ryzyka kredytowego i reputacyjnego, jednak oddziaływanie może obejmować również inne kategorie ryzyka bankowego – od ryzyka rynkowego przez ryzyko płynności i finansowania po ryzyko strategiczne i zgodności. Przykładowo naruszenie sankcji, kontrowersje związane ze sposobem wykorzystania produktów przez użytkowników końcowych lub finansowaniem określonych segmentów sektora obronnego mogą prowadzić równocześnie do materializacji ryzyka zgodności, reputacyjnego oraz strategicznego, skutkując m.in. karami regulacyjnymi, wzrostem kosztu kapitału czy utratą zaufania inwestorów. Z kolei czynniki środowiskowe, takie jak wzrost kosztów energii, zakłócenia dostaw surowców krytycznych lub skutki zmiany klimatu, mogą jednocześnie oddziaływać na jakość portfela kredytowego, płynność banku oraz realizację celów strategicznych związanych ze zrównoważonym rozwojem.

Oznacza to, że ryzyko ESG nie ogranicza się wyłącznie do perspektywy pojedynczych klientów, ekspozycji lub transakcji, ale może oddziaływać na profil ryzyka całego portfela oraz zdolność do realizacji modelu biznesowego i strategii instytucji finansowej. Materializacja ryzyka ESG może oddziaływać na zdolność banku do utrzymania stabilnych źródeł finansowania, koszt pozyskania kapitału, wartość aktywów i zabezpieczeń, poziom odpisów, stabilność przychodów oraz realizację strategicznych celów ESG, w tym klimatycznych.

TABELA 16. PRZYKŁADY KANAŁÓW PRZENOSZENIA CZYNNIKÓW ESG DO PODSTAWOWYCH KATEGORII RYZYKA BANKOWEGO

Kategoria ryzyka bankowego ¹⁴¹	Przykładowe kanały przenoszenia
Ryzyko kredytowe ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta	Wzrost kosztów energii, surowców krytycznych lub kosztów rekultywacji obniża marżę producenta Utrata lub brak realizacji kluczowych kontraktów w wyniku ekstremalnych zjawisk pogodowych ogranicza przychody przedsiębiorstwa Wypadek przemysłowy powoduje przestój i pogorszenie płynności przedsiębiorstwa
Ryzyko rynkowe ryzyko strat wynikających ze zmian cen rynkowych, w tym zmian kursów walutowych lub zmian cen towarów	Kontrowersje związane z wykorzystaniem produktów klienta powodują spadek wyceny obligacji lub akcji spółki obronnej Spready kredytowe emitentów z sektora obronnego rosną wskutek zmian polityk inwestorów instytucjonalnych wobec kontrowersyjnych rodzajów uzbrojenia Zmienność cen lub utrudnienia w dostępności surowców krytycznych lub energii oddziałuje na wycenę instrumentów finansowych emitentów przemysłowych powiązanych z sektorem obronnym

¹⁴¹ Definicje zgodnie z KNF (2026). Metodyka badania i oceny nadzorczej banków komercyjnych, zrzeszających oraz spółdzielczych. https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/Informacje_dla_podmiotow_nadzorowanych/Sektor_bankowy/metodyka_BION_bankow [dostęp: 14.07.2026 r.].

TABELA 16 (CD.)

Kategoria ryzyka bankowego	Przykładowe kanały przenoszenia
Ryzyko płynności i finansowania Ryzyko płynności - zagrożenie utraty zdolności do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, powodujące konieczność poniesienia nieakceptowalnych strat Ryzyko finansowania – zagrożenie niedostatku stabilnych źródeł finansowania w perspektywie średnio- i długoterminowej, skutkujące rzeczywistym lub potencjalnym ryzykiem niewywiązania się przez bank z zobowiązań finansowych	Materializacja kontrowersji reputacyjnej związanej z finansowaniem określonych segmentów branży obronnej może prowadzić do odpływu części depozytów klientów instytucjonalnych lub ograniczenia współpracy przez inwestorów posiadających restrykcyjne polityki ESG Pogorszenie postrzegania profilu ESG banku wśród inwestorów lub agencji ratingowych może zwiększyć koszt emisji obligacji lub ograniczyć dostęp do wybranych źródeł finansowania Wzrost kosztów energii, surowców krytycznych lub kosztów rekultywacji prowadzi do zwiększenia wykorzystania linii kredytowych i pogorszenia wskaźników płynności banku
Ryzyko biznesowe i strategiczne ryzyko nieosiągnięcia założonych i koniecznych celów ekonomicznych z powodu niepowodzenia w rywalizacji rynkowej; ryzyko związane z podejmowaniem niekorzystnych lub błędnych decyzji strategicznych, brakiem lub wadliwą realizacją przyjętej strategii oraz ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym i niewłaściwą reakcją na te zmiany	Brak realizacji celów dekarbonizacyjnych w wyniku zwiększenia zaangażowania w sektorze obronnym Wzrost ekspozycji na sektor obronny może utrudniać rozwój produktów klasyfikowanych jako zrównoważone lub ograniczać możliwość uczestnictwa w części programów finansowania ESG i zielonych emisji obligacji Finansowanie określonych segmentów przemysłu obronnego może ograniczać możliwość pozyskiwania części inwestorów posiadających restrykcyjne polityki ESG, oddziałując na koszty kapitału
Ryzyko reputacji rzeczywiste lub potencjalne ryzyko, na jakie narażone są zyski, fundusze własne lub płynność instytucji w wyniku utraty reputacji przez instytucję	Media lub organizacje społeczne ujawniają finansowanie przez bank przedsiębiorstwa, którego produkty zostały wykorzystane w działaniach skutkujących znacznymi stratami wśród ludności cywilnej, prowadząc do znacznych strat reputacyjnych Bank zostaje oskarżony przez inwestorów lub innych interesariuszy o niespójność pomiędzy deklarowaną strategią ESG a finansowaniem określonych segmentów przemysłu obronnego Materializacja ryzyk środowiskowych (np. poważne skażenie środowiska lub katastrofa przemysłowa u klienta) prowadzi do negatywnego rozgłosu oraz presji ze strony klientów, inwestorów lub organizacji pozarządowych
Ryzyko zgodności skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych	Finansowanie transakcji lub klienta naruszającego sankcje międzynarodowe, embargo na broń lub przepisy dotyczące kontroli eksportu Niewystarczająca weryfikacja użytkownika końcowego produktu prowadzi do finansowania działalności niezgodnej z politykami sektorowymi banku lub międzynarodowymi standardami praw człowieka Nieprawidłowa identyfikacja i raportowanie ryzyk ESG związanych z sektorem obronnym skutkuje naruszeniem wymogów regulacyjnych, obowiązków ujawnieniowych lub wewnętrznych polityk zarządzania ryzykiem Działalność zbrojeniowa może być postrzegana jako wrażliwa etycznie, nawet jeśli jest zgodna z prawem i realizuje cele obronne. Nawet legalne finansowanie może być krytykowane przez interesariuszy, NGO, media lub inwestorów

Kryteria ESG weryfikują odporność i dojrzałość operacyjną podmiotów kluczowych dla bezpieczeństwa państwa

Współcześnie w architekturze zrównoważonego finansowania dokonuje się znaczący zwrot z pozycji stosowania kryteriów ESG jako pierwszego sita oceny i wąsko rozpatrywanej etyki na rzecz pragmatycznego zarządzania ryzykiem strategicznym i geopolitycznym. Reorientacji ulega dotychczasowa praktyka rynkowa, oparta na automatycznych wykluczeniach sektora obronnego oraz technologii dual-use w ramach polityk finansowania czy inwestycyjnych. W obliczu naruszania struktury bezpieczeństwa regionalnego, odporność państw oraz ich stabilność i suwerenność technologiczno-przemysłowa zostały uznane za nadrzędne warunki brzegowe dla funkcjonowania rynków kapitałowych i realizacji celów Agendy 2030. Są one warunkiem koniecznym dla zachowania stabilności społeczno-gospodarczej, bez której realizacja celów zrównoważonego rozwoju nie jest możliwa.

W tym duchu konieczne jest poszukiwanie nowych rozwiązań umożliwiających finansowanie przedsięwzięć zbrojeniowych i dual-use również przez instytucje komercyjne, z poszanowaniem obowiązujących regulacji, zwłaszcza w obszarze zarządzania ryzykiem. Raport przenosi punkt ciężkości dyskusji o finansowaniu obronności właśnie na zaawansowaną analitykę ryzyka i jego istotności (double materiality).

Włączenie przemysłu obronnego do ram zrównoważonego finansowania oraz nowelizowanych wytycznych EBA w zakresie zarządzania ryzykiem ESG nakłada na instytucje finansowe obowiązek precyzyjnej wyceny ryzyka geopolitycznego przy jednoczesnym egzekwowaniu od podmiotów sektora dual-use najwyższych standardów ładu korporacyjnego (governance), włącznie z kontrolą ryzyka nadużyć, transparentności łańcuchów dostaw (CSDDD) oraz zgodności z wymogami należytej staranności. Tak jak w przypadku innych sektorów, kryteria ESG stają się narzędziem weryfikacji odporności (resilience) i dojrzałości operacyjnej podmiotów kluczowych dla bezpieczeństwa państwa.

DR ANNA GRYGIEL-TOMASZEWSKA

GARP SCR, Kierowniczką Zakładu Zarządzania
Finansami Przedsiębiorstwa w Szkole Głównej
Handlowej w Warszawie, członkini Rady
Programowej POLSIF

5.4. Podejście poszczególnych banków do finansowania branży obronnej

W ramach prac nad raportem przygotowaliśmy podsumowanie obecnego podejścia dziesięciu największych banków komercyjnych w Polsce do finansowania branży obronnej. Zestawienie oparto na publicznie dostępnych informacjach. Szczegółowe informacje znajdują

się w Załączniku 2. Analiza pokazuje duże zróżnicowanie w podejściu do finansowania sektora obronnego. Tylko jedna instytucja publikuje szczegółową politykę sektorową odnoszącą się bezpośrednio do przemysłu obronnego (BNP Paribas Bank Polska S.A.). W przypadku pozostałych banków dostępne informacje najczęściej dotyczą wykluczeń związanych z bronią kontrowersyjną lub podejścia do zarządzania ryzykiem ESG. Jednocześnie brak publicznie dostępnych polityk nie oznacza braku procesów oceny ryzyka lub wykluczeń, a banki mogą stosować wewnętrzne procedury, które nie są ujawniane w raportach rocznych lub na stronach internetowych.

W udostępnionych informacjach widoczne jest znaczne rozróżnienie w zakresie podstawowych wykluczeń. Najczęściej obejmują one broń uznawaną za kontrowersyjną na gruncie prawa międzynarodowego, w szczególności miny przeciwpiechotne, amunicję kasetową, broń chemiczną i biologiczną, a w wielu przypadkach również broń jądrową, amunicję zawierającą zubożony uran oraz bomby fosforowe. Wskazuje to, że międzynarodowe konwencje i standardy humanitarne stanowią podstawowy punkt odniesienia przy definiowaniu polityk finansowania sektora obronnego, niezależnie od indywidualnych rozwiązań przyjmowanych przez poszczególne instytucje.

Najbardziej zaawansowane podejścia nie ograniczają się do katalogu wykluczeń. Analiza polityki BNP Paribas Bank Polska S.A. pokazuje rosnące znaczenie oceny użytkownika końcowego, kraju przeznaczenia, ryzyka naruszeń praw człowieka, zgodności z sankcjami i regulacjami oraz potencjalnego wpływu produktów na ludność cywilną. Jest to przykład stopniowego przejścia od podejścia opartego wyłącznie na rodzaju finansowanego produktu do modelu bazującego na należytej staranności i szczegółowej analizie transakcji oraz kontrahenta, zgodnego z kierunkiem obserwowanym na rynku europejskim.

5.5. Narzędzia zarządzania ryzykiem ESG w finansowaniu sektora obronnego

Zidentyfikowanie czynników ESG oraz sposobów ich materializacji do podstawowych kategorii ryzyka bankowego stanowi pierwszy etap procesu zarządzania ryzykiem. W praktyce instytucje finansowe mogą wykorzystać szereg narzędzi pozwalających identyfikować, oceniać, monitorować oraz ograniczać ryzyka związane z finansowaniem sektora obronnego. Narzędzia te nie mają na celu automatycznego wykluczania przedsiębiorstw działających w branży obronnej z dostępu do finansowania, lecz umożliwiają podejmowanie świadomych decyzji dotyczących poziomu akceptowanego ryzyka oraz warunków współpracy.

Analiza polityk stosowanych przez banki komercyjne, instytucje rozwoju oraz inwestorów instytucjonalnych wskazuje, że wykorzystywane rozwiązania można podzielić na trzy grupy: (1) narzędzia stosowane na poziomie polityki i portfela finansowań, (2) narzędzia służące ocenie pojedynczego klienta lub transakcji oraz (3) narzędzia monitorowania i ograniczania ryzyka po podjęciu decyzji o finansowaniu.

Narzędzia na poziomie polityki i portfela

Pierwszą grupę stanowią narzędzia wykorzystywane do określenia ogólnych zasad angażowania się instytucji finansowej w finansowanie sektora obronnego oraz kontroli poziomu ryzyka na poziomie całego portfela.

Polityka sektorowa dotycząca sektora zbrojeniowego i obronnego jest powszechnie stosowanym rozwiązaniem, określającym zakres działalności akceptowanej przez bank, kryteria oceny klientów oraz obszary wymagające dodatkowej analizy.

Polityki mogą być wyłącznie wewnętrzne albo publicznie dostępne. Warto pamiętać, że publikowanie takich dokumentów jest elementem komunikacji z interesariuszami, zwiększa przejrzystość działań, pozwala klientom z wyprzedzeniem ocenić zgodność swojej działalności z wymaganiami instytucji finansowej i ogranicza ryzyko reputacyjne. W przypadku sektora obronnego przejrzystość zasad ma szczególne znaczenie ze względu na wysoką wrażliwość społeczną części rodzajów działalności oraz zróżnicowane podejście instytucji finansowych do finansowania poszczególnych segmentów rynku.

Wykluczenia finansowania są szczególnym elementem polityki, w której ze względu na wysokie ryzyko zazwyczaj kojarzone z danym typem działalności z góry wyklucza się możliwość finansowania takiej działalności. Mimo zmieniających się trendów nadal jest to dość popularne narzędzie. Wykluczenia zazwyczaj dotyczą broni zakazanej na podstawie konwencji międzynarodowych, takich jak broń chemiczna i biologiczna, miny przeciwpiechotne czy amunicja kasetowa. W części instytucji ograniczenia mogą obejmować również określone rodzaje klientów, kierunki eksportu lub transakcje związane z konkretnymi państwami.

Limity ryzyka pozwalają kontrolować skalę zaangażowania banku w działalność charakteryzującą się podwyższonym ryzykiem ESG. Mogą być definiowane na poziomie pojedynczego klienta, grupy klientów lub branży, rodzaju produktu, kraju przeznaczenia eksportu lub określonej kategorii uzbrojenia. Ich celem jest ograniczenie koncentracji ryzyka oraz zapewnienie zgodności portfela z przyjętym apetytem na ryzyko.

Narzędzia oceny klienta i transakcji

Drugą grupę stanowią narzędzia wykorzystywane na etapie oceny konkretnego klienta, projektu lub transakcji.

Ocena klienta i transakcji w procesie nawiązywania relacji i okresowych monitoringów to proces, który co do zasady jest elementem standardowych procesów wewnętrznych instytucji finansowych. Obejmuje on analizę modelu biznesowego przedsiębiorstwa, struktury właścicielskiej, historii działalności, lokalizacji prowadzonej działalności oraz zgodności z obowiązującymi regulacjami. W sektorze obronnym szczególnego znaczenia nabierają kwestie związane z ryzykiem korupcji, poziomem przejrzystości działalności, jakością systemów zgodności oraz historią wcześniejszych naruszeń.

Procedury należytej staranności to procesy służące identyfikacji, ocenie oraz ograniczaniu negatywnych wpływów związanych z działalnością gospodarczą, które podmioty mogą (a po wejściu w życie dyrektywy CSDDD niektóre będą musiały) wprowadzić do swojej oceny transakcji lub klientów. Koncepcja przestrzegania należytej staranności w związku z prowadzeniem działalności biznesowej została opracowana zarówno na gruncie ONZ, jak i OECD. W bankach należyta staranność może być jednocześnie wykorzystywana do zarządzania (pośrednim) negatywnym wpływem banku oraz do zarządzania ryzykami związanymi z oddziaływaniem wpływów i ryzyk ESG u klientów, przede wszystkim dzięki ich identyfikacji. W przypadku sektora zbrojeniowego szczególnej analizie powinny podlegać:

- Użytkownicy końcowi produktu – celem analizy jest ustalenie, kto będzie ostatecznym odbiorcą uzbrojenia lub technologii wojskowej oraz czy istnieje ryzyko wykorzystania produktu w sposób niezgodny z deklarowanym przeznaczeniem. Ocenie podlega między innymi ryzyko reeksportu, przekazania produktu podmiotom nieuprawnionym lub wykorzystania go do działań naruszających prawa człowieka lub międzynarodowe prawo humanitarne;
- Naruszenia praw człowieka – analiza powinna obejmować potencjalny wpływ działalności klienta i jego produktów na przestrzeganie praw człowieka, bezpieczeństwo ludności cywilnej oraz zgodność z międzynarodowym prawem humanitarnym;
- Łańcuch wartości – analiza obejmuje identyfikację ryzyk związanych z warunkami pracy, przestrzeganiem praw człowieka przez dostawców, pochodzeniem surowców krytycznych oraz odpornością łańcucha dostaw na zakłócenia. W przypadku sektora obronnego szczególne znaczenie mają kwestie związane z dostępnością metali ziem rzadkich, półprzewodników oraz innych strategicznych komponentów wykorzystywanych w produkcji uzbrojenia.

Kowenanty i warunki umowne związane z ESG to wprowadzane do dokumentacji finansowania zobowiązania mające na celu ograniczenie określonych ryzyk ESG. Mogą one obejmować obowiązek utrzymywania określonych standardów zgodności, wdrożenia polityki praw człowieka, raportowania wybranych wskaźników ESG, utrzymywania wymaganych licencji eksportowych lub niepodejmowania współpracy z określonymi kategoriami odbiorców. Ich celem jest ograniczenie prawdopodobieństwa materializacji ryzyk ESG mogących wpływać na klienta i bank.

Weryfikacja zgodności z prawem przez instytucje finansowe, w tym zgodności działalności klienta z krajowymi i międzynarodowymi regulacjami dotyczącymi obrotu uzbrojeniem, posiadanych licencji eksportowych, krajów przeznaczenia eksportu, użytkowników końcowych produktów oraz powiązań z podmiotami objętymi sankcjami. W praktyce jest to jeden z najważniejszych elementów oceny ryzyka w sektorze obronnym.

Narzędzia monitorowania i ograniczania ryzyka

Ocena przeprowadzana przed udzieleniem finansowania nie eliminuje konieczności dalszego monitorowania klienta. Ryzyka związane z działalnością sektora obronnego mogą zmieniać się wraz z sytuacją geopolityczną, zmianami regulacyjnymi lub pojawieniem się nowych informacji dotyczących klienta i jego produktów.

Monitoring to proces realizowany przez cały okres trwania relacji z klientem, który obejmuje śledzenie zmian na listach sankcyjnych, informacji o konfliktach zbrojnych, raportów organizacji międzynarodowych, kontrowersji medialnych, zmian właścicielskich oraz zgodności klienta z warunkami finansowania. W przypadku sektora obronnego monitorowaniu może podlegać również zmiana użytkownika końcowego produktu lub kraju przeznaczenia eksportu. Jego celem jest identyfikacja zmian i sprawdzanie, czy prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka lub ekspozycja banku na nie zwiększyła się.

Środki naprawcze mogą być stosowane w przypadku zidentyfikowania nieprawidłowości, w szczególności poprzez przedstawienie planu działań naprawczych, wdrożenie dodatkowych procedur zgodności, wzmocnienie systemów kontroli eksportu, poprawę mechanizmów antykorupcyjnych lub zwiększenie przejrzystości raportowania. W zależności od charakteru ryzyka instytucja finansowa może również zwiększyć częstotliwość monitoringu lub ograniczyć zakres finansowania.

Wyjście z relacji z klientem jest rozwiązaniem stosowanym w sytuacji poważnych lub trwałych naruszeń, braku współpracy przy wdrażaniu działań naprawczych, naruszenia sankcji międzynarodowych lub ujawnienia informacji wskazujących na przekroczenie akceptowalnego poziomu ryzyka ESG. Możliwość zakończenia współpracy pełni nie tylko funkcję ochronną dla instytucji finansowej, ale również wzmacnia skuteczność pozostałych narzędzi zarządzania ryzykiem.

Perspektywa należytej staranności

W TYM ROZDZIALE

01

Uwarunkowania procesu należytej staranności

02

Przyjęcie i wdrożenie polityki

03

Identyfikacja i ocena negatywnych wpływów

04

Plany i działania – zarządzanie negatywnymi wpływami

05

Monitoring i współpraca z interesariuszami

06

Raportowanie i publikacje

07

Działania naprawcze i korygujące

KLUCZOWE INFORMACJE

- Zarządzanie negatywnymi wpływami, potencjalnymi i rzeczywistymi, odbywa się poprzez wdrażanie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.
- Zgodnie ze sformułowaniami użytymi w Wytycznych OECD instytucje finansowe mogą w odniesieniu do finansowanych działalności przyczyniać się do powstania wpływu (finansowanie celowe) lub być bezpośrednio związane z nim (finansowanie obrotowe). Związek z wpływem przekłada się na działania oczekiwane od banku w zakresie zarządzania tym wpływem.
- Podstawową zasadą jest niedopuszczenie do powstania negatywnego wpływu, a jeśli już zaistniał, należy dążyć do ograniczenia jego dotkliwości. Należy też wziąć pod uwagę środki naprawcze, których celem jest w miarę możliwości odwrócenie skutków tego wpływu. Częścią procesu należytej staranności jest weryfikowanie skuteczności podejmowanych środków oraz dialog z interesariuszami.
- Współpraca między klientem a bankiem w zakresie należytej staranności będzie się odbywała na podstawie postanowień umowy finansowania. To w niej powinny zostać uregulowane sposoby działania razem i osobno w poszczególnych przypadkach.
- „W przypadku, gdy bank uzna, że przyczynił się do negatywnych skutków poprzez swoje relacje z klientami lub innymi partnerami biznesowymi, powinien zapewnić środki zaradcze lub podjąć w tym zakresie współpracę w sposób proporcjonalny do swojego wkładu”¹⁴².

W poprzednich rozdziałach przedstawiliśmy analizy wpływu środowiskowego i społecznego oraz ryzyk ESG wskazujące, że zaspokojenie potrzeb rynku może wiązać się z występowaniem szeregu negatywnych oddziaływań. W niniejszym rozdziale przeanalizujemy zakres działań banków w ramach wdrażania procesów należytej staranności w związku z finansowaniem obronności.

6.1. Uwarunkowania procesu należytej staranności

Zgodnie z Wytycznymi OECD dotyczącymi należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej¹⁴³ należyta staranność jest procesem ciągłym ukierunkowanym na zarządzanie rzeczywistymi lub potencjalnymi negatywnymi skutkami dla środowiska lub praw pracowniczych oraz praw człowieka, w celu zapobiegania ryzyku wystąpienia tych skutków oraz ich łagodzenia.

¹⁴² OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 71. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

¹⁴³ OECD (2018). Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej. https://www.oecd.org/pl/publications/2018/02/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct_c669bd57.html [dostęp: 12.06.2026 r.].

Koncepcja należytej staranności w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej różni się od tradycyjnego podejścia stosowanego w bankowości. W branży finansowej postrzega się należyta staranność jako proces przeprowadzany przed udzieleniem klientowi finansowania lub świadczeniem usług w celu identyfikacji i oceny ryzyka reputacyjnego, prawnego i finansowego dla banku, a nie jako proces służący zapobieganiu skutkom działań klienta dla środowiska, pracowników i społeczności lub łagodzeniu tych skutków¹⁴⁵.

W przypadku obsługi procesu finansowania obronności przyjęte modele wdrażania należytej staranności mogą obejmować zarówno decyzję o utworzeniu odrębnych systemów i zespołów, jak i podejście zakładające brak potrzeby wprowadzania istotnych zmian organizacyjnych i systemowych, ograniczające się jedynie do określenia zasad obsługi nowego rodzaju finansowania. Należy przy tym zaznaczyć, że same zasady i oczekiwania wynikające z Wytycznych OECD mają zastosowanie również do podmiotów działających w sektorze obronnym.

Oba skrajne podejścia mają swoje ograniczenia. Pierwsze, czyli utworzenie odrębnych struktur i procesów, może prowadzić do nadmiernych kosztów oraz obniżenia efektywności organizacyjnej. Z kolei drugie podejście, czyli całkowita rezygnacja z dostosowania istniejących rozwiązań, zwiększa ryzyko nieuwzględnienia specyfiki sektora obronnego, w tym niejawności niektórych informacji. Dlatego zasadne jest uwzględnienie szczególnych postanowień odnoszących się do sektora obronnego w istniejących politykach i procedurach oraz przyjęcie odrębnego dokumentu, który będzie wyznaczał kierunek i ramy działań związanych z finansowaniem obronności.

Banki mogą w szczególności rozważyć przegląd gotowości procesów. Wyniki tego rodzaju analizy umożliwią zidentyfikowanie pożądanych działań, w tym:

- potrzebę rozszerzenia zakresu odpowiedzialności wybranych obszarów i organów lub powołania nowych przy uwzględnieniu ich roli oraz zakresu odpowiedzialności,
- identyfikację niezbędnych zmian dokumentacji wewnętrznej.

Dodatkowym zagadnieniem jest prowadzenie dialogu z interesariuszami. Wnioski z dialogu mogą mieć istotne znaczenie dla określenia zakresu finansowania udzielanego przez bank. Z kolei skutkiem rozszerzenia portfela o sektor obronny może być rewizja strategii banku, a także zwiększenie częstotliwości jej aktualizacji w porównaniu z obecną praktyką rynkową, ze względu na dynamicznie zmieniające się otoczenie geopolityczne.

Definicja należytej staranności

„Należyta staranność jest procesem, który powinny realizować przedsiębiorstwa w celu identyfikowania, zapobiegania, łagodzenia i przejęcia odpowiedzialności za usuwanie faktycznych i potencjalnych negatywnych skutków związanych z ich działaniami, łańcuchami dostaw i pozostałymi relacjami biznesowymi w duchu zaleceń sformułowanych w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Skuteczne podejście do procesu należytej staranności powinno wzmacniać działania na rzecz włączenia zagadnień RBC w polityki i systemy zarządzania i ma ona służyć przedsiębiorstwom w celu podejmowania działań zaradczych w odniesieniu [do] negatywnych skutków, które wywołują lub do których powstawania się przyczyniają¹⁴⁴.

¹⁴⁴ OECD (2018/2022). Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej, s. 16. <https://www.gov.pl/attachment/31081767-0d38-49e0-8576-04b585e335a5> [dostęp: 16.07.2026 r.].

¹⁴⁵ OECD (2018). Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej, s. 14-15. https://www.oecd.org/pl/publications/2018/02/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct_c669bd57.html [dostęp 12.06.2026 r.].

Ponadto decyzje strategiczne dotyczące finansowania obronności mogą wymagać pogłębionej analizy podwójnej istotności, zgodnie ze standardami ESRS, szczególnie w zakresie rzeczywistych i potencjalnych negatywnych wpływów, wraz z identyfikacją katalogu potencjalnych i rzeczywistych negatywnych wpływów. W tym kontekście dla instytucji finansowych istotnym wyzwaniem może być ocena i priorytetyzacja negatywnych skutków.

Przeprowadzenie takiej analizy może wymagać zarówno wiedzy praktycznej, jak i naukowej dotyczącej sektora obronnego, umożliwiającej przewidywanie negatywnych konsekwencji, zwłaszcza w długim okresie. Dotyczy to w szczególności skutków użycia broni w konfliktach zbrojnych w przypadkach, gdy jej użycie może prowadzić do negatywnych skutków dla ludności cywilnej, praw człowieka, środowiska lub jej wykorzystania przez podmioty wykluczone, które mogłyby wejść w jej posiadanie w sposób niezgodny z prawem.

Niezależnie od przyjętego podejścia do obsługi sektora obronnego elementy procesu należytej staranności są tożsame. Poniżej przedstawiamy schemat z Wytycznych OECD, który przybliży sześć kroków procesu należytej staranności. Kolejno zostaną one poddane analizie w pozostałej części tego rozdziału.

Wytyczne dotyczące odpowiedzialnych inwestycji w sektorze obronnym

Inicjatywa Conflict Risk Network fundacji EIRIS opracowuje Wytyczne dotyczące odpowiedzialnych inwestycji w sektorze obronnym. Częścią Wytycznych ma być zestawienie oczekiwań wobec sektora obronnego. Obecnie konsultowany jest projekt Wytycznych, który zawiera omówienie kluczowych kroków należytej staranności z perspektywy inwestorów inwestujących w spółki sektora obronnego¹⁴⁶.

SCHEMAT 1. PROCES NALEŻYTEJ STARANNOŚCI I ŚRODKI WSPIERAJĄCE¹⁴⁷

¹⁴⁶ EIRIS (2026). Guidance for Responsible Investment in Defence-Related Companies. <https://eiriscrn.net/wp-content/uploads/2026/07/GRID-Consultation-Chapters-Guidance-London-Consultation-version.pdf> [dostęp: 26.08.2026 r.].

¹⁴⁷ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 14. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

6.2. Przyjęcie i wdrożenie polityki

Zgodnie z Wytycznymi OECD oraz Wytycznymi ONZ pierwszym krokiem jest włączenie zasad odpowiedzialnego biznesu do polityk oraz systemów zarządzania. W przypadku rozszerzenia działalności banku o finansowanie sektora obronnego, zgodnie z praktyką rynkową, dokumentem, który najprawdopodobniej jest przyjęty i wdrożony, jest polityka wobec sektora obronnego i bezpieczeństwa.

Umożliwia ona uwzględnienie wyników dialogu z interesariuszami oraz określenie zakresu finansowania udzielanego przez bank, a także wskazanie zasad współpracy z potencjalnymi klientami. W praktyce rynkowej można zaobserwować podejście polegające na podkreślaniu prawa państw do obrony i ochrony bezpieczeństwa narodowego jako jednego z uzasadnień dla udzielania finansowania w kontekście ogólnych deklaracji dotyczących przestrzegania praw człowieka.

Przyjęta polityka jednocześnie stanowi deklarację podejścia banku do finansowania sektora obronnego, w tym wskazuje preferencje dotyczące określonych rodzajów działalności czy uzbrojenia. Ponadto polityka może określać w szczególności:

- rodzaj klienta (struktura właścicielska lub kontrola właścicielska),
- zlecniodawców klienta (organy państwowe, państwa lub inne podmioty),
- odbiorców końcowych produktów i usług klienta (kwestie uwzględniania lub nie możliwości transferu produktów i usług),
- rodzaj produktów i usług (broń kontrowersyjna, pozostałe produkty i usługi sektora obronnego),
- ogólne zasady wykluczenia i oceny,
- mechanizmy wdrażania polityki,
- zasady aktualizacji dokumentu.

Przyjęcie polityki wobec sektora obronnego może wiązać się z koniecznością podjęcia dalszych działań, w tym aktualizacji innych powiązanych dokumentów wewnętrznych (np. polityk sektorowych, procedur i instrukcji). W zakresie ujęcia zagadnień związanych z prawami człowieka możliwe jest zarówno wprowadzenie stosownych zapisów bezpośrednio do nowej polityki dotyczącej sektora obronnego, jak i ich uwzględnienie poprzez aktualizację istniejącej polityki poszanowania praw człowieka. Konieczne może być w szczególności uwzględnienie ryzyk dla praw człowieka w perspektywie długoterminowej, związanej z potencjalnymi skutkami działań zbrojnych. W związku z tym banki mogą rozważać różne działania zarządcze i kontrolne, umożliwiające identyfikację, ocenę oraz odpowiednie uwzględnienie tych ryzyk w procesach decyzyjnych.

Prawo humanitarne a należąta staranność

W odniesieniu do sektora obronnego pojawił się postulat uwzględnienia prawa humanitarnego w politykach dotyczących należytej staranności. Wskazano, że najwięksi producenci w swoich politykach nie odnoszą się do tego aspektu. Jednakże ze względu na nierozzerwalny związek producentów uzbrojenia z konfliktami zbrojnymi, uwzględnienie prawa humanitarnego w polityce dotyczącej należytej staranności może ulepszyć proces identyfikacji negatywnych wpływów i zarządzania nimi¹⁴⁸.

¹⁴⁸ M. Kanetake, C. Ryngaer (2023). Due diligence and corporate liability of the defence industry: Arms exports, end use and corporate responsibility. Flemish Peace Institute. <https://vlaamsvredeinstituut.eu/wp-content/uploads/2023/05/VVI-Rapport-Due-Diligence-WEB-new.pdf> [dostęp: 02.08.2026 r.].

Obok zmian w politykach mogą także wystąpić zmiany w systemie zarządzania ryzykiem. Dla sektora finansowego może to być szczególnie trudne, gdyż w tym podejściu uwzględnia się ryzyko wyrządzenia szkody dla ludzi lub środowiska, a nie wyłącznie dla banku czy klienta. Pełne wdrożenie takiego podejścia napotyka wyzwania w postaci ograniczonych danych koniecznych do oceny takiego ryzyka.

W dobie dynamicznego rozwoju technologii systematyczna aktualizacja polityk, w tym uzupełnianie ich o definicje nowych rodzajów uzbrojenia, może stanowić istotne wyzwanie. Prawdopodobnie część z tych technologii nie będzie objęta regulacjami międzynarodowymi w odpowiednim czasie (np. broń autonomiczna). W takich przypadkach bank może być zmuszony do samodzielnej kwalifikacji danego rodzaju działalności oraz wypracowania podejścia do oceny związanych z nią wpływów, gdy pojawi się potrzeba lub oczekiwanie klienta dotyczące finansowania. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera wypracowanie wspólnego podejścia sektorowego. Regularny dialog między instytucjami finansowymi oraz wymiana doświadczeń mogą istotnie wspierać ustrukturyzowanie praktyk rynkowych.

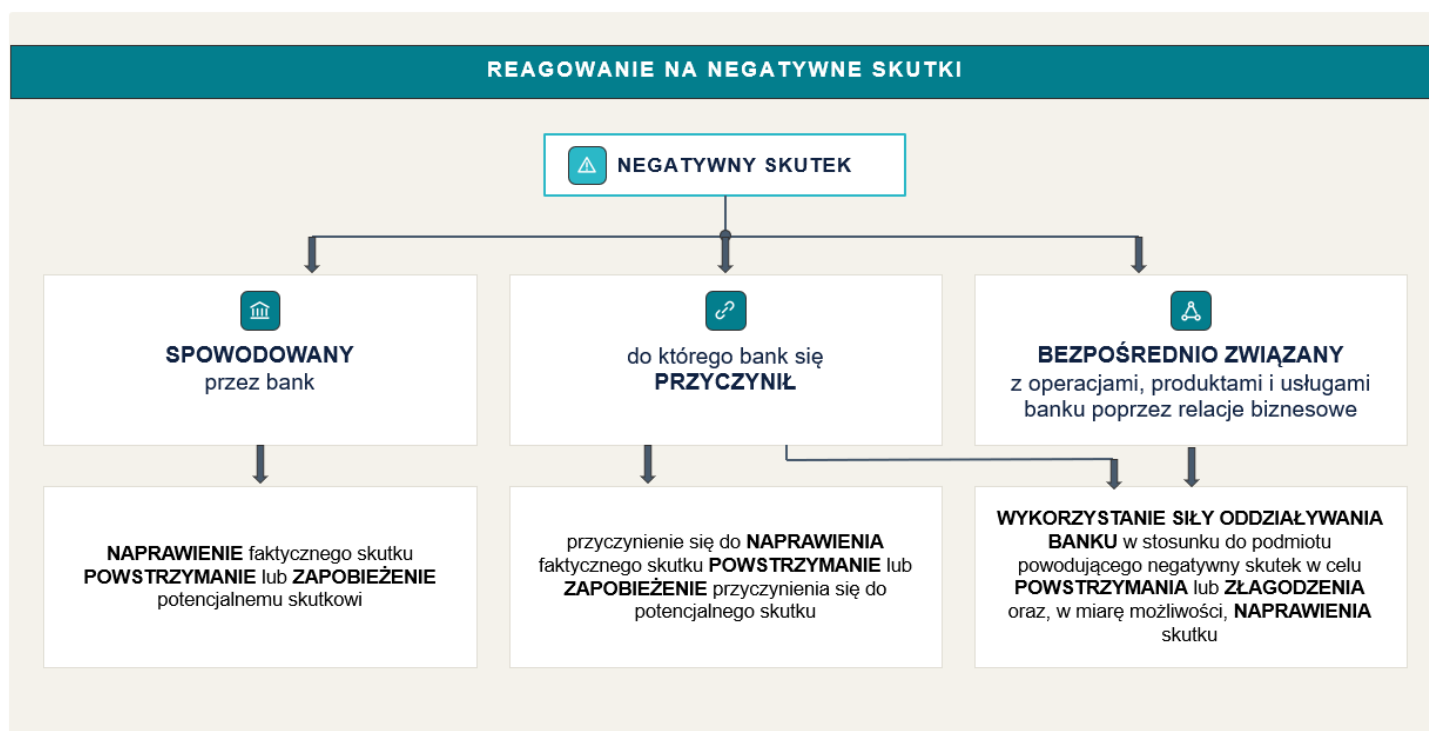
Równocześnie należy uwzględnić, że zmieniająca się sytuacja geopolityczna, w tym poziom zagrożenia militarnego, może wpływać na potrzeby państw europejskich jako odbiorców uzbrojenia. Ewentualna zmiana podejścia będzie w dużej mierze zależna od aktualizacji regulacji unijnych lub przepisów międzynarodowych, jednak w okresach przejściowych instytucje finansowe mogą być zobowiązane do podejmowania decyzji w warunkach ograniczonej dostępności nowych regulacji.

Należy również zwrócić uwagę, że procedury dotyczące postępowania z informacjami niejawnymi mogą wymagać ustanowienia lub dalszego rozwinięcia postanowień, w tym wprowadzenia dodatkowych wymogów i zabezpieczeń. Istotnym ograniczeniem w identyfikacji pełnego zakresu potencjalnych negatywnych skutków może być także ograniczony dostęp do informacji po stronie klienta, w szczególności w sytuacjach, gdy bank dysponuje jedynie wybranymi elementami dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia procesu finansowania, co może utrudniać kompleksową ocenę wpływów związanych z daną transakcją.

6.3. Identyfikacja i ocena negatywnych wpływów

Drugim krokiem w procesie należytej staranności jest identyfikacja i ocena negatywnych wpływów. W obszarze identyfikacji negatywnych wpływów konieczne jest wprowadzenie zasad systematycznej weryfikacji obejmujących określenie skali i zakresu negatywnych skutków, zdefiniowanie związku banku z danym wpływem oraz wskazanie sposobów reagowania, co zostało przedstawione na poniższym schemacie.

RYSUNEK 4. SCHEMAT REAGOWANIA NA NEGATYWNE SKUTKI (WYTYCZNE OECD W ZAKRESIE NALEŻYTEJ STARANNOŚCI W ZAKRESIE UDZIELANIA KREDYTÓW KORPORACYJNYCH I GWARANTOWANIA EMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH)

Zgodnie z Wytycznymi OECD w ramach należytej staranności bank może ustalić priorytety w zakresie zarządzania wpływami (na podstawie analizy ryzyka)¹⁴⁹. W przypadku ograniczonych zasobów przedsiębiorstwo powinno ustalić kolejność priorytetów, w jakiej podejmuje działania, w oparciu o dotkliwość i prawdopodobieństwo negatywnego skutku, a nie na podstawie kryteriów ekonomicznych. Dotkliwość negatywnego skutku rozumie się jako funkcję jego skali, zakresu i nieodwracalnego charakteru. W przypadku szczególnie dotkliwego potencjalnego negatywnego wpływu na prawa człowieka, ryzyko wystąpienia takiego wpływu powinno być traktowane priorytetowo, nawet jeśli jest mało prawdopodobne.

Określenie listy potencjalnych negatywnych skutków może wymagać zastosowania podejścia wariantowego, uwzględniającego różne możliwe scenariusze, w tym zarówno użycie wyprodukowanej broni zgodnie z jej przeznaczeniem, jak i jej nieuprawnione wykorzystanie przez wskazanych lub niewskazanych odbiorców. Dlatego szczególne znaczenie ma ocena użytkownika końcowego, obejmująca m.in. zgodność z reżimami sankcyjnymi, ryzyka związane z naruszeniami praw człowieka, ryzyko przekierowania produktu do podmiotów trzecich oraz zgodność z zasadami kontroli eksportu. Z punktu widzenia właściwej priorytetyzacji skutków istotne jest również określenie scenariuszy w trzech perspektywach czasowych: krótko-, średnio- i długoterminowej.

Badanie Amnesty International

Badanie Amnesty International 22 czołowych firm z branży zbrojeniowej w 2018 r. ujawniło rozbieżność między realnym ryzykiem naruszeń praw człowieka – zwłaszcza w kontekście dostaw broni do państw dotkniętych konfliktami lub niepokojami, gdzie przestrzeganie praw człowieka jest na niskim poziomie – a działaniami podejmowanymi w celu przeciwdziałania tym zagrożeniom.

Firmy przedstawiły ogólne zapisy dotyczące praw człowieka, jednak żadna nie udzieliła pełnych odpowiedzi w zakresie niewłaściwego wykorzystania produktów i usług przez podmioty trzecie jako obszaru budzącego potencjalne obawy. Żadna firma nie przedstawiła szczegółowych informacji na temat polityk i procedur należytej staranności dostosowanych do sytuacji wysokiego ryzyka, ani nie przywołała konkretnych przypadków podjęcia działań zapobiegawczych czy też wstrzymania dostaw produktów i usług¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Amnesty International (2019). Outsourcing Responsibility, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/ACT3008932019ENGLISH.pdf> [dostęp: 16.07.2026 r.].

¹⁵⁰ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 19. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Jednym z potencjalnych wyzwań dla banku może okazać się określenie jego związku z potencjalnym negatywnym skutkiem. Przeprowadzenie kompleksowej analizy możliwe jest dopiero po zbadaniu całego łańcucha wartości oraz zdefiniowaniu przyjętej metodyki badania, w tym poziomu szczegółowości. W ramach analizy rozróżniane są instrumenty oferowane przez bank. Dla kredytu obrotowego co do zasady zidentyfikowane będzie bezpośrednie przyczynienie się do powstania negatywnego wpływu (udzielenie finansowania). W przypadku finansowania celowego standardowo wskazywać się będzie na bezpośredni związek banku z negatywnym skutkiem poprzez relację biznesową.

Wskazując negatywne skutki, do których bank mógłby się przyczynić przez finansowanie rozwoju mocy produkcyjnych, prawdopodobnie uwzględni on specyfikę produkcji broni, zbieżną z innymi sektorami przemysłu ciężkiego. W obszarze środowiskowym analiza obejmie m.in. wysoką energochłonność produkcji, wzmożony hałas, skażenia związane ze składowaniem materiałów niebezpiecznych, eksploatację metali rzadkich oraz degradację ekosystemów. W obszarze społecznym odniesie się natomiast na przykład do kwestii BHP i wypadkowości. Jednakże przy finansowaniu związanym z zakupem broni wyzwaniem może być analiza skutków w przypadku wykorzystania broni w konflikcie zbrojnym. Wiąże się to z długą listą potencjalnych naruszeń, w których wykorzystanie tych produktów mogłoby prowadzić do negatywnych skutków dla ludzi, praw człowieka lub środowiska. Ocena takich skutków jest złożona ze względu na szeroki zakres możliwych scenariuszy, niepewność co do sposobu przyszłego wykorzystania produktów oraz wystąpienia konsekwencji o możliwym długotrwałym i nieodwracalnym charakterze.

Sektor obronny a dyrektywa CSDDD

Niektóre przedsiębiorstwa z sektora obronnego będą objęte zakresem dyrektywy CSDDD. Mimo że dyrektywa wprowadza ograniczenie stosowania w odniesieniu do części downstreamu i dodatkowe ograniczenia dla sektora obronnego, poszczególne przedsiębiorstwa nadal będą zobowiązane do wdrożenia procesu należytej staranności i będą ponosiły odpowiedzialność za skutki jego niewłaściwego wdrożenia¹⁵¹.

¹⁵¹ IPIS (2025). Due diligence in the arms sector: Possible implications of the EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive, <https://ipisresearch.be/fr/publication/due-diligence-in-the-arms-sector-possible-implications-of-the-eu-corporate-sustainability-due-diligence-directive/> [dostęp: 02.08.2026 r.].

Podstawowe znaczenie ma rodzaj produktu i jego odbiorca

Możliwość uznania działalności przemysłu zbrojeniowego za zrównoważoną należy analizować w dwóch obszarach. Pierwszy obejmuje łańcuch dostaw (upstream) i produkcję. Firma może spełniać standardy odpowiedzialnego prowadzenia działalności, jak każdy inny przedsiębiorca, jeśli na każdym etapie zapewnia należyłą staranność w kwestiach środowiskowych i praw człowieka. Znacznie trudniejsza jest ocena sprzedaży i wykorzystania produktów (downstream). Podstawowe znaczenie ma rodzaj produktu: ochronny, defensywny, ofensywny, ale przede wszystkim to, czy jego użycie jest zakazane lub ograniczone przez prawo międzynarodowe, i czy może być on stosowany zgodnie z zasadami rozróżniania, proporcjonalności i środków ostrożności. Na wypadek utraty nad nią kontroli przez uprawnione podmioty firmy mogą np. ograniczać ryzyko użycia broni poprzez mechanizmy blokujące lub autodestrukcyjne, choć ich praktyczne zastosowanie wiąże się z istotnymi trudnościami.

Znaczenie ma też to, czy broń przekazywana jest uprawnionym odbiorcom (państwom, ich służbom mundurowym i innym uprawnionym podmiotom) oraz czy odbiorcy działają zgodnie z prawem międzynarodowym. Wykorzystanie broni będzie prowadziło do naruszenia prawa do życia i prawa do zdrowia, co jednak będzie uprawnione w określonych przypadkach, bo państwa mogą prowadzić uzasadnioną samoobronę. Ale również mogą dopuszczać się agresji, naruszeń praw człowieka lub ludobójstwa, a i samo prowadzenie samoobrony przez państwo nie „legalizuje” automatycznie poszczególnych sposobów użycia broni. Z tego powodu trudno uznać ten obszar za w pełni zrównoważony bez różnych zabezpieczeń.

BEATA FARACIK

Prezeska

Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu

6.4. Plany i działania – zarządzanie negatywnymi wpływami

Kolejnym obowiązkiem banku w procesie należytej staranności jest zarządzanie negatywnymi skutkami. W zakresie przyczyniania się banku do powstania negatywnego skutku należy:

- opracować i wdrożyć plany, które będą służyły zapobieganiu przyczynianiu się do powstania potencjalnego (możliwego do wystąpienia w przyszłości) negatywnego skutku;
- powstrzymać działania, które przyczyniają się do powstawania negatywnego skutku;

- przyczynić się do naprawienia zaistniałego negatywnego skutku;
- wykorzystać siłę oddziaływania banku na klienta w celu powstrzymania lub złagodzenia oraz naprawienia skutku.

W przypadku skutków bezpośrednio powiązanych z produktami banku w ramach relacji biznesowych z kredytobiorcami należy wykorzystać siłę oddziaływania banku na klienta w celu powstrzymania lub złagodzenia oraz naprawienia skutku.

W ramach powyższych działań reakcje banku na ryzyko związane z relacjami biznesowymi mogą obejmować:

- kontynuację relacji w trakcie realizacji działań ograniczających ryzyko;
- tymczasowe zawieszenie współpracy przy jednoczesnym działaniu na rzecz ograniczenia ryzyka lub
- wycofanie się z relacji biznesowej po nieudanych próbach złagodzenia skutku albo gdy przedsiębiorstwo uzna, że złagodzenie nie jest możliwe lub z powodu dotkliwości negatywnego skutku.

Podkreślenia wymaga wytyczna, zgodnie z którą bank ponosi odpowiedzialność za „dążenie do zapobieżenia skutkowi lub jego złagodzenia, wykorzystując swoją pozycję wpływu”¹⁵². Obowiązek ten powstaje wówczas, gdy bank nie może przyczynić się do naprawienia zaistniałego skutku ani powstrzymać powstania skutku potencjalnego lub mu zapobiec. W praktyce oznacza to konieczność przewidzenia dwóch ścieżek postępowania: pierwszej, gdy klient jest skłonny podjąć działania bezpośrednie, i drugiej, gdy nie zgadza się na wprowadzenie postanowień nakładających na niego dodatkowe obowiązki.

W tym pierwszym przypadku często zdarza się, że klient dodatkowo dostrzega korzyści wynikające z zastosowania nowych technologii lub odnawialnych źródeł energii, mając na uwadze obniżenie kosztów produkcji lub skrócenie cykli produkcyjnych. W praktyce rynkowej rzadko zawierane są klauzule umowne zobowiązujące klienta do ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko. Mogą one polegać na przykład na zobowiązaniu do korzystania z odnawialnych źródeł energii, zakupu, wdrożenia rozwiązań ograniczających ilość odpadów albo zmiany sposobu składowania materiałów niebezpiecznych. Odrębną kategorię stanowią zobowiązania dotyczące eksploatacji surowców krytycznych z wykorzystaniem najnowszych technologii. Zmiany geopolityczne prowadzą do wzrostu produkcji broni, co staje się coraz bardziej odczuwalne dla społeczności lokalnych. W niedalekiej przyszłości może to wymusić wprowadzenie do umów nowych postanowień i standardów postępowania oraz prowadzenie dialogu w wymiarze społecznym i środowiskowym.

¹⁵² OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 21. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Z perspektywy praw człowieka i ochrony środowiska jednym z pierwszych obszarów potencjalnych sporów oraz źródłem niezadowolenia lokalnych społeczności – a w konsekwencji negatywnych publikacji medialnych – może być rozpoczęcie masowej lub zwiększonej produkcji broni. W związku z tym kluczowe znaczenie będzie miało prowadzenie systematycznego i uporządkowanego dialogu publicznego zarówno przez klienta, jak i bank. Dlatego przydatna może być analiza negatywnych informacji medialnych, która wesprze proces identyfikowania i prostowania nieprawdziwych informacji. Bez takiej reakcji reputacja banku może znacząco ucierpieć.

Zarówno klient, jak i bank powinni uwzględnić w swoich działaniach kanały skargowe i sposoby komunikacji dla interesariuszy w celu ograniczania napięć społecznych. Można również zakładać wzmożoną aktywność organizacji pozarządowych, które będą poddawać dyskusji społecznej kwestie negatywnych wpływów wynikających z działalności sektora obronnego. W konsekwencji niezbędne jest odpowiednie przygotowanie banku do zwiększonego obciążenia pracą w obszarach odpowiedzialnych za komunikację. Kluczowym elementem tego procesu będzie zachowanie równowagi pomiędzy ochroną informacji poufnych i niejawnych a zapewnieniem transparentności działań.

W drugim scenariuszu, w którym klient odmawia zawarcia klauzul zabezpieczających, ze strony banku możliwe jest odstąpienie od umowy lub ograniczenie współpracy. Jedną z możliwości jest także zawarcie ogólnych klauzul umownych, które, co należy podkreślić, nie pozwalają na szybkie prowadzenie działań naprawczych w przypadku materializacji negatywnego skutku, ale dają szansę na wypracowanie odpowiednich działań. Niezależnie od wyników negocjacji banki będą stale prowadziły tego rodzaju dialog, mając na uwadze kwestie zrównoważonego rozwoju, w tym wymagania Wytycznych OECD i Wytycznych ONZ.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na kluczowe wyzwanie polegające na zarządzaniu negatywnymi skutkami związanymi z działalnością klienta przy współpracy z klientem, czyli na zaplanowaniu i podjęciu działań łagodzących, zapobiegawczych w zakresie użycia broni, gdzie może wystąpić negatywny wpływ na prawa człowieka. Obecnie w zawieranych umowach biznesowych sektor obronny nie uwzględnia zobowiązań w tym zakresie, które pozwalałyby stwierdzić pełne wdrożenie należytej staranności.

W przypadku podjęcia decyzji przez bank o nawiązaniu współpracy z klientem, który następnie odmówił zarządzania negatywnymi skutkami, bank może podjąć próbę zaplanowania działań łagodzących niezależnie od klienta, mając na celu przede wszystkim ograniczenie negatywnych skutków dla osób poszkodowanych oraz naprawienie negatywnych skutków w zakresie odpowiadającym przyczynieniu się banku do powstania tych skutków. Należy bowiem pamiętać, że zgodnie z Wytycznymi OECD dla banków: „W przypadku, gdy bank uzna, że przyczynił się do negatywnych skutków poprzez swoje relacje

z klientami lub innymi partnerami biznesowymi, powinien zapewnić środki zaradcze lub podjąć w tym zakresie współpracę w sposób proporcjonalny do swojego wkładu”¹⁵³.

W tego rodzaju przypadkach Wytyczne OECD wskazują na zarządzanie negatywnym wpływem poprzez wywieranie wpływu na klienta w drodze dialogu sektorowego, zmierzającego do wypracowania skutecznych działań. Biorąc pod uwagę początkowy okres kształtowania się standardów dla sektora obronnego w kontekście zrównoważonego rozwoju, najprawdopodobniej tylko wspólne podejście sektora finansowego mogłoby przyczynić się do wprowadzenia do umów klauzul dotyczących łagodzenia lub zapobiegania negatywnym skutkom.

Wspólne standardy bankowe zwiększą przewidywalność dla małych producentów dual-use

Granica między tym, co cywilne, a tym, co wojskowe, się zatarła. Zdolności obronne budują dziś nie tylko klasyczni producenci uzbrojenia, lecz także firmy software’owe, producenci sensorów, podzespołów czy systemów bezzałogowych – w dużej części MŚP, dla których dostęp do finansowania przesądza o tym, czy ich technologia w ogóle trafi do sił zbrojnych.

Dla nich wymogi zrównoważonego finansowania nie muszą być barierą – mogą być przepustką: uporządkowany łańcuch dostaw i kontrola eksportu to warunek wejścia do międzynarodowych łańcuchów wartości, a nie koszt regulacyjny.

Warunkiem jest jednak przewidywalność. Rozbieżne polityki sektorowe banków, ograniczenia niejawności i brak wspólnego języka oceny sprawiają, że przedsiębiorca nie wie, czy może liczyć na finansowanie, zanim wyda pierwszą złotówkę na inwestycję. Raport POLSIF to ważny krok w stronę wspólnych standardów. Potrzebujemy ich szybko – bezpieczeństwo buduje się w rytmie kontraktów, nie konsultacji.

DR KRZYSZTOF WIATER

Współzałożyciel Polskiej Izby Dual Use (PIDU),

założyciel InSELT

Partner NGL Legal i NGL Advisory

¹⁵³ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 71. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

6.5. Monitoring i współpraca z interesariuszami

Zgodnie z Wytycznymi OECD dla banków monitorowanie obejmuje przede wszystkim ocenę skuteczności podjętych działań, czyli tego, czy zidentyfikowane negatywne skutki zostały skutecznie wyeliminowane. W przypadku gdy skutki te są powiązane z klientami o istotnym negatywnym oddziaływaniu, bank powinien monitorować ich działania oraz reagować na negatywne wpływy, aby upewnić się, że skutki te zostaną odpowiednio naprawione.

Oceny w tym zakresie powinny opierać się w szczególności na danych i informacjach przekazywanych przez klienta (np. wewnętrznych rejestrach kar i sankcji, w tym dotyczących członków zarządu), a także na danych dostępnych w publicznych rejestrach skarg oraz analizach negatywnych przekazów medialnych i wniesionych skargach¹⁵⁴.

Istotnym elementem analizy będą działania podjęte przez klienta w zakresie doskonalenia procesów, w szczególności usuwania negatywnych skutków oraz wdrażania działań naprawczych i korygujących w określonych terminach.

Jedną z głównych barier, z którymi bank może się spotkać we współpracy z sektorem obronnym, może być niechęć klientów do przekazywania informacji lub odmowa ich przekazania, wynikająca z obowiązujących ich klauzul poufności związanych z bezpieczeństwem. W związku z tym takie narzędzia jak klauzule umowne dotyczące raportowania czy obowiązkowe ankiety mogą wymagać przebudowy oraz określenia dedykowanych ścieżek przepływu informacji między bankiem a klientem, również w przypadku realizacji działań naprawczych.

W wybranych przypadkach można zakładać, że wspomniane postanowienia umowne nie będą mogły znaleźć zastosowania. W takiej sytuacji istotną rolę mogą odegrać klauzule o charakterze ogólnym, zobowiązujące klienta do informowania o naruszeniach prawa oraz przedstawienia i realizacji planu działań naprawczych i korygujących, w szczególności w obszarze przestrzegania praw człowieka.

Po stronie banku pozostanie natomiast opracowanie ścieżek postępowania w przypadku braku przekazania informacji, w tym uwzględnienie możliwości wstrzymania kolejnych transz finansowania lub odstąpienia od umowy, wraz z określeniem zasad funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania na wypadek pojawienia się informacji alarmujących o naruszeniach.

Kluczowe znaczenie będzie miała odpowiednia priorytetyzacja nieprawidłowości oraz naruszeń umownych, o ile takie wystąpią. Należy zaznaczyć, że w odniesieniu do praw człowieka każdy przypadek naruszeń lub potencjalnych naruszeń – zarówno istotnych, jak i nieistotnych – powinien być traktowany przez bank jako wysokopriorytetowy, co wymaga uprzedniego wypracowania odpowiednich ścieżek postępowania.

¹⁵⁴ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 64. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Monitoring w banku powinien przebiegać analogicznie jak dla innych sektorów, w oparciu o model trzech linii obrony¹⁵⁵:

- I linia – obszar biznesowy (operacyjny, obsługa umowy, sprzedaż),
- II linia – obszar ryzyka (w tym ryzyka ESG) i zgodności,
- III linia – audyt wewnętrzny.

W zakresie monitoringu operacyjnego standardowa sprawozdawczość finansowa nie powinna powodować istotnych trudności. Dane są w niej prezentowane na wysokim poziomie agregacji, co pozwala ocenić kondycję finansową przedsiębiorstwa bez ujawniania informacji wrażliwych. Natomiast aspekty dotyczące praw człowieka oraz oddziaływania na środowisko, ujmowane w wewnętrznych raportach klienta, mogą wymagać pogłębionej analizy ekonomicznej. Można przypuszczać, że pozyskanie danych w tym zakresie będzie utrudnione, a ocena banku będzie się w dużej mierze opierać na informacjach jakościowych.

Procedury weryfikacji i monitorowania klienta powinny także uwzględniać specyfikę sektora obronnego oraz zarządzanie portfelem w kontekście całej grupy kapitałowej klienta. Istotnym wyzwaniem dla banku może być również ocena ryzyk w warunkach niepewności wynikającej z braku danych, które mogą zostać zakwalifikowane przez klienta jako szczególnie wrażliwe. Może to ograniczać możliwość pełnej oceny oraz identyfikacji kluczowych ryzyk przez organy banku. Należy również wziąć pod uwagę niepewność dotyczącą postępowania partnerów biznesowych należących do łańcucha wartości.

Rola audytu wewnętrznego banku, podobnie jak w przypadku współpracy z klientami z innych sektorów, będzie polegała na niezależnej ocenie adekwatności oraz skuteczności przyjętych polityk, procedur i instrukcji w obszarze należytej staranności, a także na weryfikacji ich faktycznego przestrzegania w praktyce operacyjnej. W przypadku zidentyfikowania luk, rekomendacje audytu mogą skłonić zarząd banku do podjęcia działań obejmujących zmianę standardowych zapisów umownych lub nawet konieczność renegotjacji i aneksowania istniejących kontraktów, co może stanowić wyzwanie operacyjne dla banku lub klienta.

Wnioski wynikające z monitoringu powinny znaleźć odzwierciedlenie w procedurach należytej staranności banku, aby usprawnić proces i zwiększyć jego skuteczność w przyszłości. Przykładowo negatywne skutki lub zagrożenia, które mogły zostać pominięte w poprzednich działaniach w ramach procesu należytej staranności, mogą zostać zidentyfikowane i uwzględnione w przyszłych procesach identyfikacji i ograniczania ryzyka¹⁵⁶.

¹⁵⁵ W międzynarodowych standardach audytu wewnętrznego nie używa się już określenia „model trzech linii obrony”, a w jego miejsce stosuje się określenie „model trzech linii”. Natomiast w dokumentach nadzorców sektora bankowego nadal występuje określenie „model trzech linii obrony”, dlatego używamy go w naszym raporcie.

¹⁵⁶ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 66. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

6.6. Raportowanie i publikacje

Zgodnie z Wytycznymi OECD bank powinien komunikować istotne informacje na temat należytej staranności, procesów i działań prowadzonych w celu zidentyfikowania i zaradzenia faktycznym lub potencjalnym negatywnym skutkom, w tym ustaleń i wyników tych działań¹⁵⁷. Wytyczne OECD zachęcają również do zapewnienia przejrzystości komunikacji.

Ponadto Wytyczne OECD wskazują, że w przypadku, gdy bank przyczynił się lub mógł się przyczynić do powstania negatywnych skutków, powinien być przygotowany do komunikowania się z osobami, których prawa mogą zostać naruszone w wyniku takich skutków, w celu wypracowania możliwie satysfakcjonujących dla poszkodowanych rozwiązań. W tym przypadku może zaistnieć konieczność wypracowania nowych formuł komunikacji i zastosowania nietypowych kanałów, łącznie z organizacją spotkań z ofiarami naruszeń praw człowieka.

Bank dysponuje takimi kanałami komunikacji jak raporty roczne w zakresie sprawozdawczości finansowej i sprawozdania zarządu z działalności (szczególnie w części dotyczącej raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju), raporty dotyczące praw człowieka, a także komunikaty dotyczące oferowanych produktów, przyjętych strategii i polityk banku. Ścieżki te obejmują kwestie, które dotyczą sześciu kroków procesu należytej staranności i wymagają podania informacji, w tym w następstwie stosowania standardów raportowania zrównoważonego rozwoju.

Wyzwaniem dla banku może być dostosowanie komunikacji do zaangażowania w finansowanie sektora obronnego, a także ograniczona możliwość publikowania informacji – z uwagi na tajemnicę bankową oraz niejawną charakter części danych dotyczących sektora zbrojeniowego (np. wykorzystywanych technologii czy pochodzenia komponentów). Znaczącą kwestią może być konieczność uwzględniania informacji dotyczących produkcji broni finansowanej przez bank. W przypadku konfliktów zbrojnych, w których dochodzi do użycia finansowanej broni, naruszeń praw człowieka lub degradacji środowiska, w mediach mogą się pojawić niekorzystne oceny lub informacje o roszczeniach wobec banku, na które będzie zmuszony zareagować.

W związku z tym obsługa portfela obronnego może być w tym wypadku nietypowa. W tego rodzaju przypadkach, niezależnie od przyjętej polityki informacyjnej, bank będzie zobowiązany do podjęcia konkretnych decyzji i wydania niezbędnych komunikatów w celu przedstawienia swojego stanowiska oraz ochrony reputacji.

¹⁵⁷ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 67. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Uwzględniając potencjalne wyzwania, przed którymi może stanąć sektor bankowy, zasadne wydaje się podjęcie próby wypracowania odpowiednich ścieżek postępowania, także w odniesieniu do najbardziej wymagających scenariuszy, w których może dojść do naruszeń praw człowieka. Można bowiem przypuszczać, że w przypadku materializacji negatywnych skutków reagowanie doraźnie może prowadzić do braku spójności i przejrzystości komunikacji, co będzie dodatkowo wiązało się z naruszeniem Wytycznych OECD i w konsekwencji może być postrzegane jako próba nadmiernego ograniczania informacji w celu zatajenia niepożądanych zdarzeń mimo braku złej woli banku.

6.7. Działania naprawcze i korygujące

Zgodnie z Wytycznymi OECD w przypadku wystąpienia negatywnego skutku podmioty, które miały związek z jego spowodowaniem, powinny podjąć się realizacji działań naprawczych w celu usunięcia skutku lub przywrócenia stanu sprzed wystąpienia skutku w najszerszym możliwym zakresie.

Zgodnie z Wytycznymi OECD¹⁵⁸ po stronie banku wyróżniamy następujące działania naprawcze i korygujące:

- wykorzystywanie siły oddziaływania banku w celu zachęcenia klientów do zapewnienia środków zaradczych lub współpracy w ich zakresie, jeśli to klienci spowodowali negatywne skutki lub przyczynili się do ich wystąpienia,
- zapewnianie procesów zaradczych lub podejmowanie w tym celu współpracy (z klientami, z innymi bankami, z innymi organizacjami) w sytuacji, gdy to bank przyczynił się do wystąpienia negatywnych skutków,
- umożliwianie dostępu do środków zaradczych poprzez ustanowienie mechanizmów skargowych na poziomie banku lub uczestnictwo w mechanizmach skargowych ustanowionych przez klientów, inicjatywy branżowe lub mechanizmy innych podmiotów.

Obowiązek podejmowania działań naprawczych i korygujących, ciążyący na banku, będzie stanowił istotne wyzwanie w zakresie ustalenia stopnia odpowiedzialności banku oraz ewentualnie określenia rzeczywistej szkody, w szczególności w obszarze naruszeń praw człowieka. Obecna praktyka rynkowa wskazuje na indywidualne podejście do niemal każdego zdarzenia.

W przypadku gdy klient podejmuje samodzielne działania lub współpracę z bankiem w celu wdrożenia działań naprawczych, sytuacja z perspektywy banku jest łatwiejsza do zarządzenia. Może jednak dochodzić do rozbieżności w postrzeganiu roli banku w spowodowaniu negatywnego wpływu, a tym samym zakresu jego odpowiedzialności. W konsekwencji temat działań zaradczych i udziału banku w spowodowaniu negatywnego wpływu może stać się nawet przedmiotem sporu sądowego.

¹⁵⁸ OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych, s. 70. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Podejmowane działania mogą odnosić się zarówno do wewnętrznego aspektu funkcjonowania procedur należytej staranności w banku, jak i do zewnętrznego aspektu procedur, czyli relacji z klientem lub osobami, których prawa zostały naruszone. Działania naprawcze wewnętrzne mogą obejmować w szczególności zalecenia dotyczące m.in. doskonalenia procesów oceny klienta, wzmocnienia monitoringu, częstszych przeglądów, rozszerzenia raportowania czy intensyfikacji działań kontrolnych. W relacji z klientem proponowane rozwiązania mogą obejmować zmiany proceduralne lub technologiczne, a także wspólne działania w celu naprawienia wyrządzonych szkód. W tym obszarze może być podejmowana współpraca z osobami poszkodowanymi na rzecz zbieżnego z ich oczekiwaniami przeprowadzenia działań naprawczych.

W przypadku bezczynności klienta lub braku jego zgody na podjęcie współpracy w zakresie podjęcia działań naprawczych może zaistnieć konieczność zakończenia współpracy, wstrzymania finansowania lub podjęcia negocjacji w spornym zakresie, a w ostateczności skierowania sprawy na drogę sądową.

W celu uniknięcia wyzwań we współpracy z klientem, przed nawiązaniem współpracy w umowie finansowania może zostać sprecyzowany katalog zdarzeń niepożądanych, wynikający z analizy potencjalnych negatywnych skutków oraz oczekiwanych działań. Przy czym można zakładać, że nie wszystkie ze zdiagnozowanych potencjalnych zagrożeń zostaną ujęte, mając na uwadze bardzo początkową fazę rozwoju praktyk rynkowych w tym zakresie oraz mnogość wariantów ich wystąpienia. W wielu przypadkach należy liczyć się z tym, że dopiero po wystąpieniu rzeczywistej szkody możliwe będzie ustalenie dalszych kroków zmierzających do jej naprawienia. Wówczas bank może uznać za konieczne wypracowanie porozumienia z klientem oraz opracowanie planu działań naprawczych wraz z harmonogramem i sposobem jego realizacji.

Szczególnym wyzwaniem dla banku może być ustalenie własnego udziału w powstałej szkodzie, czyli związku ze spowodowaniem negatywnego wpływu. W warunkach ograniczonego dostępu do informacji – wynikającego z częściowej poufności umów na etapie finansowania oraz potencjalnego braku danych w późniejszym okresie – bank, na podstawie przeprowadzonych analiz, może uznać, czy przyczynił się do powstania szkody w sposób częściowy lub ograniczony, głównie w ujęciu jakościowym. W przypadku lepszej współpracy z klientem może zaistnieć możliwość kwantyfikacji związku z negatywnym wpływem i powstałą szkodą, czyli określenia skali korzyści banku w ramach danego przedsięwzięcia i stopnia przyczynienia się do zmaterializowanego negatywnego wpływu.

Wyrok sądu pierwszej instancji w sprawie BNP Paribas i naruszenia praw człowieka w Sudanie

W 2025 r. sąd pierwszej instancji w Nowym Jorku zasądził od francuskiego banku BNP Paribas S.A. na rzecz trzech ofiar reżimu w Sudanie odszkodowanie 20,5 mln dolarów za umożliwienie naruszeń praw człowieka. Stan faktyczny odnosił się do relacji banku z rządem Sudanu w latach 1997–2011.

Bank podkreśla, że we wskazanym czasie współpraca z rządem Sudanu nie była objęta sankcjami UE i Szwajcarii. Bank zapowiedział odwołanie się od wyroku. Ta sprawa sądowa wpisuje się w działania organizacji pozarządowych, które próbują ustanowić odpowiedzialność instytucji finansowych w łańcuchach wartości lub pośrednio związanych z naruszeniami, za szkody na środowisku lub za naruszenia praw człowieka¹⁵⁹.

¹⁵⁹ Stanowiska BNP Paribas w temacie sprawy sądowej dot. Sudanu. <https://invest.bnpparibas/en/search/reports/documents?s%5Bq%5D=sudan> [dostęp: 16.07.2026 r.].

W wariancie, kiedy bank uznaje swój udział w powstałej szkodzie, może on podjąć decyzję o samodzielnym wdrożeniu działań naprawczych, polegających np. na wsparciu ofiar konfliktów zbrojnych poprzez przekazywanie środków finansowych organizacjom humanitarnym lub finansowanie odbudowy infrastruktury ochrony zdrowia i edukacji. Działania te mogą wspierać osoby poszkodowane, lecz nie muszą stanowić środka naprawczego w rozumieniu OECD. Nie przesądza to jednak samo w sobie o realizacji obowiązków naprawczych wynikających z charakteru związku banku z negatywnym skutkiem.

Jeśli jednak bank uzna, iż nie ma związku z negatywnym wpływem, wówczas może zaistnieć konieczność wydania publicznych komunikatów lub ich przekazania do grona interesariuszy, uznając tym samym, że działania naprawcze nie są konieczne.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na działania podejmowane przez organizacje pozarządowe, które testują drogę sądową do ustalenia związku z wyrządzeniem szkody i odpowiedzialności za nią różnych podmiotów w łańcuchu wartości, w tym podmiotów udzielających finansowania. Można tu wskazać na pozwy przeciwko producentom broni czy pozwy przeciwko bankom uczestniczącym w finansowaniu handlu bronią. Podejmowane postępowania z zakresu litygacji strategicznej w najbliższych latach mogą bardziej precyzyjnie wyznaczyć zakres odpowiedzialności banków i ich obowiązki w zakresie działań naprawczych.

Postępowania sądowe dotyczące naruszeń praw człowieka

Przegląd postępowań sądowych, w ramach których próbowano ustalić związek przedsiębiorstw z naruszeniami praw człowieka w konsekwencji handlu bronią dostępny jest w raporcie „Arms trade and corporate responsibility: liability, litigation and legislative reform” autorstwa Christiana Schliemanna i Linde Bryk. Niestety raport z 2019 r. nie ujmuje wielu interesujących spraw, wytoczonych w ostatnich latach¹⁶⁰.

¹⁶⁰ Schliemann Ch., Bryk L. (2019). Arms trade and corporate responsibility: liability, litigation and legislative reform. Friedrich-Ebert-Stiftung, Global Policy and Development. <https://collections.fes.de/publikationen/ident/fes/15850> [dostęp: 02.08.2026 r.].

Zakończenie

Zestawienie zagadnień zrównoważonego rozwoju i działalności sektora obronnego prowadzi do wyodrębnienia wielu złożonych wątków. Zamiarem autorek i autorów nie było rozstrzyganie kwestii etycznych związanych z finansowaniem poszczególnych rodzajów broni ani odnoszenie się do innych zagadnień wywołujących dyskusje dotyczące zwiększania nakładów na zbrojenia. Celem raportu było wskazanie, w jakim zakresie możliwe jest zastosowanie instrumentów zrównoważonego finansowania w sektorze obronnym.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że najłatwiejszym do zastosowania rozwiązaniem są instrumenty finansowania ogólnokorporacyjnego powiązane ze zrównoważonym rozwojem, w szczególności kredyty typu SLL. Potwierdza to również praktyka rynkowa. Odpowiednio dobrane wskaźniki KPI związane z ESG mogą wspierać transformację sektora obronnego i jego łańcucha wartości przez ograniczanie negatywnych wpływów oraz wzmacnianie wpływów pozytywnych. Może się to również przyczyniać do ograniczania ryzyk ESG zarówno po stronie kredytobiorcy, jak i instytucji finansującej. Możliwe jest również ustrukturyzowanie zielonego lub społecznego finansowania na podstawie standardów LMA. Takie finansowanie celowe, przeznaczone na inwestycje o odpowiedniej charakterystyce, może wspierać przede wszystkim rozwój mocy produkcyjnych, jeżeli można wykazać związany z nim pozytywny wpływ środowiskowy lub społeczny. Możliwe jest także zastosowanie bardziej rygorystycznej formuły zielonego finansowania celowego, opartego na unijnej taksonomii środowiskowej. Taksonomia środowiskowa nie zawiera wprawdzie technicznych kryteriów kwalifikacji odnoszących się bezpośrednio do działalności typowej dla sektora obronnego, obejmuje jednak działalności o bardziej ogólnym charakterze, które mogą występować również w inwestycjach tego sektora, na przykład budowę nowych budynków. W przypadku zastosowania taksonomii środowiskowej do finansowania sektora obronnego istotnym wyzwaniem pozostaje wykazanie zgodności działalności przedsiębiorstwa z minimalnymi gwarancjami określonymi w taksonomii, opartymi między innymi na procesie należytej staranności.

Analizę możliwości zastosowania instrumentów zrównoważonego finansowania w sektorze obronnym uzupełniliśmy o omówienie zagadnień ESG, które banki powinny uwzględniać w ocenie działalności i finansowania tego sektora. Identyfikowanie wpływów i ryzyk ESG, zarządzanie nimi oraz wdrażanie procesów należytej staranności to działania stale doskonalone przez instytucje finansowe. Traktujemy zatem ten raport jako punkt wyjścia do dalszych rozważań oraz narzędzie, które może wspierać osoby pracujące w bankach w wykonywaniu ich obowiązków. Mamy również nadzieję, że raport pomoże klientom instytucji finansowych i innym interesariuszom lepiej zrozumieć wyzwania związane z finansowaniem sektora obronnego z perspektywy zrównoważonego rozwoju.

Wyzwań w tym obszarze nie brakuje. Instytucje finansowe potrzebują większej ilości wiarygodnych danych ESG dotyczących finansowanych podmiotów, lepszego rozpoznania ich łańcuchów wartości oraz informacji o użytkownikach końcowych i przeznaczeniu finansowanych produktów i usług. Należy również ograniczać sytuacje, w których zasada

niejawności informacji jest stosowana szerzej, niż wynika to z rzeczywistych potrzeb związanych z ich ochroną. Należy się również spodziewać wymagających rozmów dotyczących zarządzania negatywnymi wpływami i ryzykami ESG. Jednocześnie istnieje możliwość, aby znaczne środki przeznaczane na obronność wspierały również transformację środowiskową, społeczną i organizacyjną sektora obronnego.

Finansowanie obronności będzie bardziej odpowiedzialne i będzie skuteczniej wspierało transformację sektora, jeżeli działania w tym zakresie będą podejmowane wspólnie z innymi interesariuszami. Dlatego przedstawiamy rekomendacje skierowane do trzech kluczowych grup interesariuszy: przedsiębiorstw sektora obronnego, banków oraz sektora publicznego.

Rekomendacje dla przedsiębiorstw sektora obronnego

Przedsiębiorstwom sektora obronnego rekomendujemy, wzorem zagranicznych liderów, aby:

- publicznie raportowały dane ESG, najlepiej poddane niezależnej weryfikacji, również wtedy, gdy nie są objęte takim obowiązkiem prawnym;
- opracowywały, publikowały i wdrażały plany dekarbonizacji, a także wyznaczały cele dotyczące ograniczania zużycia wody i wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym;
- identyfikowały, monitorowały i ograniczały rzeczywiste oraz potencjalne negatywne wpływy wynikające z ich działalności i powiązań w łańcuchu wartości;
- oceniały konsekwencje wykorzystania swoich produktów oraz, w możliwym zakresie, podejmowały działania ograniczające związane z nimi negatywne wpływy społeczne.

Rekomendacje dla sektora bankowego

Kwestie bezpieczeństwa mają szczególne znaczenie dla polskiego sektora bankowego, ponieważ dotyczą nie tylko producentów uzbrojenia, lecz także funkcjonowania całej gospodarki. Ze względu na znaczenie tego obszaru rekomendujemy, aby polski sektor bankowy:

- uwzględniał sektor obronny w rozwijanych przez banki procesach identyfikacji oraz oceny wpływów i ryzyk ESG;
- opracowywał i publikował odpowiednie polityki sektorowe, określające dopuszczalny zakres finansowania, tak aby klienci nie tylko wiedzieli, czy mogą otrzymać finansowanie, lecz także rozumieli oczekiwania poszczególnych instytucji finansowych dotyczące zagadnień ESG;
- dążył do opracowania i wdrożenia wspólnych standardów zarządzania wpływami środowiskowymi i społecznymi związanymi z finansowaniem sektora obronnego.

Rekomendacje dla sektora publicznego

Kluczowym partnerem w dyskusji dotyczącej finansowania sektora obronnego jest administracja publiczna, która nie tylko wpływa na regulacje rynku obronnego, lecz także pozostaje głównym odbiorcą produktów i usług oferowanych w tym obszarze. Z perspektywy sektora finansowego zasadne byłoby rozważenie przez administrację publiczną następujących działań:

- wyznaczenia długoterminowych kierunków transformacji sektora obronnego, z uwzględnieniem krajowych przedsiębiorstw funkcjonujących w jego łańcuchu wartości, oraz przeznaczenia części środków na obronność na wsparcie transformacji ESG tego sektora i jego dostawców;
- wykorzystania wpływu administracji publicznej do wspierania harmonizacji polityk unijnych i kryteriów wydatkowania środków, tak aby finansowanie obronności wzmacniało odporność gospodarki oraz wspierało przechodzenie w kierunku modelu zrównoważonego rozwoju;
- uznania zrównoważonego rozwoju za strategiczny element polityki bezpieczeństwa, który wzmacnia suwerenność, ogranicza ryzyka i zwiększa gotowość do reagowania na przyszłe wyzwania.

Załączniki

Definicje zawarte w regulacjach

Ustawa o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym¹⁶¹

Odniesienie i pojęcie	Ustawowa treść definicji
amunicja art. 3 ust. 1. pkt 1	oznacza: a) nabój scalony do strzeleckiej broni palnej, b) naboje do broni palnej innej niż strzelecka broń palna, pociski kierowane, pociski rakietowe, miny, bomby, granaty, torpedy, głowice, zapalniki, ładunki, lonty i środki pozoracji pola walki, c) inne środki przeznaczone do niszczenia lub obezwładniania osób lub obiektów, a także do celów pozoracyjnych, ćwiczebnych, szkolno-treningowych, badań lub sportowych, d) komponenty amunicji zawierające materiały wybuchowe, chemiczne środki obezwładniające lub zapalające albo inne substancje, których działanie zagraża życiu lub zdrowiu, a także materiał wybuchowy miotający w postaci prochu, e) komponenty amunicji niezawierające materiałów wybuchowych: korpusy pocisków amunicji artyleryjskiej, łuski amunicji artyleryjskiej, kadłuby min, elementy układów napędowych, naprowadzania i sterowania pocisków rakietowych, bomb lotniczych i głębinowych, torped i imitatorów celów
broń palna art. 3 ust. 1. pkt 3	jest to broń, w której do miotania pocisku lub substancji drażniących, innych substancji aktywnych lub naboju pirotechnicznych lub do wytwarzania efektów dźwiękowo-wizualnych jest wykorzystywana energia produktów powstałych w wyniku reakcji chemicznej ładunku miotającego
materiały wybuchowe art. 3 ust. 1. pkt 9	są to: a) substancje chemiczne stałe lub ciekłe albo mieszaniny tych substancji, które pod wpływem bodźców zewnętrznych są zdolne do gwałtownej reakcji chemicznej, której towarzyszy wydzielanie produktów gazowych o takiej temperaturze i ciśnieniu i z taką szybkością, że mogą powodować zniszczenia w otaczającym środowisku, a także wyroby wypełnione materiałem wybuchowym, z wyłączeniem amunicji, b) materiały pirotechniczne – materiały lub mieszaniny materiałów przewidzianych do wytwarzania efektów cieplnych, świetlnych, dźwiękowych, gazu, dymu lub kombinacji tych efektów, w wyniku bezdetonacyjnej, samopodtrzymującej się reakcji chemicznej, a także wyroby wypełnione materiałem pirotechnicznym, c) plastyczne materiały wybuchowe – materiały wybuchowe, których opis jest przedstawiony w części 1. „Opis materiałów wybuchowych” w ust. 1 załącznika technicznego do Konwencji w sprawie znakowania plastycznych materiałów wybuchowych w celu ich wykrywania, podpisanej w Montrealu dnia 1 marca 1991 r. (Dz.U. z 2007 r. poz. 948)
technologia o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym art. 3 ust. 1. pkt 12	są to informacje niezbędne do rozwoju, produkcji lub używania danego wyrobu o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, mające postać danych technologicznych lub pomocy technicznej rozumianej jako przekazanie danych technologicznych

¹⁶¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1743 z późn. zm.).

Odniesienie i pojęcie

Ustawowa treść definicji

wyroby o przeznaczeniu
wojskowym lub policyjnym art. 3
ust. 1. pkt 13

są to wyroby zaprojektowane dla celów wojskowych lub policyjnych

Rozporządzenie 2021/821 dotyczące produktów podwójnego zastosowania¹⁶²

Odniesienie i pojęcie

Ustawowa treść definicji

produkty podwójnego zastosowania
art. 2 pkt 1

oznaczają produkty, włącznie z oprogramowaniem i technologią, które mogą być stosowane zarówno w celach cywilnych, jak i wojskowych, oraz obejmują produkty, które mogą być wykorzystane do projektowania, rozwijania, produkcji lub stosowania broni jądrowej, chemicznej lub biologicznej bądź środków jej przenoszenia, w tym wszystkie produkty, które mogą być użyte zarówno w zastosowaniach niewybuchowych, jak i w jakikolwiek sposób do wspomagania wytwarzania broni jądrowej lub innych urządzeń do wybuchu jądrowego

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1139 z dnia 4 lipca 2018 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa cywilnego i utworzenia Agencji Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Lotniczego¹⁶³

Odniesienie i pojęcie

Ustawowa treść definicji

bezzałogowy statek powietrzny
art. 3 pkt 30

oznacza każdy statek powietrzny wykonujący operację lub przeznaczony do wykonywania operacji samodzielnie lub będąc pilotowanym zdalnie bez pilota na pokładzie

pilot bezzałogowego statku
powietrznego art. 3 pkt 31

oznacza osobę fizyczną odpowiedzialną za bezpieczne wykonanie lotu przez bezzałogowy statek powietrzny poprzez ręczne sterowanie lotem albo – w przypadku gdy bezzałogowy statek powietrzny lata automatycznie – poprzez monitorowanie jego kursu i utrzymywanie zdolności do interwencji i zmiany kursu w każdej chwili

wyposażenie do zdalnego
sterowania bezzałogowym statkiem
powietrznym art. 3 pkt 32

oznacza każdy przyrząd, wyposażenie, mechanizm, aparaturę, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub wyposażenie dodatkowe, które są niezbędne do bezpiecznej eksploatacji bezzałogowych statków powietrznych, które nie są częścią, i które nie są przewożone na pokładzie bezzałogowego statku powietrznego

¹⁶² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające unijny system kontroli wywozu, pośrednictwa, pomocy technicznej, tranzytu i transferu produktów podwójnego zastosowania, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02021R0821-20251115> [dostęp: 12.06.2026 r.].

¹⁶³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1139 z dnia 4 lipca 2018 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa cywilnego i utworzenia Agencji Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Lotniczego oraz zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2111/2005, (WE) nr 1008/2008, (UE) nr 996/2010, (UE) nr 376/2014 i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/30/UE i 2014/53/UE, a także uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 552/2004 i (WE) nr 216/2008 i rozporządzenie Rady (EWG) nr 3922/91, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02018R1139-20250525> [dostęp: 12.06.2026 r.].

Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej¹⁶⁴

Odniesienie i pojęcie

Ustawowa treść definicji

budowla ochronna art. 83 ust. 1.	obiekt budowlany albo jego część uznaje się za budowlę ochronną na podstawie wyznaczenia przez właściwy organ ochrony ludności, na podstawie porozumienia właściwego organu ochrony ludności z właścicielem lub zarządcą budynku albo na podstawie decyzji właściwego organu ochrony ludności, na zasadach określonych w art. 86-88
schron art. 83 ust. 3.	schron to uznany za budowlę ochronną obiekt budowlany albo część obiektu budowlanego o konstrukcji zamkniętej i hermetycznej, wyposażony w urządzenia filtrowentylacyjne lub pochłaniacze regeneracyjne
ukrycie art. 83 ust. 4.	ukrycie to uznany za budowlę ochronną obiekt budowlany albo część obiektu budowlanego o konstrukcji niehermetycznej

Polityki polskich banków dotyczące branży obronnej

Tabela 17. prezentuje podsumowanie obecnego podejścia dziesięciu największych banków komercyjnych w Polsce do finansowania branży obronnej. Zestawienie zostało przygotowane na podstawie publicznie dostępnych informacji według stanu na 31 lipca 2026 r. Tabelę uzupełniono na podstawie bezpośrednich konsultacji z przedstawicielami banków. W przypadku wykorzystania dodatkowych informacji pozyskanych bezpośrednio od banków zawarto stosowny komentarz w ostatniej kolumnie.

¹⁶⁴ Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. poz. 1907 z późn. zm.).

TABELA 17. POLITYKI DOTYCZĄCE BRANŻY OBRONNEJ 10 NAJWIĘKSZYCH BANKÓW W POLSCE

Bank (Grupa Kapitałowa)	Suma bilansowa na koniec 2025 roku [mld zł]	Podejście do finansowania obronności (np. ocena ryzyka, dedykowana polityka sektorowa)	Źródła informacji
PKO BP	583	Grupa Banku upatruje szanse w finansowaniu strategicznych projektów w zakresie bezpieczeństwa i odporności systemowej oraz finansowaniu infrastruktury w tym zakresie. W związku z tym Grupa intensyfikuje swoje działania, czego wyrazem jest podpisanie umowy o współpracy strategicznej z Polską Grupą Zbrojeniową S.A., która obejmuje kompleksowe wsparcie finansowe.	Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego S.A. za 2025 rok
Bank Pekao S.A.	352	Brak publicznie dostępnych informacji	Sprawozdanie z działalności Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. za 2025 rok
Erste Bank Polska	308	Dedykowana Polityka Odpowiedzialnego Finansowania pokrywająca sektor obronności.	Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Santander Bank Polska S.A. w 2025 roku (dzisiaj Erste Bank Polska S.A.) Informacja w zakresie adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej Erste Bank Polska S.A. na dzień 30 czerwca 2026 roku
ING Bank Śląski	282	W ramach procesu identyfikacji ryzyka ESG ING Bank Śląski określił sektory i obszary wykluczone z finansowania i objęte restrykcjami.	Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A. w 2025 roku
mBank	280	Dedykowana polityka sektorowa (sektor obronności i bezpieczeństwa klasyfikowany jako obszar podwyższonego ryzyka reputacyjnego i AML; rozszerzona ocena ryzyka obejmująca weryfikację klienta i beneficjenta rzeczywistego, sankcji i embarg, koncesji i zezwoleń oraz identyfikację końcowego odbiorcy).	Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy mBanku S.A. w 2025 roku; Polityka obsługi branż wrażliwych pod względem ryzyka reputacji mBanku.
BNP Paribas Bank Polska	181	Publicznie dostępna polityka sektorowa „Polityka CSR wobec sektora obronnego i bezpieczeństwa” reguluje działania biznesowe związane z przemysłem obronnym i bezpieczeństwem dla BNP Paribas Bank Polska. Zawiera szczegółowe zapisy dotyczące zasad wykluczeń i oceny ryzyka, w tym definicję broni kontrowersyjnej, form zaangażowania w broń kontrowersyjną (np. produkcja, handel, magazynowanie), zakres zastosowania polityki oraz listę krajów wrażliwych, w których transakcje podlegają pogłębionej analizie.	Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej BNP PARIBAS BANK POLSKA S.A. Polityka CSR wobec sektora obronnego i bezpieczeństwa

TABELA 17 (CD.)

Bank (Grupa Kapitałowa)	Suma bilansowa na koniec 2025 roku [mld zł]	Podejście do finansowania obronności (np. ocena ryzyka, dedykowana polityka sektorowa)	Źródła informacji
Bank Millennium	156	Polityka Odpowiedzialnego Finansowania Banku Millennium opisuje zasady finansowania sektora zbrojeniowego, rozróżniając pomiędzy produkcją, nabywaniem i/lub dostarczaniem kontrowersyjnej broni, która jest wykluczona (poza sytuacjami zgodnymi ze wspólnym stanowiskiem UE w sprawie kontroli eksportu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego oraz kontroli pośrednictwa w handlu bronią, w których użytkownikiem końcowym są siły zbrojne państwa członkowskiego UE), oraz niekontrowersyjnej broni, dla których możliwe jest przyznanie finansowania po spełnieniu określonych warunków gwarantujących odpowiednie zarządzanie, ograniczanie i monitorowanie zidentyfikowanych ryzyk ESG.	Sprawozdanie Zarządu z działalności Banku Millennium S.A. i Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. za 2025 rok Polityka Odpowiedzialnego Finansowania dostępna na stronie: https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/84831/Zasady_odpowiedzialnego_finansowania.pdf
Alior Bank	97	Odpowiednie regulacje wewnętrzne banku określają ograniczenia i zasady finansowania działalności związanej z produkcją i sprzedażą broni i amunicji, uwzględniają odniesienia do finansowania obronności oraz wskazują parametry odnoszące się do określania poziomów ryzyka ESG.	Sprawozdanie Zarządu z Działalności Grupy Kapitałowej Alior Banku za 2025 rok Informacje przekazane przez przedstawicieli banku
Citi Handlowy	79	Regulacja zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym Citi Handlowy tworzy ramy zarządzania wpływem i ryzykami związanymi z branżami szczególnie wrażliwymi na ryzyka środowiskowe i społeczne, w tym śmiertelność sprzętu wojskowego.	Sprawozdanie Zarządu z Działalności Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za 2025 rok Citi Environmental and Social Policy (2025 update)
VeloBank	53	VeloBank nie posiada dedykowanej polityki kredytowej na potrzeby finansowania obronności.	Informacje przekazane przez przedstawicieli banku

TABELA 17 (CD.)

Bank (Grupa Kapitałowa)	Miny przeciwpiechotne	Amunicja kasetowa	Broń chemiczna i biologiczna	Broń jądrowa	Amunicja zawierająca zubożony uran	Bomby fosforowe	Inne rodzaje broni
PKO BP	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
Bank Pekao S.A.	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
Erste Bank Polska	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
ING Bank Śląski	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Brak publicznie dostępnych informacji
mBank	Wykluczenie / restrykcje	Wykluczenie / restrykcje	Brak obsługi i finansowania podmiotów zaangażowanych w badania, produkcję lub obrót bronią zakazaną traktatami międzynarodowymi, których stroną jest Polska	Brak obsługi i finansowania podmiotów zaangażowanych w badania, produkcję lub obrót bronią zakazaną traktatami międzynarodowymi, których stroną jest Polska	Brak obsługi i finansowania podmiotów zaangażowanych w badania, produkcję lub obrót bronią zakazaną traktatami międzynarodowymi, których stroną jest Polska	Brak obsługi i finansowania podmiotów zaangażowanych w badania, produkcję lub obrót bronią zakazaną traktatami międzynarodowymi, których stroną jest Polska	Zakaz finansowania w pełni autonomicznych systemów uzbrojenia, w których człowiek nie uczestniczy w decyzji o wyborze celu i ataku. Finansowanie pozostałej broni konwencjonalnej i systemów półautonomicznych możliwe warunkowo - przede wszystkim w formule transakcyjnej, przy jednoznacznej identyfikacji końcowego odbiorcy oraz spełnieniu wymogów prawnych, sankcyjnych i reputacyjnych

TABELA 17 (CD.)

Bank (Grupa Kapitałowa)	Miny przeciwpiechotne	Amunicja kasetowa	Broń chemiczna i biologiczna	Broń jądrowa	Amunicja zawierająca zubożony uran	Bomby fosforowe	Inne rodzaje broni
BNP Paribas Bank Polska	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Dodatkowe wykluczenia dla: - przedsiębiorstw, które produkują, sprzedają lub kupują sprzęt figurujący w wykazie UE towarów, które nie mają żadnego innego praktycznego zastosowania niż „wykonywanie kary śmierci, stosowanie tortur lub inne okrutne, niehumanitarne lub poniżające traktowanie albo karanie”. Rozporządzenie Rady UE nr 1236/2005 wprowadza zakaz wywozu takich towarów; - przedsiębiorstw, które zostały zidentyfikowane przez ONZ, Unię Europejską (UE), Stany Zjednoczone lub Francję, jako celowo uczestniczące w łamaniu nałożonego przez te władze embarga na broń i sprzęt służących do represji wewnętrznych. - sprzedaż na rzecz podmiotów innych niż państwowe (należące do państwa lub kontrolowanych przez państwo) spoza krajów OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development); - sprzedaż na rzecz kontrahentów prywatnych lub państwowych, którzy mają zweryfikowaną, niedawną historię zaangażowania w transakcje naruszające embargo na broń i sprzęt do represji wewnętrznych nałożone przez ONZ, UE, Stany Zjednoczone lub Francję. Dodatkowe wykluczenia dla krajów ze znanymi przypadkami poważnych naruszeń praw człowieka, w których Grupa BNP Paribas wyklucza transakcje, których przedmiotem są: - broń strzelecka i lekka oraz amunicja do takiej broni; - usługi, oprogramowanie lub sprzęt przeznaczone do wykorzystania w inwigilacji prywatnej komunikacji obywateli za pośrednictwem Internetu lub innych środków telekomunikacyjnych; - sprzęt z unijnego wykazu towarów, które „mogłyby być użyte do wykonywania kary śmierci, stosowania tortur oraz do innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
Bank Millennium	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
Alior Bank	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
Citi Handlowy	Brak publicznie dostępnych informacji	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji	Brak publicznie dostępnych informacji
VeloBank	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Wykluczenie	Brak publicznie dostępnych informacji

Uwagi metodyczne

Niniejszy raport nie ma charakteru naukowego i nie podlegał zewnętrznej recenzji. Mimo że podjęliśmy starania, by zawarte w nim treści były jak najbardziej rzetelne, nie przyjęliśmy żadnej rygorystycznej naukowej metodyki.

Raport nie stanowi rekomendacji określonych działań i nie tworzy nowych standardów. Staraliśmy się przedstawić sposób podejścia do tematów wpływów i ryzyk ESG oraz należytej staranności i ich wdrożenia w takim zakresie, jaki wynika z odpowiednich regulacji i wytycznych. Zakładamy, że mogą występować inne, również prawidłowe, podejścia. Decyzje co do klasyfikacji, wyłączeń i polityk sektorowych/produktowych pozostają w gestii poszczególnych instytucji finansowych.

Raport jest efektem wspólnej pracy grupy roboczej w ramach Stowarzyszenia POLSIF. Część osób pisała poszczególne rozdziały raportu, część osób je recenzowała. Następnie przygotowane treści zostały scalone i poddane dalszej redakcji. W kolejnym etapie zredagowaną całość czytały kolejne osoby, zgłaszając dalsze uwagi osobom redagującym. Na koniec grupa robocza otrzymała raport w celu zgłoszenia końcowych uwag przed jego edycją graficzną.

Posługujemy się pierwszą osobą liczby mnogiej, by podkreślić nasze spojrzenie na opisywane zagadnienia. Stosujemy zamiennie rodzaj męski i żeński, by podkreślić różnorodność naszej grupy roboczej.

Nagłówki w wypowiedziach zewnętrznych ekspertów i ekspertek, zamieszczonych w wyróżnionych polach, pochodzą od osób redagujących raport.

W zakresie normatywnym bazowaliśmy na aktach prawnych, międzynarodowych standardach i wytycznych oraz stanowiskach i wytycznych nadzorczych. O ile nie zaznaczono inaczej, odnosimy się do regulacji obowiązujących na dzień sporządzenia raportu. Korzystaliśmy też z publicznie dostępnych opracowań różnych zagadnień przez organizacje pozarządowe, instytuty badawcze czy organizacje międzynarodowe. Przytaczając inne opracowania zadbałyśmy o rzetelne ich cytowanie, natomiast nie podjęliśmy działań w celu ich weryfikacji.

Na potrzeby raportu przeprowadziliśmy rozmowy w ramach okrągłego stołu kancelarii prawnych, który odbył się 9 czerwca 2026 r. Zaprosiliśmy wybrane kancelarie prawne, które mogły się wykazać doświadczeniem w obsłudze sektora obronnego. Nie wszystkie zaproszone kancelarie prawne ostatecznie wzięły udział w dyskusji. W dyskusji udział wzięły: CMS (Angelika Szufel, Włodek Rzycki), DZP (Paulina Siewielec-Przychodzeń, Beata Cieszyńska), KW Kruk (Jarosław Kruk), Wardyński i Wspólnicy (Łukasz Szegda, Wojciech Kobyliński), White & Case (Maciej Zalewski). Podsumowanie wypowiedzi z tego spotkania oraz inne głosy zaproszonych ekspertek i ekspertów zostały zamieszczone w wyodrębnionych wizualnie fragmentach raportu.

Co do zasady w opracowaniu odwołujemy się do zjawisk na rynku europejskim, w szczególności w Unii Europejskiej, jako najbardziej istotnych dla polskich czytelniczek i czytelników. Wynika to zarówno ze wspólnych regulacji prawnych w zakresie działalności sektora obronnego, jak i działalności bankowej, a także w obszarze zrównoważonego rozwoju. Skupiamy się przede wszystkim na obecnej dekadzie, w której z jednej strony nastąpił rozwój regulacji unijnych w zakresie zrównoważonego rozwoju, a z drugiej – po inwazji Rosji na Ukrainę nastąpiło zwiększenie inwestycji w obronność, w tym zwiększyło się zaangażowanie banków w finansowanie sektora obronnego. Informacje dotyczące omawianych przykładów transakcji zaczerpnęliśmy z publicznie dostępnych informacji. Nie przytaczamy żadnych informacji, które mogłyby stanowić tajemnicę bankową.

Nie jest planowana regularna aktualizacja raportu.

Bibliografia

Wykaz obejmuje źródła przywołane w przypisach dolnych. Pozycje uporządkowano w trzech grupach: akty prawne i dokumenty międzynarodowe (chronologicznie), literatura i opracowania (alfabetycznie) oraz źródła internetowe (alfabetycznie).

Akty prawne i dokumenty międzynarodowe

Umowy i dokumenty międzynarodowe

Protokół dotyczący zakazu używania na wojnie gazów duszących, trujących lub podobnych oraz środków bakteriologicznych (1925 r.) (Dz.U. z 1929 r. Nr 28, poz. 278).

Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, sporządzony w Moskwie, Waszyngtonie i Londynie dnia 1 lipca 1968 r. (Dz. U. z 1970 r. Nr 8, poz. 60).

Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji i gromadzenia zapasów broni bakteriologicznej (biologicznej) i toksycznej oraz o ich zniszczeniu, sporządzona w Moskwie, Londynie i Waszyngtonie dnia 10 kwietnia 1972 r. (Dz.U. z 1976 r. Nr 1, poz. 1).

Konwencja o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmierne cierpienia lub mające niekontrolowane skutki, wraz z załącznikami, sporządzona w Genewie dnia 10 października 1980 r. (Dz.U. z 1984 r. Nr 23, poz. 104 z późn. zm.).

Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) z 1992 r. <https://unfccc.int/> [dostęp: 02.08.2026 r.]

Konwencja o zakazie prowadzenia badań, produkcji, składowania i użycia broni chemicznej oraz o zniszczeniu jej zapasów, sporządzona w Paryżu dnia 13 stycznia 1993 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 63, poz. 703 z późn. zm.).

Konwencja o zakazie użycia, składowania, produkcji i przekazywania min przeciwpiechotnych oraz o ich zniszczeniu, sporządzona w Oslo dnia 18 września 1997 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 323).

Konwencja o amunicji kasetowej (Convention on Cluster Munitions) z 2008 r. <https://www.clusterconvention.org/convention-text/> [dostęp: 12.06.2026 r.]

Traktat o handlu bronią, sporządzony w Nowym Jorku dnia 2 kwietnia 2013 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 40).

Traktat o zakazie broni jądrowej (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons) z 2017 r. https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch_XXVI_9.pdf [dostęp: 12.06.2026 r.]

Dokumenty Unii Europejskiej

Wspólne stanowisko Rady 2008/944/WPZiB z dnia 8 grudnia 2008 r. określające wspólne zasady kontroli wywozu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02008E0944-20250415> [dostęp: 12.06.2026 r.]

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/43/WE z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie uproszczenia warunków transferów produktów związanych z obronnością we Wspólnocie. <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/43/2026-06-05> [dostęp: 16.07.2026 r.]

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa i zmieniająca dyrektywy 2004/17/WE i 2004/18/WE. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02009L0081-20260101> [dostęp: 12.06.2026 r.]

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1139 z dnia 4 lipca 2018 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa cywilnego i utworzenia Agencji Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Lotniczego. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02018R1139-20250525> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/881 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie ENISA (Agencji Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa) oraz certyfikacji cyberbezpieczeństwa w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 526/2013 (akt o cyberbezpieczeństwie). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02019R0881-20250204> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2019/947 z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie przepisów i procedur dotyczących eksploatacji systemów bezzałogowych statków powietrznych. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02019R0947-20250501> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych. <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj> [dostęp: 15.07.2026 r.]
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/821 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające unijny system kontroli wywozu, pośrednictwa, pomocy technicznej, tranzytu i transferu produktów podwójnego zastosowania. <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj> [dostęp: 16.07.2026 r.]
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 w zakresie regulacyjnych standardów technicznych. http://data.europa.eu/eli/reg_del/2022/1288/oj [dostęp: 15.07.2026 r.]
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2555 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu cyberbezpieczeństwa na terytorium Unii (dyrektywa NIS 2). <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2557 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie odporności podmiotów krytycznych i uchylająca dyrektywę Rady 2008/114/WE. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022L2557> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Wspólny Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Nowa Strategia na rzecz europejskiego przemysłu obronnego: osiągnięcie gotowości UE dzięki zdolnemu do reagowania i odpornemu europejskiemu przemysłowi obronnemu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52024JC0010> [dostęp: 15.07.2026 r.]
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2847 z dnia 23 października 2024 r. w sprawie horyzontalnych wymagań w zakresie cyberbezpieczeństwa w odniesieniu do produktów z elementami cyfrowymi (akt o cyberodporności). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:02024R2847-20241120> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Wspólna Biała Księga w sprawie obronności europejskiej – Gotowość 2030. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en [dostęp: 15.07.2026 r.]
- Zawiadomienie Komisji w sprawie stosowania ram zrównoważonego finansowania i dyrektywy w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju do sektora obronnego (2025). <http://data.europa.eu/eli/C/2025/4950/oj> [dostęp: 15.07.2026 r.]

Prawo polskie

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1251 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 485 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1582 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 1431 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 2006 r. o systemie oceny zgodności wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 747).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 1209).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1743 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 5 sierpnia 2021 r. w sprawie obiektów i pomieszczeń magazynowych do przechowywania materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów i technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 1766).

Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. poz. 1907 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 lipca 2025 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub kluczowych inwestycji w zakresie potrzeb obronności państwa lub bezpieczeństwa publicznego oraz ustanawiania stref ochronnych terenów zamkniętych (Dz.U. poz. 1080).

Literatura, raporty i opracowania

Airbus (2026). Airbus 2025 Financial Statements. https://www.airbus.com/sites/g/files/jlcbta136/files/2026-02/airbus_fy_2025_financial_statements_1.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]

BAE Systems (2026). Raport roczny FY 2025. <https://annualreport.baesystems.com/2025> [dostęp: 14.07.2026 r.]

BCG (2026). The Defense Technology Frontier: How Europe Could Lead. <https://web-assets.bcg.com/e4/66/98a7698b4f9c97ac60e8c412058e/the-future-of-defense-technology-can-europe-catch-up-feb2026.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]

BGK (2025). Prezentacja: Strategia BGK na lata 2025-2030. https://www.bgk.pl/files/public/Grafika/O_Banku/Prezentacja_strategii_BGK_2025-2030.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.].

EBRD (2024). Environmental and Social Policy. https://www.ebrd.com/content/dam/ebird_dxp/assets/pdfs/environment---sustainability/environmental-and-social-policy-esp/esp-2024/EBRD-Environmental-and-Social-Policy-2024-high-res.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]

EIRIS (2026). Guidance for Responsible Investment in Defence-Related Companies. <https://eiriscrn.net/wp-content/uploads/2026/07/GRID-Consultation-Chapters-Guidance-London-Consultation-version.pdf> [dostęp: 26.08.2026 r.].

Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) (2021). Report on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms (EBA/REP/2021/18).

Indra Group (2026). Sustainability Report 2025. https://www.indragroup.com/cms-content/2026/04/EN_Sustainability-Report-2025_2026.04.30.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]

- IPCC (2023). AR6 Synthesis Report: Summary for Policymakers – Headline Statements.
<https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/> [dostęp: 17.07.2026 r.]
- ISS Stoxx (2026). Sustainability Corporate Rating Methodology & Research Process. Version 3.0. <https://www.iss-stoxx.com/research-advisory/methodology/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Jaworski P., Chodnicka-Jaworska P., Michalski K. (2026). Rozwiązania europejskie w zakresie finansowania obronności – wnioski dla Polski w zakresie wymaganego rozwoju instrumentów wspierania obronności.
<https://pabwib.pl/produkt/rozwiązania-europejskie-w-zakresie-finansowania-obronnosci-wnioski-dla-polski-w-zakresie-wymaganego-rozwoju-instrumentow-wspierania-obronnosci/> [dostęp: 17.07.2026 r.]
- Kinney E., Weir D., Mackey B., de Klerk L., Abolfathi S. (2025). Accounting for the Uncounted: The Global Climate Impact of Military Activities. Griffith Climate Action Beacon, NZE Policy Briefing Note 2/25.
<https://doi.org/10.25904/1912/5854> [dostęp: 02.08.2026 r.]
- KNF (2026). Metodyka badania i oceny nadzorczej banków komercyjnych, zrzeszających oraz spółdzielczych.
https://www.knf.gov.pl/dla_rynkulnformacje_dla_podmiotow_nadzorowanych/Sektor_bankowy/metodyka_BI_ON_bankow [dostęp: 14.07.2026 r.]
- KPMG (2023). Sustainability in the Aerospace and Defense industry.
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/06/sustainability-in-a-and-d-report-final-web.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo (2022). Raport bieżący. <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/07-11-2022-leonardo-260-million-euros-sustainability-linked-financing-from-the-european-investment-bank-with-innovative-kpi-linked-to-technology-esg-objectives> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo (2026). Transition Plan. Building Resilience Across Transitions.
https://www.leonardo.com/documents/15646808/23359630/Transition_Plan_2026_V17.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]
- mBank (2025). Cała naprzód! Strategia Grupy mBanku na lata 2026–2030. <https://www.mbank.pl/pdf/msp-korporacje/relacje-inwestorskie/strategia-grupy-mbanku-na-lata-2026-2030-prezentacja.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Morningstar (2026). Defense: Assessing New Investment Opportunities Through an ESG Lens.
<https://www.sustainalytics.com/esg-research/resource/investors-esg-blog/defense--assessing-new-investment-opportunities-through-an-esg-lens> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Morningstar Sustainalytics (2026). ESG Risk Ratings Methodology: Version 3.1. https://mstar-sustops-cdn-mainwebsite-s3.s3.amazonaws.com/docs/default-source/transparency-documents/methodology-disclosures/esg-risk-ratings/morningstar-sustainalytics__esg-risk-ratings-methodology_-3-1_23-06-2026.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]
- MSCI (2026). ESG Ratings Methodology. March 2026. <https://www.msci.com/legal/sustainability-and-climate-resources-and-disclosures/msci-sustainability-and-climate-methodologies> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- OECD (2018). Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności w odpowiedzialnym prowadzeniu działalności biznesowej. https://www.oecd.org/pl/publications/2018/02/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct_c669bd57.html [dostęp: 12.06.2026 r.]
- OECD (2019). Należyta staranność w zakresie udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych. <https://doi.org/10.1787/22438616-pl> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- ONZ (2025). The Security We Need: Rebalancing Military Spending for a Sustainable and Peaceful Future.
<https://digitallibrary.un.org/record/4088022?v=pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Patria (2026). Sustainability Report 2025.
<https://patria.contenthub.fi/NiboWEB/patria/getPublicFile.do?uuid=19869730> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Rheinmetall (2026). 2025 Annual Report.
<https://www.rheinmetall.com/Rheinmetall%20Group/Investor%20Relations/Ver%C3%B6ffentlichungen/Pr%C3%A4sentationen%20und%20Berichte/2026/GB/Rheinmetall-Annual-Report-2025.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]

- Saab (2025). Annual and Sustainability Report 2024.
<https://www.saab.com/globalassets/cision/documents/2025/20250303-saab-publishes-its-2024-annual-and-sustainability-report-en-0-4999946.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Safran (2022). Raport półroczny za I półrocze 2022. <https://www.safran-group.com/download/media/418492> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Safran (2026). 2025 Annual Report. https://web.safran-group.com/ir2025/publication/contents/templates/SAFRAN_RI__2025_EN.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Sieć Badawcza Łukasiewicz (2025). Wzrost nakładów na obronę narodową – szansa na poprawę innowacyjności polskiej gospodarki. <https://lukasiewicz.gov.pl/wydatki-na-obronnosc-szansa-dla-polskiej-gospodarki-raport-centrum-lukasiewicz/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- SIPRI (2025). Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2024.
<https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2024> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- SIPRI (2026). Sources and Methods. SIPRI Arms Transfers Database.
<https://www.sipri.org/databases/armstransfers/sources-and-methods> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- SIPRI (2026). Trends in International Arms Transfers, 2025. <https://www.sipri.org/publications/2026/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2025> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- SIPRI (2026). Yearbook 2026. Armaments, Disarmament and International Security.
- Thales (2026). 2025 Annual Report. <https://www.thalesgroup.com/sites/default/files/2026-05/Thales-CSR-Integrated-Report-2025-EN.pdf> [dostęp: 14.07.2026 r.]

Źródła internetowe

- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Bezpieczeństwo przemysłowe. <https://bip.abw.gov.pl/bip/informacje-niejawne-1/nadzor-nad-systemem-oc/bezpieczenstwo-przemysl/148,BEZPIECZENSTWO-PRZEMYSLOWE.html> [dostęp: 16.07.2026 r.]
- BAE Systems. Sustainability Reporting, Disclosure and Assurance.
<https://www.baesystems.com/en/sustainability/sustainability-reporting> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- BGK. Fundusz Bezpieczeństwa i Obronności (FBiO). <https://www.bgk.pl/krajowy-plan-odbudowy/a271-fundusz-bezpieczenstwa-i-obronnosci-fbio/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- BGK. Gwarancja de minimis. <https://www.bgk.pl/produkty/gwarancja-de-minimis/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- BGK. Warunki uzyskania w Banku Gospodarstwa Krajowego gwarancji spłaty kredytu w ramach portfelowej linii gwarancyjnej de minimis (PLD-KFG).
https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Przedsiębiorstwa/Gwarancje_de_minimis/Warunki_uzyskania_gwarancji_de_minimis_od_16-04-2026.pdf [dostęp: 14.07.2026 r.]
- BGK. BGK wspiera bezpieczeństwo i obronność kraju – nowe wsparcie BGK dla przedsiębiorców z sektora obronnego i dual-use. <https://media.bgk.pl/komunikat-prasowy/bgk-wspiera-bezpieczenstwo-i-obronnosc-kraju-nowe-wsparcie-bgk-dla-przedsiębiorcow-z-sektora-obronnego-i-dual-use/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Błaziak P. Rusza nowy fundusz wsparcia obronności. Pieniądze na schrony, drogi czy kolej. Interia Biznes.
<https://biznes.interia.pl/gospodarka/news-rusza-nowy-fundusz-wsparcia-obronnosci-pieniadze-na-schrony,nld,23511705> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Chrobry S.A. <https://www.chrobrysa.pl/> [dostęp: 14.07.2026 r.]

- Defence, Security & Resilience Bank. <https://www.dsrb.org/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Fincantieri. New Sustainability-Linked, SACE-Guaranteed Financing (raport bieżący). <https://www.fincantieri.com/en/newsroom/press-releases/2023/new-sustainability-linked-sace-guaranteed-financing-further-strengthening-fincantieri-financial-structure> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Global Alliance for Banking on Values. Values-Based Banks Call on the Financial Industry to Stop Profiting from Weapons. <https://www.gabv.org/press-release/values-based-banks-reveal-the-global-financial-industrys-disturbing-role-in-financing-weapons-and-war/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- International Trade & Forfeiting Association. How the New DSR Bank Will Support Defence and Security Financing. <https://itfa.org/interview-how-the-new-dsr-bank-will-support-defence-and-security-financing-january-2026/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Legal Desire. Herbert Smith Freehills Advises Airbus SE on the Negotiation of an 8 Billion Euro ESG-Linked Revolving Credit Facility Agreement. <https://legaldesire.com/herbert-smith-freehills-advises-airbus-se-on-the-negotiation-of-an-8-billion-euro-esg-linked-revolving-credit-facility-agreement/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo. Leonardo: 260 Million Euros Sustainability-Linked Financing from the European Investment Bank (raport bieżący). <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/07-11-2022-leonardo-260-million-euros-sustainability-linked-financing-from-the-european-investment-bank-with-innovative-kpi-linked-to-technology-esg-objectives> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo. Leonardo Successfully Renegotiated the ESG-Linked Credit Line (raport bieżący). <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/leonardo-successfully-renegotiated-the-esg-linked-credit-line-ca-3x-oversubscribed> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo. Leonardo Refinances a Portion of Its Debt: New Term Loan ESG-Linked Signed (raport bieżący). <https://www.leonardo.com/en/press-release-detail/-/detail/10-03-2026-leonardo-refinances-a-portion-of-its-debt-new-term-loan-esg-linked-signed> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Leonardo. Planet and Climate. <https://www.leonardo.com/en/sustainability/protecting-the-planet> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Ministerstwo Obrony Narodowej. Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/fundusz-wsparcia-sil-zbrojnych> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- PAP. NATO mobilizuje 217 mld dol. Banki i inwestorzy prywatni wchodzą do gry. „Business Insider”. <https://businessinsider.com.pl/finanse/nato-mobilizuje-srodky-na-obronnosc-mark-rutte-ujawnia-skale-wsparcia/mdy3ec9> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- PAP. Szef MON: dzięki Funduszowi Bezpieczeństwa i Obronności zrealizujemy plan budowy bezpiecznej Polski. <https://www.pap.pl/aktualnosci/szef-mon-dzieki-funduszowi-bezpieczenstwa-i-obronnosci-zrealizujemy-plan-budowy-1> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- PKO Bank Polski. Strategiczne partnerstwo dla bezpieczeństwa Polski – PGZ i PKO Bank Polski łączą siły. <https://www.pkobp.pl/media/aktualnosci/informacje-o-banku/strategiczne-partnerstwo-dla-bezpieczenstwa-polski-pgz-i-pko-bank-polski-lacza-sily> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Porozumienie z Wassenaar. <https://www.wassenaar.org/> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- Porozumienie z Wassenaar. Listy kontrolne. <https://www.wassenaar.org/control-lists/> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- PZL Świdnik. <https://www.pzlswidnik.pl/en/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Rada Unii Europejskiej. SAFE: Council Adopts €150 Billion Boost for Joint Procurement on European Security and Defence. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence> [dostęp: 16.07.2026 r.]
- Rheinmetall. Corporate Sustainability. <https://www.rheinmetall.com/en/responsibility/responsibility-overview> [dostęp: 14.07.2026 r.]

- Scanway. Wielkość oferty Scanway wyniosła 76,4 mln zł. Spółka wykorzysta środki na zwiększenie skali działalności w odpowiedzi na rosnący popyt. <https://scanway.pl/wielkosc-oferty-scanway-wyniosla-764-mln-zl-spolka-wykorzysta-srodki-na-zwiekszenie-skali-dzialalnosci-w-odpowiedzi-na-rosnacy-popyt/> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Thales. Thales Signs €1.5 bn Climate-Linked Revolving Credit Facility (informacja prasowa). <https://www.thalesgroup.com/en/news-centre/press-releases/thales-signs-eu15-bn-climate-linked-revolving-credit-facility> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- Triodos Bank. Why Banks Shouldn't Fund War. <https://www.triodos.co.uk/articles/2026/why-banks-shouldnt-fund-war> [dostęp: 14.07.2026 r.]
- UNODA. Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems – informacje o spotkaniach. <https://meetings.unoda.org/meeting/79329> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- UNODA. Improvised Explosive Devices. <https://disarmament.unoda.org/en/our-work/conventional-arms/improvised-explosive-devices> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- UNROCA. <https://www.unroca.org/> [dostęp: 12.06.2026 r.]
- The Wall Street Journal. Lockheed Martin Speeds Up European Defense Tie-Up Talks Amid EU Push to Buy Local. <https://www.wsj.com/business/lockheed-martin-speeds-up-european-defense-tie-up-talks-amid-eu-push-to-buy-local-c973a370> [dostęp: 14.07.2026 r.]

Autorki i autorzy

OSOBY REDAGUJĄCE

Piotr Kowalik
Marta Noran

OSOBY PISZĄCE

Anna Frankowska
Agnieszka Hansdorfer
Piotr Kowalik
Agnieszka Mikulska-Jolles

Agnieszka Mrozowska
Marta Noran
Michalina Romanowska
Marta Rozwadowska

Aleksandra Sapiejewska
Augustyn Wróbel

OSOBY RECENZUJĄCE

Monika Czokajło
Magdalena Gąsiorek
Anna Iwanek
Katarzyna Jędrzejewska
Mateusz Klimek

Anna Kruk-Grabarek
Dorota Miller
Agnieszka Mrozowska
Anna Nikodemski-Minota
Dariusz Poteralski

Bartosz Silczak
Bartosz Szczepanik
Patryk Szycha
Monika Więcek

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD

Ewa Noji (POLSIF)

Dziękujemy kancelariom prawnym za udział w okrągłym stole dotyczącym praktyk rynkowych w umowach handlowych sektora obronnego:

więcej niż prawo

WHITE & CASE

RAPORT: Czy finansowanie obronności może być zrównoważone?

PRACA ZBIOROWA GRUPY ROBOCZEJ POLSIF

www.polsif.org